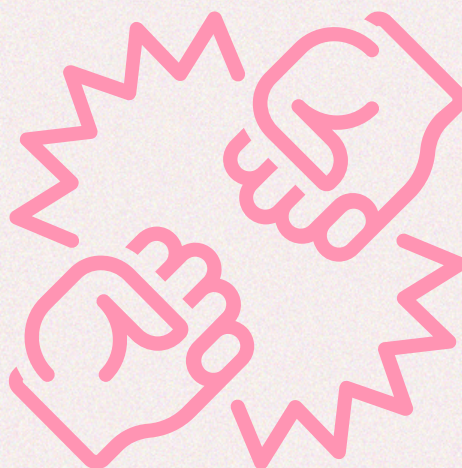

WOKE

Når frygten er farligere end fænomenet

*en hermeneutisk-fænomenologisk undersøgelse
af transpersoners oplevelser af egne livsvilkår
i en wokedid*

**Fuck CKI.
Slip hormonerne fri!**

**Vand er vådt.
Solen er varm.
Der findes kun to køn.**

Kandidatafhandling i Socialt Arbejde - Aalborg Universitet København
Af Elisabeth Marina Zornig & Amanda Niemann Jørgensen

Titelblad

Aalborg Universitet, København

Kandidatuddannelse i Socialt Arbejde

Speciale

“WOKE - Når frygten er farligere end fænomenet”

En hermeneutisk-fænomenologisk undersøgelse af transpersoners oplevelser
af egne livsvilkår i en wokedid

Afleveringsdato

28. maj 2025

Studerende

Elisabeth Marina Zornig / studienummer: 20231891

Amanda Niemann Jørgensen / studienummer: 20230850

Vejleder

Helle Bendix

Anslag: 191.514

Normalsider: 79,8

Sider i alt: 99

Bilag: 8

AALBORG UNIVERSITET

Abstract

‘Woke is dead’ has been the big media headline reflecting the shift in the social mood towards minorities like transgender people. In Western countries like the US, transrights are being restricted. While Denmark has political support for transgender people, recent proposals to restrict legal gender recognition and tone down DEI politics in the corporate sector poses a threat to a group that already experiences poor well-being.

This study examines how transgender people in Denmark experience their living conditions in a woke era – a time marked by both progress and setback towards gender identity. Using a hermeneutic-phenomenological approach and qualitative interviews, this study analyzes their narratives. This thesis investigates our participants’ perspectives on the concept of woke, their experiences of how society responds to their gender identity, and the potential of social work to support their well-being. The empirical data is analyzed with the use of primarily Stanley Cohen’s theory of moral panic, Foucault’s theory of power and Sara Ahmed’s theory of queer phenomenology.

The analysis reveals that while woke was initially seen as a pathway to visibility and rights, it is now linked to stigmatization and growing anti-wokeism — leaving those it aimed to support feeling excluded from the term. While woke promoted better conditions for transgender people, our participants still encounter a lack of recognition on an interpersonal level. They experience stereotypes, institutional regulation in the treatment center CKI and a need to constantly negotiate their narrative when interacting with others and institutional systems. These experiences disrupt their self-relation and call for social work to actively advocate for social justice. Social workers must seek to change the institutions who work with transgender people, such as treatment centers and civil organizations, and those who have a say in promoting respect for diversity, such as schools. These institutions are influenced by antiwoke discourses in society, and social workers must therefore actively engage with societal developments and incorporate transpeople’s own narratives to create including spaces.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	8
Problemfelt	9
Afgrænsning.....	13
Begrebsafklaring.....	15
Litteraturstudie.....	18
Søgestrategi	18
Eksisterende viden.....	19
Læsevejledning	25
Videnskabsteori og metode	26
En hermeneutisk-fænomenologisk tilgang.....	26
En kvalitativ metodisk tilgang	29
Interviews	30
Rekruttering af informanter.....	32
Præsentation af informanter	33
Metodiske refleksioner.....	34
Overvejelser om brug af GAI.....	35
Forskningsetiske overvejelser	35

Vurdering af empiri	36
Teori.....	38
Magt: Michel Foucault.....	38
Queerteori: Sara Ahmed	40
Moralsk panik: Stanley Cohen.....	41
Supplerende teorier.....	42
Analysestrategi	42
Analyseform	42
Arbejdet med empiri.....	43
Analysens opbygning og vidensform.....	44
Analyse	46
Underspørgsmål 1: Hvordan er transpersoners syn på woke?	46
1.1 En fortælling om social bevidsthed.....	46
1.2 Et ændret mindset	47
1.3 En kontrollerende etikette	50
1.4 Et tabt begreb	52
1.5 En samtale ude af proportioner	54
Delkonklusion	55

Underspørgsmål 2: Hvordan oplever transpersoner, at deres kønsidentitet har betydning for, hvordan de bliver mødt i samfundet?	56
2.1 Den mistænkelige transkrop	56
2.2 Et institutionaliseret narrativ	59
2.3 Fastholdt i fortiden.....	62
2.4 I bekymringens greb.....	65
Delkonklusion	70
Underspørgsmål 3: Hvordan kan det sociale arbejde styrke transpersoners trivsel i en wokedid?	71
3.1 Mere menneske, mindre system.....	72
3.2 Mangfoldighed på skemaet	75
3.3 Hvem er der for mig?	79
3.4 Hvad så nu?	81
Delkonklusion	83
Konklusion	84
Diskussion.....	85
Sprog som samler og ikke polariserer.....	85
Farvel til woke... Og stereotype karikaturer?.....	86
Litteratur.....	89

Bøger	89
Forskning	90
Artikler	95
Websider	97
Podcasts	99

Indledning

“Kære wokeisme. Når du hører dette, er det fordi, du er død. Der var problemer, du blev sat i verden for at løse. Undertrykkelse af kvinder, af minoriteter, af originale folk med en anderledes identitet og tilstedeværelse i verden end den gængse. De har længe haft det svært, og nu havde de fået nok (...) Du har åbenlyst forandret vores samfund, vores måde at omgås hinanden, tale til hinanden, du har skabt dialog og debat (...) Men du har også splittet os. Du har skabt et os mod dem, de vågne mod dem, der stadig sover. Det er dig, der har valgt det, og nu kommer alle reaktionerne. Og de har slået dig ihjel, du har slået dig selv ihjel. Du endte med at blive det, du selv kæmpede imod. Du forsøgte, og du kom så langt, som du kunne, og det kan andre forhåbentlig bygge videre på i fremtiden” (Mikkel Sorgenfrey i P1: Begravelsen af woke, 2025)

Med denne nekrolog laver journalist Mikkel Sorgenfrey en dom over woke. Han indkapsler det, som mange oplever, nemlig at woke, som skulle kæmpe for marginaliserede gruppers rettigheder og skabe social bevidsthed, nu opleves som en ophedet politisk kampplads, der splitter samfundet.

Men er woke død? Hvad er det, der er dødt, og er der noget, der genopstår? Spørgsmål som disse blev i dansk kontekst første gang fremsat af chefredaktør for Zetland, Lea Korsgaard, i artiklen ‘Woke er død’. Her siger hun, at woke som definerende strømning har trukket sig tilbage – både i Zetlands spalter og i samfundet generelt (Korsgaard, 2025).

En af de minoritetsgrupper, som woke-begrebet dækker over, er transpersoner, som er fokus i dette speciale. En gruppe, der oplever stor mistvivsel og udsathed. En gruppe, der er fanget midt i denne debat om wokes død. For transpersoner var woke et løfte om anerkendelse, beskyttelse og rettigheder. De spor som woke satte i vores samtale og initiativer er nu ved at blive visket ud af en ny antiwokeistisk, politisk virkelighed. En virkelighed, der stormer frem fra USA med retning mod Danmark. Dette speciale tager afsæt i netop spændingsfeltet mellem løftet om anerkendelse og oplevelsen af modstand som følge af wokes påståede død.

Problemfelt

Det, der giver anledning til artikelserier og nekrologer, er den samfundsudvikling, der sker ude i verden, som rammer transpersoner. Kort efter Donald Trump d. 6. november 2024 vandt det amerikanske præsidentvalg, udstedte han et dekret, der kun anerkender to køn: mand og kvinde. Både Department of Education og Department of Health and Human Services instrueres i at tilbagekalde kønsinkluderende politikker. Transpersoner har ikke længere ret til at have den kønsneutrale markør X i deres pas, de forbydes adgang til militærtjeneste, og transkvinder bliver forflyttet til mandefængsler (The White House, 2025). Med ét blev Joe Bidens transpositive initiativer erstattet med initiativer, der begrænser transpersoners rettigheder. I England bestemmer en ny afgørelse, at transkvinder med juridisk kønsskifte ikke sidestilles med biologisk fødte kvinder i diskriminationsloven 'Equality Act' fra 2010, og hermed kan transkvinder risikere at blive ekskluderet fra 'single sex services' som fx omklædningsrum (UK Supreme Court, 2025). Og i Ungarn forbydes pride arrangementer med henvisning til børnebeskyttelse (European Parliamentary Research Service, 2025).

Det er alle disse udviklinger, der har begrænset det woke, som kunne fremme transrettigheder. Men hvad er woke overhovedet? Det er blevet et buzzword og et identitetspolitisk og aktivistisk greb. I ordbogen defineres woke som:

“aware of and actively attentive to important societal facts and issues, especially issues of racial and social justice” (Merriam-Webster Dictionary, 2025)

I sin simple betydning betyder woke at være vågen over for samfundsforhold relateret til minoriteter. Begrebet stammer fra borgerrettighedsbevægelsen i 1950'erne og 1960'erne. Her brugte sorte amerikanere begrebet woke i deres kamp mod diskrimination og raceadskillelse. Det er først langt senere, at begrebet har fået en bred betydning, og i dag rummer det både minoriteter med anden etnisk baggrund, seksuel orientering og kønsidentitet. Begrebet vandt stor popularitet i forbindelse med Black Lives Matter bevægelsen i 2014 (Merriam-Webster Dictionary, 2025). I Danmark kom woke i ordbogen i 2017 (Meressa, 2025). Kommunikationsforum skriver, at 2020 var året, hvor danskerne blev woke. 15.000 demonstrerede mod racisme, og Sofie Linde afslørede på åben skærm en sexistisk kultur i mediebranchen og startede dermed #metoo-bevægelsen, som fik stor politisk og samfundsmæssig betydning (Pedersen, 2020)

Woke-principperne om at fremme mangfoldighed, styrke inklusion af minoriteter og være opmærksom på social uretfærdighed har fået stigende politisk opmærksomhed, og er særligt blevet båret frem af venstreorienterede partier. Transkønnethed blev i 2017 fjernet fra listen over psykiske sygdomme (DR, 2017). Siden da er der sket fremskridt for mangfoldigheden og kommet fokus på social bevidsthed. Center for Kønsidentitet (CKI) blev etableret i 2019 som et specialiseret behandlingstilbud for personer, der oplever, at deres krop og fremtræden ikke stemmer overens med deres kønsforståelse. De laver udrednings- og behandlingsforløb for transkønnede, der ønsker kønsbekræftende behandling (Region Hovedstaden, 2018). Samme år blev Normstormerne en selvstændig organisation med en flerårig bevilling fra Københavns og Aarhus Kommune til at lave normkritisk undervisning på skoler (Normstormerne, u.å). Dansk Industri lancerede i 2024 'Diversitetsløftet', der har til formål at styrke virksomhederne i at fremme inkluderende arbejdspladser (Dansk Industri, 2024). DEI-principper om 'diversity', 'equity' og 'inclusion' er blevet spredt og styrket hos virksomheder og anses som en nødvendig del af ESG-strategier og ikke bare noget, der er godt at have. I 2022 udkom regeringens LGBT+ handleplan: 'Plads til forskellighed i fællesskabet'. 39 initiativer, der skal styrke trivsel og ligebehandling for LGBT+personer. Det handler om at anerkende alternative familieformer, styrke sundhed og trivsel, stoppe diskrimination og holde fast i retten til at være, som man er. For transpersoner handler disse initiativer bl.a. om at styrke viden om kønsidentitetsforhold, styrke den sundhedsfaglige behandling relateret til kønsidentitet og gøre det lettere for personer under 18 år at få juridisk kønsskifte (Transportministeriet, 2022). Lovgivningsændringer har gjort det muligt for transpersoner at ændre navn uden at have juridisk kønsskifte, at blive forældre efter juridisk kønsskifte og få ligestillet medmor med far i børneloven (LGBT+ Danmark, 2022). 2022 blev også året, hvor Danmark gik fra en 9. plads til en 2. plads på ILGA-Europes Rainbow Map for LGBT+ rettigheder (Transportministeriet, 2022). Også ude i samfundet er der sket kommerciel og kulturel tilpasning for at udvise social bevidsthed. Alt fra flere kønsneutrale toiletter til et tilpasset Paradise Hotel format, der skulle følge med tidsånden. En udvikling og opmærksomhed, der bliver hyldet af dem, der ser woke som fundament for minoriteters livsvilkår og kritiseret af dem, der ikke køber ind på præmissen om mangfoldighed i livsformer og kønsidentitet.

Netop disse fremskridt for mangfoldighed og minoritetsrettigheder er nu bremset af konservative strømninger og en anti-wokeistisk dagsorden ude i verden, der også får medvind herhjemme. Ord som 'krænkelssparate', 'hysterisk mindretal', 'politisk overkorrekthed' og 'venstrefløjsaktivisme' fylder i mediernes overskrifter, i højrefløjpolitisk retorik og over

aftensmaden i de danske hjem. Et eksempel på, hvilke ophedede diskussioner woke kan skabe er debatten om kageperson hos Lagkagehuset. En bekendt til en journalist havde kontaktet Lagkagehuset for at bestille en kagemand og fik at vide, at det i deres online bestillingsservice hedder kageperson. Journalisten fra Berlingske gik til tasterne med overskriften: 'Lagekagehuset ændrer navn på populært bagværk: nu skal kagemand hedde kageperson' (Rohde, 2022). Det skabte vrede hos kunder, der mente, woke var gået for vidt. Lagkagehuset måtte forklare deres beslutning på Facebook og minde om, at 'kageperson' dækker over en ekstra mulighed, hvor kunder frit kan udforme deres kage. Også transpersoner blev hurtigt placeret i debatten som den krævende gruppe, som initiativet måtte være tiltænkt at tage hensyn til. Sekretariatschefen for LGBT+ Danmark, som man kunne forfalde til at tro ville være positiv over initiativet, var ude at sige, at det er et misforstået hensyn og en underminering af reelle behov at sælge konceptet om kagepersoner som et skridt for mangfoldighed (Outze, 2022). Det er et eksempel på, hvordan små initiativer kan blive til store snakke om ytringsfrihed og politisk korrekthed, og hvordan woke i praksis kan opleves som en afsporet debat – også inden for transmiljøet. Modstanden mod woke har også ramt civilsamfundet. De tidligere omtalte Normstormere endte i 2022 i en shitstorm med anklager om 'hjernevask' og 'indoktrinering', da deres undervisningsmateriale ved en fejl lå synligt på Københavns Kommunes hjemmeside (Fahrendorff & Pedersen, 2022). De opererer nu uden kommunalstøtte. Samme år startede foreningen Dansk Regnbue Råd for LGBT+ personer, der insisterer på en wokefri verden, to biologiske køn og ingen kønskorigerende behandling til børn (Nikolajsen, 2022). Også politisk kom der i 2024 et dansk lovforslag, hvor højrefløjspartier advokerede for at begrænse transpersoners adgang til juridisk kønsskifte (Jakobsen, et. al., 2024). Et lovforslag, der kan ses som en direkte respons på amerikanske tendenser. Netop Trumps anti-wokeistiske dagsorden sætter også sit præg i dansk erhvervsliv. En række virksomheder har fået brev fra den amerikanske ambassade om at skrive under på, at de ikke har mangfoldighedspolitikker, der går imod amerikansk lovgivning (Dansk Erhverv, 2025). Dansk Industri, der bare sidste år indførte 'Diversitetsløftet', har været ude med en ny udmelding i marts i år, hvor de anbefaler danske virksomheder ikke at tale for højt om diversitet i konkrete mål og ekstern kommunikation. Også det kommer som reaktion på en potentiel ny amerikansk anti-mangfoldighedslovgivning (Stigsgaard, 2025). Ord som LGBT+, diversitet og kønsbalance er helt skrevet ud af LEGO's nyeste årsrapport, og netop LEGO har ellers historisk været en frontløber for diversitet og inklusion (Gede & Tjaerandsen, 2025). Iværksætter og sundhedsformidler, Michelle Kristensen, er gift med en kvinde, og diskuterer i Go' Morgen

Danmark over for kommunikationsdirektøren i Dansk Industri. Hun reagerer på deres nye diversitetsanbefaling således:

“Der bliver trådt på en minoritet, der i forvejen har været et virkelig skrøbeligt sted”
(Michelle Kristensen, TV2, 2025)

Derudover ses en strømning af tiltag i det offentlige, da det d. 7. maj i år kom frem, at Århus Kommune fjerner støtten til stemmetræning for transkønnede (TV2ØST, 2025), mens den nye abortlov, som træder i kraft d. 1. juni 2025, ikke inkluderer transpersoner (Retsinformation, 2024). Udviklinger som disse viser, hvordan danske transpersoner i stigende grad er udfordret i anerkendelsen i den *retslige* og *solidariske* sfære, som ifølge Axel Honneth er afgørende for individets mulighed for at leve et værdigt liv (Nørgaard, 2005). En anerkendelse, der kun bliver vigtigere, når det handler om en gruppe, der allerede lever i mistrivsel.

For transpersoner befinder sig i en skrøbelig position i dagens samfund. Det bliver skildret i DR programmer som ‘Et helt menneske’, ‘Macho’ og ‘Min vilde forvandling’. Forhold, som også forskning slår fast. En 2024-rapport fra VIVE viser, at transpersoner sammenlignet med heteroseksuelle og ciskønnede står svagere på en række centrale livsområder. De har oftere lavere uddannelsesniveau, lavere tilknytning til arbejdsmarkedet og lavere livstilfredshed. Derudover er de oftere udsat for diskrimination, oplever ensomhed og har dårligere fysisk og psykisk helbred (VIVE, 2022). De udgør en minoritet i samfundet, hvor 0.5 - 1.4% af 15-65 årige identificerer sig som transkønnede eller nonbinære (Institut for Menneskerettigheder, u.å). Spørgsmål om kønsidentitet er dog noget, der fylder mere og mere hos Børnetelefonen (Børns Vilkår, 2021). Transpersoners mistrivsel er derfor noget, vi ikke kan vende det blinde øje til, særligt når det woke, der skulle være deres redning, nu bliver erklæret død. Transpersoner er genstand for debat, men det er sjældent deres holdninger og fortællinger, der gives plads til. Dette speciale undersøger derfor, hvordan transpersoner oplever egne livsvilkår i en wokedid. De står mellem fremskridt og tilbageskridt, synlighed og stigmatisering, og vi må spørge dem, hvordan de oplever deres livsvilkår og udviklingen i woke. Dette for at blive oplyste om, hvordan det sociale arbejde skal forholde sig. For er Danmark lige så inkluderende, som vi tror?

Det fører os til nedenstående problemformulering:

Problemformulering: Hvordan oplever transpersoner egne livsvilkår i en wokedid?

1. Hvilket syn har transpersoner på begrebet woke?
2. Hvordan oplever transpersoner, at deres kønsidentitet har betydning for, hvordan de bliver mødt i samfundet?
3. Hvilke muligheder har det sociale arbejde for at styrke transpersoners trivsel i en wokedid?

Afgrænsning

Vi vil i dette afsnit gøre rede for de til- og fravalg, som afgrænser dette speciale.

Studiet er afgrænset til transpersoner, der oplever en anden fremmedgørelse end andre LGBT+ personer. Derfor analyserer vi i denne opgave wokes' relation til transpersoner, selvom vi er bevidste om, at betegnelsen dækker over flere minoriteter. Vi fokuserer på transpersoners livsvilkår i en dansk kontekst med en anerkendelse af, at danske transpersoner også er påvirket af samfundsudviklinger ude i verden.

Vi definerer transpersoner ud fra personer, som identificerer sig som netop transperson, og ikke ud fra personer som nødvendigvis har gennemgået juridisk, kirurgisk eller hormonal transition. Vi behandler transpersoner som en samlet gruppe, men anerkender samtidig de individuelle erfaringer forbundet med forskellige identiteter.

Vi behandler ikke 'wokedid' som en periode med faste start- og slutpunkter, men som en diskursiv og kulturel tilstand, som former og formes af samtiden. En samfundstilstand præget af stigende opmærksomhed på minoritetsrettigheder, men også stigende modreaktioner. En samfundstid, der i dansk kontekst slog særligt igennem i 2020 og frem (Pedersen, 2020). En woke tid er konteksten for informanternes oplevelser og fungerer i opgaven som analytisk ramme. Begrebet woke behandler vi som en foranderlig diskurs, som vores informanter positionerer sig i forhold til. Vi afgrænser os fra at lave en analyse af selve diskurserne om woke, men fokuserer på transpersoners oplevede konsekvenser af disse.

Undersøgelsen af transpersoners livsvilkår henviser til de sociale, kulturelle, politiske og institutionelle rammer, der former deres muligheder for trivsel, deltagelse og anerkendelse i

samfundet. Livsvilkår dækker både over forhold som adgang til sundhed, uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer og oplevelser med diskrimination, synlighed og stigmatisering. Vi anerkender oplevelsernes følelsesmæssige og identitetsmæssige konsekvenser, men vi fravælger en analyse af transpersoners psykiske helbred.

Vores undersøgelse har et deskriptivt sigte fokuseret til transpersonernes oplevelser af anerkendelse i en woketid. Derfor fravælger vi en analyse af socialarbejderes perspektiv. I stedet anlægger vi en bred forståelse af det sociale arbejde med afsæt i definitionen fra International Federation of Social Workers, der beskriver det sociale arbejde rolle i at frigøre mennesker fra undertrykkende strukturer og respektere mangfoldighed (Dansk Socialrådgiverforening, u.å). På den baggrund betegner vi i dette speciale ‘socialarbejdere’ bredt – herunder både fagprofessionelle hos Center for Kønsidentitet, på skoler og i interesseorganisationer. Det sociale arbejde forstås som en tværprofessionel og samfundsmæssig indsats, der direkte og indirekte er med til at påvirke transpersoners trivsel.

Begrebsafklaring

I denne begrebsafklaring vil vi redegøre for komplekse, og, for nogen, ukendte begreber. Til at udforme præcise, letforståelige definitioner har vi gjort brug af Den Danske Ordbog, LGBT+ Danmarks ordbog og generativ kunstig intelligens; ChatGPT.

Woke	Oprindelig betydning: At være vågen over for og opmærksom på samfundsforhold relateret til minoriteter – særligt med fokus på ulighed og diskrimination. I nyere tid har begrebet dog skiftet til en mere nedladende og negativ betydning rettet mod personer, der anses som overdrevne i deres sociale og politiske engagement.
Transperson	Person som identificerer sig med et andet køn end det ved fødslen tildelte køn. Det kan være transmand, transkvinde eller nonbinær.
Transition	Proces for transpersoner, hvor vedkommende går fra det ved fødslen tildelte køn til tilpasning af kønsidentitet, så netop denne og det kønsmæssige udtryk stemmer overens. Enten vha. tøjstil, hormonbehandling, kirurgi eller andet.
Transmand	Person som identificerer sig som mand, på trods af at de blev tildelt kvindeligt køn ved fødslen.
Transkvinde	Person som identificerer sig som kvinde, på trods af at de blev tildelt mandligt køn ved fødslen.

Nonbinær	Person som ikke identificerer sig som mand eller kvinde, men som begge køn, ingen af dem eller noget helt tredje. Det er helt individuelt, men fælles er, at nonbinære ikke identificerer sig inden for de to binære kønsopfattelser; mand eller kvinde. De fleste nonbinære personer identificerer sig som transpersoner, men nogle gør ikke. Nonbinære foretrækker ofte at blive omtalt de/dem.
Kønsidentitet	Betegner det køn en person identificerer sig med.
Transfobi	Had, fordomme eller diskrimination mod transpersoner, som både kan være åbenlys eller subtil og udøves både strukturelt (indbygget i love eller systemer) og af individer.
Transmisogyni	Beskriver den dobbelte undertrykkelse som opstår, når transfobi (had eller fordomme mod transpersoner) og misogyni (had eller foragt mod kvinder eller det feminine) smelter sammen. Transmisogyni er derfor en særlig betegnelse for diskrimination, had eller fordomme, som transkvinder eller transfeminine personer kan opleve.
Pronominer	Stedord vi bruger til at omtale andre mennesker. Oftest han/ham, hun/hende eller de/dem.
Deadnaming	Når andre omtaler en person med deres tidligere navn, frem for deres nuværende navn, som stemmer overens med vedkommendes kønsidentitet.

Antiwokeister	Personer som bruger woke eller politisk korrekthed som et nedsættende skældsord, og dermed tager afstand fra og kritiserer mangfoldighed i kønsidentiteter og særligt venstreorienteret identitetspolitik.
Normkritik	En tænkning og metode der kritiserer og udfordrer de gængse, traditionelle normer om køn og seksualitet.
Appropriere	At overtage eller modificere noget og dermed gøre det til sit eget. I dette studie bruges appropriere ifm. wokes skifte i betydning.
Kønseksklusive rum	Kønseksklusive rum er fysiske eller sociale rum, hvor adgang eller deltagelse er forbeholdt personer, der opfattes som tilhørende et bestemt køn – fx kvindetoiletter.

Litteraturstudie

Vores litteraturgennemgang er inspireret af det traditionelt narrative litteraturstudie og state-of-the-art review (Drejer, 2023). Det er en tilgang, der understøtter vores eksplorative sigte, giver mulighed for at strukturere og fortolke viden på tværs af kildetyper og tematikker, og bidrager til at kortlægge, hvor feltet er lige nu, hvad angår viden om både woke og transpersoners livsvilkår. Vi inddrager både dansk og international forskning, kvantitativ og kvalitativ forskning. Den kvantitative forskning bidrager til at kortlægge problemfelter, mens kvalitative studier bidrager med dybere indblik i transpersoners erfaringer. Dansk forskning siger noget om transpersoners livsvilkår i en dansk kontekst, mens international forskning er nødvendigt i forhold til at afdække woke, som er et særligt internationalt fænomen.

Søgestrategi

Vi har anvendt en hermeneutisk søgestrategi, som passer til opgavens fortolkende og kvalitative udgangspunkt. Den hermeneutisk søgestrategi er subjektiv, og vi har derfor været bevidste om at kombinere den med en mere systematisk tilgang for at sikre et åbent blik og forskellige perspektiver. Hvor vores kædesøgning og citationssøgning kan føre til en gentagelse af ét forskningsperspektiv, hjælper bloksøgning os med at udvide feltet og modvirke bias (Drejer, 2023). ChatGPT er desuden brugt til at orientere os i søgefund, forstå resultater og få overblik over mulige retninger for videre søgning.

Det har været et bevidst valg at undersøge både videnskabelige kilder og andre kilder med relevans for problemstillingen. Vi har prioriteret ny forskning på området og medtager derfor kun videnskabelige kilder udgivet fra år 2015-2025. Vi har herudover opsøgt viden via Infomedia, podcasts, Zetlands serie "Tidevand", Jørn Borups bog "Woke – opvågnen til en ny tid", og kandidatafhandlingen "Wokebølgen smadrer alt på sin vej" (se litteraturliste). Disse kilder anvendes ikke som videnskabelig dokumentation, men som perspektiver, der har informeret vores for forståelse, og som belyser, hvordan samtiden forholder sig til transpersoner og woke. En uddybning af vores søgeord kan ses i bilag 7.

Eksisterende viden

Samlet set viser forskning, at transpersoner er en gruppe, der er mere udsat end ciskønnede og andre LGBT+ personer. Forskningen viser, at deres udfordringer er forbundne og indlejret i og påvirket af samfundsstrukturer. Flere studier viser, at transpersoner har lavere uddannelsesniveau, større ledighed, dårligere fysisk og psykisk helbred, lavere livstilfredshed og oplever mere diskrimination og ensomhed (Hughto et al., 2015; Erlangsen et. al. 2023; VIVE, 2022).

En gruppe i mistrivsel

En gennemgående tendens er, at mange transpersoner oplever, at de ikke kan være åbne omkring deres kønsidentitet over for familie, venner, arbejde og uddannelse. Der tegner sig et billede af, at det er lettere at være åben omkring sin seksuelle orientering end sin kønsidentitet. Den ene halvdel finder det ikke nødvendigt at dele deres kønsidentitet, mens den anden del frygter, at deres liv bliver mere besværligt, og at deres omgangskreds ikke vil forstå og acceptere dem (ALS Research, 2019, 2020; Sundhedsstyrelsen & Sexologisk Forskningscenter AAU, 2019).

På tværs af forskning er det tydeligt, at transpersoner udsættes for diskrimination, som har alvorlige konsekvenser for deres trivsel og sundhed. Ifølge ALS Research har 56 % af transpersoner inden for det seneste år oplevet negative reaktioner på deres kønsidentitet. Diskriminationen handler i stor grad om manglende accept, uønsket opmærksomhed, chikane, forsøg på "omvendelse", afbrudt kontakt og i mindre grad om trusler og vold (ALS Research, 2020). ALS rapporter påpeger en klar sammenhæng mellem, at de transpersoner, der ikke er åbne om deres kønsidentitet, eller som har oplevet negative reaktioner på deres kønsidentitet, også oplever højere niveauer af ensomhed og mistrivsel (ALS Research, 2019, 2020). Det britiske studie "Transgender Stigma and Health" bakker op om, at stigma ikke kun er en social udfordring, men også en væsentlig sundhedsrisiko. Den fastslår, at diskrimination og vold forværrer mental og fysisk sundhed (Hughto et al., 2015). I forlængelse heraf peger nyere dansk forskning på de ultimative konsekvenser af denne mistrivsel. Som det første studie i verden har Dansk Forskningsinstitut for Selvmordsforebyggelse og SSI konkluderet, at transpersoner oplever højere dødelighed generelt pga. øget risiko for vold, sygdomme, selvskade og psykiske udfordringer, at selvmordsforsøg er næsten 8 gange så hyppige blandt transpersoner, og at de

transpersoner dør af selvmord 3.5 gange så ofte som resten af befolkningen (Erlangsen, et. al. 2023)

Derudover viser en rapport fra Analyse og Tal, at hadefulde online-angreb dominerer som aldrig før. Analysen belyser, hvordan 22 % af alt hadtale online peger mod køn og kønsudtryk, kun overgået af hadtale mod etniske minoriteter. Det er altså særligt svært at deltage i online debatter og samtaler, hvis en persons kønsudtryk divergerer fra normen, som transpersoner gør. Dette kan være en faktor, som påvirker ovenstående udfordringer om mistrivsel (Analyse og Tal, 2025).

Iram Khawaja tilbyder i sin forskning en teoretisk dimension af sammenhængen mellem diskrimination og mistrivsel. Hun videreudvikler Ilan Meyers oprindelige minoritetstressmodel med fokus på, hvordan minoriserede personer – herunder transpersoner – lever med særlig konstant social årvågenhed og affektiv belastning i mødet med normer og risiko for eksklusion. Minoritetsstress handler ikke blot om enkeltstående oplevelser med diskrimination, men er en vedvarende tilstand, hvor den enkelte må navigere i strukturelle forventninger om at passe ind i normen (Frost & Meyer, 2023; Khawaja, 2022).

Der tegner sig et billede af, at særlige typer stressbelastninger er knyttet til bestemte transgrupper. Forskning viser betydelige forskelle i livsvilkår og oplevelser af diskrimination. VIVE rapporten “Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse” viser, at transkvinder og nonbinære oftere oplever diskrimination. Blandt transkvinder er færre i beskæftigelse, og flere oplever dårligere livstilfredshed og mindre indflydelse på deres eget liv sammenlignet med både ciskønnede og andre transpersoner (VIVE, 2022). ALS Research finder, at 60 % af nonbinære transpersoner oplever et negativt syn på deres kønsidentitet (ALS Research, 2020). Et andet billede tegner sig i en nyere undersøgelse af LGBT+ elever i skoler, hvor transkvinder og nonbinære elever svarer, at de er mere tilfredse med deres kønsidentitet sammenlignet med transmænd og de uafklarede (VIVE, 2024). Dette vidner om et komplekst billede, hvor både køn, alder og kønsudtryk spiller en rolle for oplevelsen af trivsel.

I forlængelse heraf peger flere forskere på, at transkvinder ofte rammes af en særlig form for dobbelt diskrimination, som betegnes transmisogyni. Transmisogyni knytter sig både til den afvigelse, det er at være trans, og til den måde femininitet strukturelt nedvurderes på – særligt når den udtrykkes af en transkrop. Her ses femininitet som falsk og truende, hvilket bidrager

til stigmatisering og eksklusion. Begrebet er derfor centralt i forståelsen af de særlige udfordringer, som transkvinder møder i en vestlig kontekst (Serano, 2007; Gill-Peterson, 2024).

De svingende støttestrukturer

Uddannelsesinstitutioner, arbejdspladser og sundhedsvæsenet spiller en central rolle i at understøtte menneskers trivsel og deltagelse i samfundet. For marginaliserede grupper som transpersoner er disse strukturer særligt vigtige, idet de både kan fungere som adgangsveje til anerkendelse og som barriere for ligeværdig deltagelse. Forskningen peger dog samstemmende på, at disse institutioner ofte ikke formår at imødekomme transpersoners behov.

Flere studier peger på, at skolen som støttestruktur har et uforløst potentiale i mødet med kønsminoriteter. Både blandt LGBT+ og ikke-LGBT+ elever er en udbredt oplevelse af manglende tydelige regler og håndhævelse i forhold til mobning og diskrimination baseret på kønsidentitet og seksuel orientering. Samtidig føler 40 % af transpersoner sig ikke trygge ved at diskutere kønsrelaterede spørgsmål med lærere, hvilket vidner om et manglende tryghedsrum og et tillidsbrud mellem elever og professionelle (VIVE, 2024). Denne tendens kan også ses i lyset af en national evaluering af SSF-undervisningen (Sundheds- og Seksualundervisning og Familiekundskab), hvor det fremgår, at mange lærere ikke føler sig fagligt rustede til at undervise i emner relateret til køn, krop og seksualitet, og at disse emner ofte nedprioriteres. Evalueringen viser også et billede af en usystematisk og ujævn implementering af SSF-undervisning på tværs af kommuner og friskoler og folkeskoler (ALS Research, 2019). En praksis, der kan have negativ betydning for transpersoners trivsel i skolen.

På arbejdsmarkedet er der ikke et entydigt billede af, om en personalepolitik omkring at tage hensyn til kønsidentitet og seksuel orientering fremmer inklusion og bekæmper diskrimination. 56% af LGBT+ personer synes, at personalepolitikker har en positiv effekt, mens der i de kvalitative svar er en holdning om, at sådanne politikker kan blive påtaget, og at arbejdspladser kan være inkluderende uden de politikker (ALS Research, 2019).

Sundhedssystemet er for transpersoner ikke kun et sted for behandling af sygdomme, men en vigtig støtte i deres proces med at leve i overensstemmelse med deres kønsidentitet. Flere studier viser, at transpersoner i sundhedssystemet oplever stigma, diskrimination og manglende viden om transkønnethed. Problematikker, der kan blive en barriere for anerkendelse og tryk

behandling. Den britiske artikel “Transgender Stigma and Health” identificerer tre former for stigmatisering: strukturelt stigma, knyttet til manglende viden og begrænsende politikker; interpersonelt stigma, udtrykt gennem diskriminerende adfærd fra sundhedsprofessionelle; og internaliseret stigma, hvor frygt for afvisning holder transpersoner fra at søge hjælp (Hughto et. al., 2015). I en dansk kontekst viser forskning, at mange transpersoner oplever at blive mødt med upassende spørgsmål, en forventning om, at alle mennesker er ciskønnede og heteroseksuelle, og en oplevelse af at blive reduceret til deres kønsidentitet. Transpersoner har overordnet en oplevelse af, at de fleste sundhedsfaglige vil give den bedst mulige behandling, men samtidig vurderer 53 % af dem, at sundhedsfaglige i lav grad er kvalificerede til at behandle deres kønsidentitet, og at de selv må agere eksperter i mødet (Askholm et. al., 2020; Sundhedsstyrelsen & Sexologisk Forskningscenter AAU, 2019). Bissenbakker og Rauns forskningsartikel “Transbekymringens cisnormative økonomi” adskiller sig fra øvrigt dansk forskning ved at give et kritisk blik på underliggende diskurser i behandlersystemets møder med transpersoner. De beskriver, hvordan sundhedsfaglige bekymringer i og omkring Center for Kønsidentitet har ændret sig fra tidligere tiders patologisering og frygt for sindssyge og fortrydelse til mere velmenende diskurser med fokus på langtidskonsekvenser og ‘at passe på de unge’. Den problematiserer, hvordan den nye diskurs fastholder en cisnormativ logik, hvor transitionsønsker mistænkes for at være præget af online fællesskaber og en flugt fra patriarkalske strukturer, og hvor transitionsønsket skal legitimeres gennem systemets vurderingspraksisser. Forskningsartiklen peger på et vigtigt opmærksomhedspunkt, nemlig hvordan behandlere også påvirkes af mediernes dækning, hvor bestemte bekymringer fremhæves frem for andre og dermed er med til at afgrænse, hvilke fortællinger om transition der bliver genkendelige og legitime i offentligheden (Bissenbakker & Raun, 2023).

Sammenfattende viser forskningen et klart billede af transpersoners udsathed og oplevelser af diskrimination, sociale og sundhedsmæssige barrierer og mangelfuld institutionel støtte. Rapporterne efterspørger mere og dybere kvalitativ viden om individuelle oplevelser og udfordringer forbundet med at være transperson i Danmark. Derudover anbefaler rapporterne inkluderende interventioner målrettet skoler, arbejdspladser og sundhedsvæsen samt et behov for generelt at fremme bevidsthed og nedbrydelse af stigma i samfundet.

Woke og identitetspolitik

Woke er et begreb som især har fyldt i nyere tid, og som bruges meget bredt, når det kommer til etniske minoriteter, seksuelle minoriteter og kønsminoriteter. Der findes derfor en bred palette af nyere forskning, hvor woke indgår herunder undersøgelser af kønskvoter, racisme eller andet på tværs af arenaer. I denne opgave taler vi om woke som et begreb, der netop bruges i debatter, og som et begreb, der betegner en tid, hvor identitetspolitik kaldes woke. Derfor er det forskning, som netop undersøger danskernes holdning, der bliver interessant for at kunne undersøge, hvordan transpersoner oplever en sådan tid. Publikationen "Partiledernes kamp om midten: Folketingsvalget 2022" er en analyse af folketingsvalget i 2022. Den undersøger danskernes identitetspolitiske ståsted og viser, at på trods af, at woke betyder opmærksomhed på social uretfærdighed, så er danskerne ikke så woke endda. Højtuddannede kvinder i storbyerne er mest venstreorienterede og woke, mens mænd ligger modsat på skalaen. Alt i alt er danskerne i gennemsnit mest til højre på den identitetspolitiske skala, og størstedelen mener ikke, at de er woke. Bliver danskerne spurgt til at fjerne ordene mand/kvinde fra offentlige breve, for at rumme nonbinære, er de ret enige om, at det bliver et nej (Hansen og Stubager, 2024). Dog bliver de i undersøgelsen ikke spurgt ind til, om de er enige i at inkludere frem for at fjerne. Altså, hvis man inkluderede nonbinær til kønnene; mand/kvinde, frem for at fjerne netop mand/kvinde. Fra et kritisk perspektiv kan undersøgelsen virke en smule højredrejet, da det er de mest indgribende eksempler, danskerne bliver spurgt ind til.

En amerikansk undersøgelse viser dertil, at 56 % af de adspurgte mener, at 'woke' betyder at være informeret og bevidst om social ulighed, mens 39 % mener, det betyder at være politisk korrekt, hvoraf størstedelen er republikanere (Newall, 2023). Netop politisk korrekthed ses i dag ifølge ordbogen som en fornærmelse, da det oftest bruges nedsættende (Ordnet, 2024).

Artiklen "The abnormalisation of social justice: The 'anti-woke culture war' discourse in the UK" af Bart Cammaerts belyser, hvordan flere faktorer påvirker det, Cammaerts kalder den anti-woke kulturkrig, som ses i nutidens samfund. Han beskriver, hvordan højrefløjen approprierer ordet woke ved at gøre det til at skældsord, mens de fremstiller sociale retfærdighedskampe som ekstreme og afvigende. Dette opnår de ved at skabe moralske panik og ved at iscenesætte sig selv som offer på trods af deres privilegerede og magtfulde position, mens fx feministiske bevægelser fremstilles som en trussel. Et middel er fx at bruge ytringsfrihed som våben til at beskytte diskriminerende sprogbrug. Cammaerts forskning viser

altså, at en anti-woke diskurs i nyere tid særligt har haft fremgang både i politik og i medier. Det er ikke en ny diskurs, men en udvikling af den tidligere fremstilling af politisk korrekthed som værende ekstrem og farlig. Denne reaktion er et tegn på, at fx feministiske bevægelser og LGBT+ bølger har haft fremgang, men at majoriteten og andre privilegerede grupper ser dette som en trussel. Cammaerts konkluderer, at dette fænomen er en stærk trussel mod demokratiet og den sociale sammenhængskraft, særligt fordi højrefløjen adopterer en præmis, som er skabt af den ekstreme højrefløj, der skaber skel og kulturkrig (Cammaerts, 2022).

Francesca Sobande undersøger, hvordan begrebet woke har udviklet sig fra at være brugt om at være bevidst om racisme til at blive et begreb, der ofte associeres med branding på sociale medier under dække af agendaer om social retfærdighed. Politiske budskaber tilpasses platformenes krav om søgbarhed og appel, hvilket risikerer, at den oprindelige betydning til sidst går tabt. Sobandes forskning fremhæver, at woke i dag er en kompleks og omdiskuteret størrelse, påvirket af neoliberale logikker og moderne, online præstationskultur, hvor woke er blevet performativt og kommercialiseret. Hun efterlyser omtanke og mere indgående viden, når begrebet bruges, så netop budskabet ikke går tabt, og dermed ikke misbruges til fordel for egen branding. Hun viser, hvordan kampen for social retfærdighed i stigende grad foregår i krydsfeltet mellem digital eksponering, forbrugerkultur og politik (Sobande, 2022).

Samlet set peger forskningen på, at woke i dag fungerer som kampplads for værdier og verdenssyn. Hvor det oprindeligt handlede om opmærksomhed på strukturel uretfærdighed, forbindes det i dag også med kommercielle interesser, kulturkamp og ideologisk positionering. Dette gør begrebet relevant at inddrage i analyser af transpersoners livsvilkår i en samtid præget af både øget opmærksomhed og modstand mod køns- og identitetspolitiske dagsordener.

Læsevejledning

De kommende afsnit er en gennemgang af vores metodiske og videnskabsteoretiske tilgang, udvalgte teorier og vores valg af analysestrategi. Derefter kommer analysen, der er struktureret ud fra specialets tre underspørgsmål, og som undersøger hhv. transpersoners syn på woke, deres oplevelser af kønsidentitetens betydning i samfundsmøder og det sociale arbejdes rolle i at styrke trivsel for transpersoner. I diskussionen reflekterer vi over sprogets rolle som en styrende kraft i samfundet. Læseren opfordres til at følge fortællingerne med blik for både empiri og kontekst, da specialet balancerer mellem stemmer fra en række transpersoner og samtidens diskurser. Og dertil at orientere sig i begrebsafklaringen.

Videnskabsteori og metode

I det følgende vil vi redegøre for dette studies videnskabsteoretiske fundament, og hvilke metoder vi dermed gør brug af. Vi søger efter at opnå en indgående forståelse af transpersoners livsbillede i en samtid præget af woke-begrebets påvirkning – både på godt og ondt. Undersøgelsen er forankret i en hermeneutisk-fænomenologisk tilgang med kvalitativ metode, hvor både subjektive, levede liv og samfundsmæssige bevægelser får analytisk betydning.

En hermeneutisk-fænomenologisk tilgang

I dette studie gør vi brug af en hermeneutisk-fænomenologisk tilgang inspireret af Paul Ricoeurs forståelse af menneskelig erfaring som både levet og fortalt (Ricoeur, 1983). Vi kombinerer altså to retninger, da disse samlet egner sig til komplekse problemstillinger, hvor særligt respekt for den enkeltes erfaring, men hvor også kontekst i verden får betydning for meningsdannelsen. Helt konkret betyder det, at vi ønsker at give transpersoner taletid og plads til deres perspektiver, men at vi også analyserer disse oplevelser med blik for informanternes samtid – særligt ift. woke-begrebet. Den fænomenologiske tilgang gør vi brug af for at forstå transpersoners *levede erfaringer* med at navigere i samtidens debatter om woke, institutionelle møder og sociale interaktioner. Levede erfaringer kan bruges til at forstå, hvordan velfærd og sociale systemer opleves af borgeren, og dette giver indblik i systemets reelle konsekvenser samt mulighed for at forstå kompleksiteten i folks liv (Wright. 2018). Vi har derfor forsøgt med en form for *epoché*, hvor vi bevidst har placeret vores forforståelser i parentes. Dette for at kunne møde informanternes oplevelser med åbenhed og hensyn til de nuancer, der ellers kunne gå tabt i et forudfattet møde. Ud fra dette, induktive, eksplorative blik indsamlede vi vores empiri, hvorefter vi gjorde brug af den hermeneutiske tilgang i meningsfortolkningen af informanternes fortællinger. I tråd med Ricoeurs forståelse arbejder vi med *tekstens autonomi* og *dobbelt reference* (Ricoeur, 1983). Det betyder, at vi analyserer interviewene som meningsbærende tekster, der åbner op for en læsning, der rummer potentiale for nye lag af betydninger, når vi som forskere træder ind i fortolkningen. Fortællingerne henviser både til en levet virkelighed som fx den konkrete erfaring med at blive stereotypificeret, og en fortolket verden om fx en samfundsorden, hvor normative kønsforståelser og woke-diskurser påvirker muligheden for anerkendelse. Vi anlægger altså woke som analytisk forståelsesramme for deres oplevelser, og dermed bliver vores rolle som forskere ikke blot at gengive, men at tilegne os fortællingerne og lade os påvirke af den *sag*, de udlægger. Vores informanternes personlige

erfaringer bliver altså fortællinger, der forholder sig til og udfordrer kønsnormer og mangfoldighed. Dermed bliver de både individuelle og kollektive i deres betydning.

Gennem den *hermeneutiske spiral* bevæger vi os frem og tilbage mellem del og helhed, mellem oplevelse og kontekst, mellem forforståelse og ny forståelse. Ricoeur beskriver, hvordan forståelse opnås i en *dialektisk* bevægelse mellem forklaring og fortolkning (Ricoeur, 1983). Dette speciale følger bevægelsen ved, at vi først beskriver informanternes syn på woke og deres oplevelse af samfundsmøder for dernæst at fortolke transpersoners oplevelser som fortællinger og placere det fortalte i en bredere kulturel sammenhæng gennem eksisterende forskning og teorier fra særligt Stanley Cohen, Michel Foucault og Sara Ahmed. Gennem fortolkning opnår vi dybere forståelse for, hvordan fortællingerne kritisk kaster lys over samtidens normer og strukturer i relation til normative kønsforståelser og woke-diskurser, der præger offentlighedens anerkendelse, institutionelle praksisser og som clasher med transpersoners ret til autonomi. Vores analysebevægelse er i den forbindelse begyndt induktivt, men har derefter bevæget sig i en abduktiv retning (Olesen & Monrad, 2018). Det er netop i denne metodiske dialektik, at vi som forskere kan skabe ny viden om, hvordan transpersoners erfaringer med kønsidentitet og woke formes og forstås i en kompleks samtid.

Specialet har et immanent kritisk sigte, idet vi synliggør spændinger mellem samfundets idealer om lighed og mangfoldighed og transpersoners oplevelser af manglende anerkendelse. Kritikken er samtidig denaturaliserende, fordi vi synliggør, hvordan samfundets kønsnormer og fremstilling af woke ikke er neutral, men skjuler magtforhold. Kritikken udspringer fra informanternes egne oplevelser, som vi fortolkende rekonstruerer for at tydeliggøre de spændinger, de oplever i mødet med samfundets kønsnormer (Olesen & Monrad, 2018).

Vi argumenterer løbende for vores valg og ræsonnementer for, hvordan netop vores tolkning er meningsfuld og velbegrundet i forhold til den empiri, vi har indsamlet, og de strukturelle forhold, informanterne selv sætter ord på. I tråd med Ricoeur, skal fortolkningen ikke læses som den eneste mulige, men som en mulig læsning, der søger at gøre de oplevede erfaringer forståelige i en bredere kontekst. Gennem denne tilgang producerer vi viden, der er forankret i konkrete menneskers fortællinger, men som samtidig sigter mod en mere grundlæggende forståelse af, hvordan woke som diskurs påvirker livsvilkår og betingelser for anerkendelse. Vi ønsker at synliggøre stemmer og erfaringer, der ofte marginaliseres i offentlig debat og at bidrage med nye indsigter i, hvordan diskursive kampe former menneskers hverdagsliv. Vi

ønsker ikke at sætte lighedstegn mellem woke og informanternes oplevelser, men gennem vores bevægelse mellem empiri og samfundsmæssig kontekst søger vi at sandsynliggøre, at woke-diskurserne spiller en rolle for, hvordan transpersoner oplever anerkendelse og modstand i deres hverdag. Det er en fortolkende, situationsbunden viden, der både har et erkendelsesmæssigt og et socialt sigte: at forstå transpersoners livsvilkår i en wokedid, men også at give kritisk rum for refleksion og forandring i det socialt arbejde (Olesen & Monrad, 2018).

Forforståelser

Som forskere har vi en faglig og personlig forforståelse, der anerkender transpersoners ret til at være som de er, og vi er bevidste om, at transpersoner er en målgruppe, der er sårbar og særligt udsat. I vores bevidsthed var woke et positivt begreb jævnfør ordbogen, som vi stødte på i medie billedet som værende død. Dette vakte vores nysgerrighed, da vi undrede os over hvorfor. Dertil havde vi et billede af, at woke var en bevægelse, som havde en modpart; antiwoke. Vi har i medier læst, at woke har fået beskyldninger om at gå for vidt, og at transpersoner tit oplever negative kommentarer online. Det har haft betydning for vores litteratursøgningsproces, hvor vi har søgt på både woke og antiwoke. Derudover havde vi en formodning om, at vores informanter – fordi de er transpersoner – alle var meget venstreorienterede, fordi vi forbandt kampen for kønsminoriserede med noget venstreorienteret. Det har været vigtigt for os at anerkende disse forforståelser som vores udgangspunkt og forstå informanternes fortællinger på deres egne præmisser. Derfor forsøgte vi at parkere vores forforståelser i arbejdet med vores interviewguide og i mødet med vores informanter. Dette viste sig at have været en god tilgang, bl.a fordi det i interviewene blev klart for os, at vores informanter har forskellige højre- og venstrepolitiske positioner. Gennem dette studie har vi derfor fået en ny forståelse af, at kampen for transpersoners rettigheder kan føres fra forskellige politiske ståsteder, selvom det i offentligheden ofte forbindes med venstre fløjens progressive identitetspolitik. Forforståelser er ikke statiske, og eksemplet har netop vist, hvordan vi i processen med den hermeneutiske spiral har fået en ny forståelse af de strukturer og erfaringer, vi undersøger. Vi er opmærksomme på, at vores studie beskæftiger sig med et politiseret emne, hvorfor denne type forskning kan afføde reaktioner om identitetspolitik. Derfor insisterer vi på at fastholde en hermeneutisk-fænomenologisk tilgang med et formål om at bidrage med viden om transpersoners oplevelser af egne livsvilkår i en wokedid – ikke at argumentere for en bestemt politisk holdning.

En kvalitativ metodisk tilgang

Vi undersøger danske transpersoners forståelse af woke og deres oplevelse af at have en alternativ kønsidentitet i en wokedid. Det har vi gjort gennem kvalitativ metode. Vores målgruppe er altså transpersoner, der – som population – udgør en minimal del af den danske befolkning, ca. 0.5 – 1.4 % af de 15 –65 årige (Institut for Menneskerettigheder, u.å). Vi undersøger en gruppe af transpersoner med forskellige køn, alder, bopæl og beskæftigelse, som dermed på forskellig vis minder om andre transpersoner i Danmark. Gennem kvalitative interviews har vi interviewet 7 personer, som har transitioneret fra det ved fødslen tildelte køn til deres sande kønsidentitet – om deres opfattelse af ‘woke’ og deres oplevelse af egne livsvilkår (Olesen & Monrad, 2018).

Som tidligere nævnt arbejder vi hermeneutisk-fænomenologisk, og i den forbindelse bruger vi kvalitative interviews eksplorativt med en induktiv tilgang, da vi ønsker at kende vores informanternes forståelser og oplevelser uden forudbestemte teorier. Efter interviewprocessen bevægede vi os over i det abduktive, da vi lader både empiri og teori føre det videre arbejde. Vi kan hurtigt afskrive kvantitativ indsamling af data, fordi vores studie søger efter menneskers subjektive oplevelser som er komplekse og nuancerede, og ikke søger efter generaliserende data i form af tal og statistik, som kan måles og vejes. I dette studie ville en kvantitativ metode blot reducere målgruppens erfaringer til stereotype kategorier, og det ønsker vi ikke.

Vores empiri blev transskriberet og gennemlæst af begge gruppemedlemmer, inden vi begyndte en kodning af materialet. I behandlingen af interviewmaterialet benyttede vi os af *meningskondensering*, som koncentrerer lange fortællinger ned til centrale betydninger uden at gå på kompromis med informanternes stemme. Vi begyndte altså med at skabe en helhedsforståelse gennem læsning af alle interviews. Herefter gennemgik vi transskriptionerne for centrale, meningsbærende enheder, som gik igen gennem flere interviews, blot med forskellige vinkler og følelser tilknyttet. Vi havde altså et særligt blik for fortællinger, som bar præg af større følelsesmæssig betydning. Disse enheder kondenserede vi til korte formuleringer, som blev til temaer, vi kodede vores materiale efter. Disse temaer gjorde det muligt at sammenligne oplevelser og forståelser på tværs af vores syv informanter.

De seks temaer lyder således:

Stereotype forestillinger	Hyperfokus på transidentitet	Fastholdelse af tidligere identitet
Individuel robusthed og modstandsdygtighed	Støttestrukturer	Brug af woke-begreb

Disse temaer farveopdelte vi, for at skabe struktur og overblik i kodningen af interviewene.

Interviews

Vores interviews fokuserer på informanternes subjektive oplevelse af begrebet woke og på deres personlige opfattelse af egne livsvilkår. Derfor udførte vi interviewene ud fra semistrukturerede interviewguides (Brinkmann, 2014). Vi stillede åbne spørgsmål ofte med ordlyden; “hvordan oplever du...”, for at få deres personlige erfaringer frem og dernæst forfølge netop disse. Vi har inddelt vores interviewguide i få, meget brede kategorier for netop at undgå for meget struktur i vores spørgsmål. De tre kategorier er: *woke*, *livsvilkår* og *wokes død*. Formålet med disse kategorier er at få informanten til at begynde med sine erfaringer med begrebet woke, dernæst fortælle om personlige livsvilkår, for slutteligt at vende tilbage til woke. Vi guidede derfor interviewet ud fra denne rettesnor, mens det gav rig mulighed for, at informanterne kunne styre, hvad de mente var relevant og skulle, eller ikke skulle, fortælles.

Da vi arbejder fænomenologisk, er det afgørende, at vi sætter vores egne forforståelser i parentes; *bracketing*. Derfor reflekterer vi på forhånd over vores egne holdninger og forudindtagede opfattelser af begrebet woke for at undgå, at disse påvirker interviewene. Vi beskriver derfor ikke ordets betydning for vores informanter inden interviewet på anden vis end ordbogens betydning, da vi ønsker deres forståelse i reneste form, for at vi kan gøre os nye erfaringer (Olesen & Monrad, 2018). I interviewsituationer var vi opmærksomme på at være reflekterede over vores egen og hinandens interviewteknik for at sikre, at vi forstår informanternes erfaringer på deres præmisser og ikke stiller farvede spørgsmål, der kommer til at bekræfte vores egne forforståelser.

Vi indsamlede vores empiri gennem både individuelle interviews og fokusgruppeinterviews. Ovenstående beskrivelser af vores interviewmetode dækker over begge interviewguides. Fordi

vores undersøgelse i høj grad er eksplorativ, og vi dermed søger efter nye sociale fænomener blandt målgruppen, er det fordelagtigt med fokusgrupper. Derfor gennemgik vi samme interviewguide i fokusgruppen med samme tre temaer, dog i forkortet version, da vi i gruppen havde fire personer, som skulle komme til orde. Her var vi særligt opmærksomme på det sociale samspil i fokusgruppen, da det netop er dét, der særligt bliver tydeligt her. De dybdegående fortællinger om særlige oplevelser, forventede vi at få fra vores individuelle interviews (Brinkmann, 2014). I fokusgruppen er det interessant at bemærke enigheder og uenigheder, og om der eksisterer fælles fortællinger eller normer blandt deltagerne. Derudover har vi fokus på, hvordan informanterne sammen konstruerer mening gennem samtalen. Fokusgruppeinterviewet bliver her en metode, hvorpå vi kan få indblik i deres oplevelser af identitet, men også af fællesskab. Her får de mulighed for at kunne spejle sig i hinandens erfaringer og udfordre hinandens perspektiver samt at reflektere over egne oplevelser gennem sparring. Målet bliver en meningsfuld samtale i trygge rammer med ligesindede, hvor fælles erfaringer medvirker til refleksion. Her opnås altså en dynamik, hvor mening dannes ud fra flere forskellige oplevelser og perspektiver på at divergere fra de traditionelle kønsnormer (Olesen & Monrad, 2018)

Vores informanter består af tre transkvinder, tre transmænd og en nonbinær transperson. Mere om dette kan læses i næste afsnit om informanter. Fire af disse deltog i fokusgruppeinterview, mens de andre tre foretrak individuelle interviews. Da det er en sårbar befolkningsgruppe, belyst af den eksisterende viden på området, var vi forberedt på, at nogle informanter ville foretrække online, individuelle interviews, mens vi i vores brede søgning dertil var klar over, at visse informanter boede langt væk, og derfor ikke ville have mulighed for at møde op i København til et fokusgruppeinterview. Derfor blev alle de individuelle interviews afholdt online af henholdsvis disse to årsager for at imødekomme disse informanters behov. Fokusgruppeinterviewet blev afholdt på Aalborg Universitet i Sydhavn efter arbejdstid.

Et par dage før alle interviews fik alle informanter tilsendt en interviewguide og samtykkeerklæring til underskrift. Alle interviews blev afholdt over to uger. De tre individuelle interviews blev afholdt først og derefter fokusgruppeinterviewet. Alle interviews er derudover lyddoptaget og transskriberet.

Rekruttering af informanter

Vi var interesseret i at interviewe transpersoner af alle køn og aldersgrupper for at få en bredest mulig referencegruppe og for at fremme et nuanceret billede af transpersoners livsvilkår. ‘Transperson’ er vores fælles markør for vores undersøgelse. Som nævnt i denne opgaves afgrænsning definerer vi transperson ud fra personer som identificerer sig som netop transperson, og ikke ud fra personer som nødvendigvis har gennemgået juridisk, kirurgisk eller hormonel transition. Vi målretter altså vores søgning efter denne ene markør; transperson, mens vi derefter går efter en variation i andre centrale karakteristika, for at have mulighed for at tillægge netop disse forskellige karakteristika betydning for problemstillingen. Fordi vi målretter vores undersøgelse mod en lille population, har vi en eksplorativ tilgang, som søger efter et sjældent problem qua populationens størrelse (Olesen & Monrad, 2018).

Vi har afsøgt informanter gennem flere kanaler. På Facebook findes gruppen ‘Åbne transpersoner i Danmark’, hvor vi i et opslag skrev, at vi ville undersøge transpersoners oplevelse af ‘woke-bevægelsen’. Flere kommenterede på vores ordvalg; ‘woke-bevægelsen’ med kritik. Kritikken var forskellig, men essensen fra de forskellige kommentarer var ens: ‘Hvad menes der med woke som bevægelse?’. Flere mente ikke at woke er en organiseret bevægelse. Det tog vi til os og justerede til. Den store aktivitet på opslaget medvirkede til tre informanter.

På nyhedsmediet Zetland blev der i perioden for vores informantsøgning udgivet en artikelserie ”Tidevand”, som handler om wokes død (Korsgaard, 2025). Første artikel i serien skabte en del debat i kommentarsporet, og netop her gav to transkvinder sig til kende i forbindelse med en kritik af artiklen. Fra Zetlands kommentarspor kontaktede vi de to kvinder på Instagram, og begge ville gerne medvirke. På Instagram har vi derudover kontaktet transpersoner, som gennem forskellige medier, eksempelvis dokumentarer, har været åbne om deres kønsidentitet. Dette har givet os tre informanter mere.

Rekrutteringen afspejler en grad af tilgængelighedsudvalg. Dette fordi vi benytter alle personer, som har sagt ja til at deltage. Vi tager derfor forbehold for, at vores informanter kan have flere ressourcer end andre og muligvis mestrer deres livssituation bedre end gennemsnittet i populationen, hvilket kan skabe en skævhed og påvirke overførbareheden. Det er som nævnt en udsat population, og derfor vil det være svært at komme i tale med de mest ressourcetsvage og udsatte transpersoner. Woke er udgangspunktet for interviewet, og det er som nævnt et begreb,

der er offentligt betændt og kompleks i dets betydning. Ikke alle har et sprog for woke, og derfor vil vores rekruttering bære præg af transpersoner, som netop har overskud til at samtale om wokes betydning (Olesen & Monrad, 2018).

I vores rekruttering var der ni personer, som oprindeligt takkede ja til interview. Dog modtog vi to afbud til vores fokusgruppe, hvorfor vi gik fra seks til fire informanter i fokusgruppen. Vi mener ikke, at det har betydning for vores datamateriale, da vores fokusgruppe har bidraget med tilstrækkelig empiri til dette speciale, og fordi fire informanter giver bedre plads til at udfolde fortællinger og perspektiver. Vi vurderer dog at et frafald mere ville have påvirket gruppedynamikken på en sådan måde, at den åbne erfaringsudveksling kunne risikere at blive reduceret til en mere spørgsmål-svar struktur. Noget der ville kompromittere analysegrundlaget, hvorfor vi ser det som afgørende, at det 'kun' var to bortfald og ikke tre, så gruppen var halveret (Olesen & Monrad, 2018)

Præsentation af informanter

I nedenstående to tabeller ses information om vores syv informanter, som alle fremgår med anonymiseret navn.

Tabel 1: Informanter, individuelle interview

Anonymiseret navn	Alder	Beskæftigelse	Bopæl	Pronominer
Emil	24	Selvstændig	Aalborg	Han/ham
Fanny	39	Sygedagpenge	Esbjerg	Hun/hende
Freja	29	Selvstændig	København	Hun/hende

Tabel 2: Informanter, fokusgruppeinterview

Anonymiseret navn	Alder	Beskæftigelse	Bopæl	Pronominer
Peter	28	Selvstændig	Kjellerup	De/dem
Alex	20	Vikarpædagog	Kalundborg	Han/ham
Liam	21	Studerende	Søborg	Han/ham
Kristina	67	Selvstændig	Kulhuse	Hun/hende

Metodiske refleksioner

Vi behandler vores enkeltinterviews og fokusgruppe på lige fod i vores narrativt inspirerede analyse, hvor vi undersøger fælles tematikker. Heri ligger et valg om at fokusere på fortællingernes indhold og ikke på den interviewkontekst, de blev fortalt i. Vi er dog opmærksomme på, at de forskellige interviewkontekster har betydning for måden, fortællingerne tager form. I enkeltinterviewene har informanterne mere kontrol og plads til at udfolde individuelle fortællinger, mens fokusgruppen kun giver plads til kortere og fragmenterede individuelle fortællinger og snarere giver indsigt i fælles fortællinger om livsvilkår og woke, og de spændinger der er på tværs af deres oplevelser. Fokusgruppen er en social situation, hvor informanterne både genkender hinandens oplevelser, men også forhandler deres historier, hvorfor de optræder med et andet udgangspunkt (Brinkmann & Tanggaard, 2024). Bredden i fokusgruppen og dybden i enkeltinterviewene styrker det analytiske grundlag for at besvare problemformuleringen, men det betyder, at de individuelle fortællinger kun behandles i afgrænset form for at bevare sammenhæng i den fælles tematiske, narrative analyse.

Fordi fokusgruppens interviewkontekst ikke behandles i analysen, vil vi gerne reflektere over vores vigtigste erfaringer. Vi oplevede, at fokusgruppen skabte tryghed i at tale om emner, der i andre rum er tabuiseret. Vi tog et bevidst valg om at indlede med en øvelse, hvor alle skulle reflektere over wokes betydning og derefter på skift dele deres perspektiv. Dette for at tale dem

varme, ikke lade dem være påvirket af hinanden fra start og etablere en stemning af, at det er vigtigt at høre de forskellige perspektiver. Et eksempel på en dynamik, vi oplevede, er Kristinas fremtræden. Med sine 47 år som transkønnet fortalte hun med overskud lange anekdoter fra sit liv og om, hvordan mennesker kulturelt og historisk altid har slået sig på at være uden for normen. Noget der krævede let moderering, så Kristinas perspektiver ikke blev dominerende, men bidrag til fælles meningsskabelse. Kristina udfordrede også stemningen, da hun i den indledende snak om woke i en venlig tone nævnte, at nogle ikke ser nonbinære [som Peter] som 'rigtigt' transkønnede, fordi nonbinære ikke har skiftet fra det ene til det andet køn. Heldigvis reagerede Peter roligt og gav sin udlægning af, hvordan de forstår transkønnethed. Fokusgruppen lyttede anerkendende til Peter, der gennem interviewet delte erfaringer med diskrimination og wokedeбат og en lyst til at tale kæmpe for transrettigheder. På samme tid placerede Peter sig selv som en, der ikke er centrum for samme politiske modstand som andre transpersoner – en form for solidarisk tilbagetrækning i forhold til de andre informanter.

Overvejelser om brug af GAI

Vi har i denne undersøgelse gjort brug af GAI – mere specifikt ChatGPT. Som nævnt i *Litteratursøgning* har vi vha. ChatGPT kunne styrke vores valg af eksisterende viden, da vi har kunne bruge redskabet til både at søge efter og til at forstå særligt kompliceret forskning. Derudover har vi brugt GAI, som hjælpende hånd til at reflektere over, hvordan vi bedst muligt bruger vores teoretiske begreber. Særligt til at forstå Sara Ahmeds teorier, da disse udgivelser ikke findes på dansk. I denne forbindelse er vi særligt opmærksomme på, at GAI aldrig kan bruges alene og på at være særligt kritisk i brugen af denne.

Forskningsetiske overvejelser

Vi arbejder med en udsat minoritetsgruppe, og derfor har vi haft særlige forskningsetiske overvejelser både i forhold til dataindsamlingen og vores formidling af deres oplevelser i dette speciale. Alle informanter optræder i dette studie anonymt, selvom ikke alle efterspurgte anonymisering. Det har vi valgt af hensyn til deres beskyttelse. Flere af informanterne har optrådt offentligt i medier, og de deler i interviewene biografiske detaljer og fortæller om oplevelser med diskrimination, hvilket kan vække genkendelse ude i samfundet, hvis ikke vi anonymiserede. En risiko vi ikke ville tage set i lyset af den diskrimination og de hadforbrydelser, flere af vores informanter har oplevet. Vi vil gerne beskytte dem for den

belastning, informanterne eventuelt måtte opleve, hvis nogen reagerede negativt på deres medvirken. Derudover vurderer vi, at selektiv anonymisering ville skabe en ulighed i formidlingen, hvor nogle informanternes oplevelser ville kunne beskrives mere fyldestgørende end andres informanternes oplevelse, hvilket vil give en skæv repræsentation (Olesen & Monrad, 2018).

Et andet hensyn vi var særligt opmærksomme på var pronominer. Skriftligt i invitationen til interviewene skrev vi, hvilke pronominer vi selv bruger, mens vi bad vores informanter om at skrive, hvordan de selv ønsker at blive tiltalt. Her var vi ekstra opmærksomme på at tiltale Peter korrekt, da de bruger pronominerne de/dem. Vi indledte derfor også fokusgruppeinterviewet med kort at introducere os selv og vores pronominer, hvorefter vi opfordrede alle i gruppen til det samme.

For at anerkende vores informanter og ikke reproducere de fordomme som cirkulerer i samfundet, omtaler vi deres kønsidentitet som deres sande køn. Det levede liv, før deres transition, omtaler vi som 'det køn som blev tildelt ved fødslen'. Vi ser altså køn som socialt betinget og ikke biologisk. Dette gør vi for at anerkende deres identitet, og for at vores informanter føler sig set og hørt, og netop ikke føler en manglende anerkendelse fra vores side. Den tilgang, mener vi, er etisk korrekt, mens den også danner det bedste grundlag for et trygt rum og en tryk samtale mellem informant og interviewer.

Vurdering af empiri

I det følgende vil vi reflektere over vores empiri. For at sikre at vores undersøgelse faktisk belyser problemformuleringen; *hvordan oplever transpersoner egne livsvilkår i en wokedid?*, har vi søgt efter at styrke *validiteten* gennem særligt vores informantgruppe og vores interviewspørgsmål. Vores interviewguides er meningsfuldt koblet til vores problemformulering og de tre underspørgsmål, således at der kan trækkes tråde direkte fra disse og til interviewguiden. Ord som 'livsvilkår', 'woke' og 'oplevelser' går igen fra problemformulering til interviewspørgsmål, hvor de på denne måde er blevet operationaliseret. Formålet med dette har været at give vores informanter mulighed for at bruge egne ord for komplekse emner, som de mener relaterer sig til deres livsvilkår. Det samme med woke, som vi ikke har konkretiseret, for netop at operationalisere ud fra informanternes billede af ordet. Derudover har vi lagt stor vægt på informanternes fortællinger og ud fra disse meningskondenseret med blik for at undgå overfortolkning. Af samme årsag er vores

undersøgelse præget af mange citater fra netop empirien, for at fremhæve og sætte fokus på transpersoners oplevelser. Endnu en måde at sikre validitet på er gennem vores brug af teorier. Disse har vi brugt som forståelsesramme, også med blik for at undgå en overfortolkning. Derudover har vi forsøgt med kildetriadangulering, ved at inddrage eksisterende undersøgelser om transpersoner eller woke for at placere empirien i en samfundskontekst (Olesen & Monrad. 2018).

Da undersøgelsen qua sit kvalitative grundlag ikke sigter mod resultater, der kan reproducere i klassisk forstand, sigter vi mod *reliabilitet* gennem en grundig proces. Alle interviews er gennemført ud fra samme interviewguide, som sikrer, at alle interviewguidens tre niveauer (woke, livsvilkår, wokes død) er belyst i alle interviews. Derudover er vores informanter alle af forskellig baggrund, og er derfor en gruppe med vidt forskellige karakteristika – kun med deres transition til fælles. Dette medvirker til, at vores resultater bygger på forskellige erfaringer og perspektiver og dermed ikke bliver snævre, men rettere nuancerede. Dette var et bevidst valg, for at opnå en varieret gruppe med et bredt spektrum af oplevelser, som med så mange andre populationsgrupper. Vi ser en styrket *overførbarhed* i dette valg, da undersøgelsen derfor kan give mulighed for at vurdere, om resultaternes nuancer kan bruges i andre sammenhænge ifm. woke eller med andre minoriserede grupper med synlige karakteristika, der divergerer fra normen, fx etniske, seksuelle minoriteter (Olesen & Monrad. 2018).

Teori

I det følgende vil vi redegøre for de teorier, vi bruger til at analysere vores empiri. Teoriene er udvalgt med henblik på at forstå, hvordan transpersoners fortællinger formes i den samtid, de lever i. Vores udvalgte teorier bruges derfor ikke styrende i den kommende analyse, men nærmere som et redskab til at forstå og kontekstualisere informanternes oplevelser. Som et værktøj har vi gjort brug af ChatGPT til at uddybe og forklare komplekse teoretiske begreber. De primære teorier som anvendes gennem analysen er; Michel Foucaults begreber om *magt*, Sara Ahmeds *Queerteori* og Stanley Cohens *Moralsk panik*. De tre teorier bidrager med hver deres blik på transpersoners møde med verden og giver mulighed for at se transpersoners manglende anerkendelse som et strukturelt problem. Cohen forklarer, hvordan samfundet kan reagere med panik, når nogen bryder med normerne. Foucault hjælper os med at se, hvordan samfundet og institutioner styrer, hvem der passer ind, og hvem der ikke gør. Ahmed viser, hvordan det kan føles at være den, der bliver gjort forkert. Vi vil gennemgå de centrale teorier nedenfor.

Magt: Michel Foucault

I dette studie anvender vi Michel Foucaults magtteori for at undersøge, hvordan transpersoners livsvilkår og trivsel formes gennem samfundets normer og politiske diskurser – ofte i kontrast til deres egne selvforståelser og fortællinger. Hos Foucault forstås magt ikke nødvendigvis som undertrykkende eller negativ, men som en produktiv kraft, der virker gennem sociale relationer og institutionelle møder. Magt udøves ikke kun oppefra, men flourerer gennem hverdagslige praksisser og skaber bestemte måder at være i verden på. I dette studie benytter vi særligt Foucaults begreber *biomagt*, *pastoralmagt*, *institutionel magt* og *subjektivering* som redskaber til at forstå, hvordan transpersoners identitet og adgang til rettigheder formes, forhandles og i visse tilfælde begrænses gennem magtens virke. Vi bruger begrebet *biomagt* til at undersøge, hvordan transkroppe reguleres gennem institutionelle praksisser og vurderinger. Vi bruger det særligt til at beskrive den magt og regulering CKI udøver over transpersoners kroppe, hvor det ikke kun er individets egne ønsker, som afgør hvorvidt vedkommende lever op til medicinske kriterier i forbindelse med kønsbekræftende behandling (Foucault, 1994).

I forbindelse med ovenstående bruger vi også *institutionel magt*. Denne spiller en central rolle i flere aspekter af dette studie. Institutionel magt bruger vi til at forstå, hvordan ikke kun

individer påvirker hinanden og har magt svævende mellem sig, men hvordan også institutioner har magt til at påvirke individet og dennes identitet. Denne magt kan bruges om særligt CKI, skolesystemet eller medierne, som alle er med til at producere og opretholde samfundets normer, som i dette studie positionerer transpersoner, som særligt normdivergerende. Fx kan institutionel magt forklare, hvordan medier har magt til at fremstille transkønnethed som debateme, som dermed former hvordan netop transkønnethed bliver eller ikke bliver anerkendt som viden (Mik Meyer & Villadsen, 2007).

I relation til institutionel magt fra bl.a. CKI bruger vi dertil også Foucaults *pastoral magt*. Denne magtform beskriver, hvordan fagpersoner – i dette tilfælde CKIs behandlere – får en særlig autoritet som eksperter, der angiveligt handler ud fra borgerens bedste. Ligesom præsten i tidligere tider vejledte sin menighed gennem omsorg og moralsk autoritet, får behandleren i CKI en position, hvor vedkommende gennem sin viden og faglighed kan styre og regulere den enkelte transpersons valg og selvforståelse. Det skaber en magtrelation, hvor omsorgen bliver en ledelsesform, og hvor borgeren potentielt underlægger sig ekspertens vurdering, frem for selv at have fuld råderet over sin krop og identitet (Mik-Meyer & Villadsen. 2007).

Subjektivering dækker over den måde, individer formes til subjekter. Subjektivering sker, når andre instanser eller individer former den enkelte, i stedet for at den enkelte selv definerer sig. Vi bruger begrebet til at forstå, hvordan transpersoner formes gennem hverdagsmøder og institutionelle krav, og hvordan de bliver subjektiveret og reduceret til noget, de derfor ikke nødvendigvis identificerer sig som. Deres identitet bliver dermed ikke kun et udtryk for egen selvforståelse, men også for hvordan samfundet kategoriserer dem – ofte som mennesker, der er særligt woke, og som er en trussel mod eksisterende normer.

Panoptisme af Foucault beskriver, hvordan institutioner arbejder i en konstant bevidsthed om, at de måske kan blive set og vurderet, på trods af at de ikke nødvendigvis bliver det. Denne effekt bruger vi til at forstå, hvordan CKI arbejder. Behandlerne i CKI arbejder med en screeningsproces, hvor patienter skal vurderes ud fra faste kriterier. Denne proces udføres ikke nødvendigvis kun for at forstå patienten, men for at kunne dokumentere at praksis er fulgt. For at forstå disse arbejdsgange i CKI bruger vi panoptisme til at analysere, hvordan den enkelte indretter sin adfærd ud fra en forestilling om at blive vurderet eller overvåget (Foucault, 1977).

Queerteori: Sara Ahmed

Sideløbende med Foucaults magtbegreber bruger vi Sara Ahmeds queerteori. Denne teori kan bruges til at forstå den verden af normative strukturer, transpersoner lever og navigerer i. Ahmeds teori beskriver, hvordan kroppe eksisterer i rum både socialt som fysisk. Hun arbejder med rum, som en måde at forklare, hvordan rum er skabt af 'the straight, white world' – altså den heteronormative, hvide verden – og at minoriteter som divergerer fra denne dermed ikke passer ind i mange rum. Vi kan derfor bruge Ahmeds teori til at forstå, hvordan transpersoner navigerer i en verden, som ikke er skabt til deres identitet.

Ahmed opererer med begrebet *orientering*, som betegner, hvad kroppe orienterer sig mod. Er en krop orienteret, føler den sig hjemme og er tryk i sociale rum. Er kroppe derimod desorienteret føles rum ikke trykke, fordi disse rum ikke rummer desorienteringen. Her kan transpersoner ses som desorienterede, og Ahmed bruger ordet *queer* – ikke som i queer, som vi kender ordet i LGBT-forstand – men som i skæv, som ordet oversættes til på dansk. Ahmed ser den verden, vi lever i, som heteronormativ og hvid, og sammenligner denne med en lige linje. Alle der lever op til normerne går på denne lige linje, mens alle som divergerer fra normen er skæve – queer – og kan derfor ikke gå på linjen. Transpersoner er derfor skæve, og vi bruger Ahmeds ordvalg; *line up*, til at forstå, hvordan transpersoner forsøger at placere sig på den lige linje i samfundet, men hvor de ofte nægtes adgang, fordi de netop falder uden for de normative kasser for køn. Transpersoner kan derfor ses som elementer, der forstyrrer den sociale orden og de værdier, som opfattes som de rigtige (Ahmed. 2006).

For at forstå, hvordan transpersoner – som følge af ovenstående – forsøger at skabe plads i disse rum, bruger vi Ahmeds *diversity work*. For at opnå de samme rettigheder som resten af samfundet udfører transpersoner dette arbejde. Det kan være fra aktivisme, som det helt åbenlyse arbejde, til små hverdagssituationer og institutionelle møder, hvor transpersoner må gøre diversity work, for at skabe de rum, som ikke er skabt for dem i forvejen, som de er for resten af samfundet (Ahmed. 2012).

Ahmeds begreb *affektiv regulering* bruger vi til at forstå, hvordan omverdenen i default forbinder transpersoner med forskellige negative fordomme, som medvirker til at transpersoner mødes med frygt. Omverdenens følelser sætter sig fast til denne gruppe af mennesker og definerer dermed, hvordan disse behandles. Affektiv regulering forklarer derfor, hvordan transpersoner kan opfattes som ekstremt woke, krænkelssparate og krævende, selvom de

aldrig har udtrykt dette, fordi følelser – i dette tilfælde frygt for det ukendte – styrer hvem der må være i verden og hvordan. Opfattelsen af transpersoner dannes altså gennem følelsen af frygt frem for gennem viden. Denne styring medvirker dermed til at transpersoner ofte må være på vagt og legitimere deres eksistens pga. hele strukturen deres kroppe eksisterer i (Ahmed. 2014).

Moralsk panik: Stanley Cohen

Vi bruger begrebet *moralsk panik* af Stanley Cohen, til at analysere samfundets reaktion på transpersoners eksistens. Moralsk panik dækker over, hvordan samfundet eller en gruppe kan reagere overdrevet på et fænomen, der for dem ses som en trussel. I dette studie bruger vi begrebet til at kategorisere omverdenens reaktion på transpersoner. Dette fordi transpersoner i flere tilfælde ses som afvigere, farlige eller en trussel for den sociale orden. Disse *skræmmebilleder* opstår, fordi transpersoner afviger fra de normer eller traditionelle kasser, vi er vant til ift. seksualitet og køn. Der er stadig mange i samfundet, der mener, at din biologi bestemmer dit køn, og så skal kvinder helst være feminine, mænd maskuline, og de to køn skal helst danne par. Transpersoner bliver udpeget som såkaldte *folk devils*, som vi i analysen har oversat til skræmmebilleder, af bl.a. medier og politikere på højrefløjen, der forsøger at lave *moralsk grænsedragning* ved at diktere, hvad der er rigtigt og forkert. Det er disse, såkaldte *moralske entreprenører*, der igangsætter den proces, der skaber en folkeskemning af moralske panik. En vigtig pointe i denne teori er, at den frygt, som ligger bag den moralske panik, er *disproportional*. Frygten er altså ikke rationel, da transpersoner ikke er farlige, det er fremstillingen af dem, som er farlig. De bliver til skræmmebilleder, som klandres i en bred samfundsangst, mens netop denne samfundsangst bliver opretholdt af medier og politiske agendaer, på trods af at der ingen evidens er for, at transpersoner er farlige. Den moralske panik udvikler sig gennem tre faser; *overdrivelse og fordrejning, forudsigelse og symbolisering*. Vi bruger overdrivelse og fordrejning til at analysere, hvordan historier om transpersoner under dække af woke begrebet bliver fremstillet overdrevet og fordrejet i bl.a. mediers sensationsprægede artikler, hvilket bidrager til at gøre frygten større end fænomenet. Forudsigelse viser os, hvordan der skabes en stemning omkring, at wokebølgen vil komme og undergrave alle samfundets traditionelle normer og værdier, som dermed skaber en frygt for noget, der endnu ikke er sket. Symbolisering bruger vi til sprogligt at undersøge, hvordan woke – som tidligere betød social bevidsthed om minoriteter – nu har negative konnotationer. Symbolisering forklarer dobbeltheden i, at woke er symbolet på alt det, der afviger og truer

samfundsordenen, og transpersoner bliver personificeringer af woke og den moralske trussel, som woke repræsenterer i flere debatter. Det er denne forstærkende spiral, der forstørrer frygten og den sociale kontrol (Cohen. 2011).

Supplerende teorier

Af supplerende teorier bruger vi street-level bureaucracy og Honneths anerkendelsesbegreb som blik på den anerkendelse, der mangler, og de muligheder det sociale arbejde har for at styrke denne anerkendelse.

Street level bureaucracy bruges til at forklare, hvordan der ofte er langt fra politisk intention om at styrke mangfoldighed til en praksis, hvor det, i dette tilfælde, leves i skolernes kultur. Med afsæt i Lipsky, Zacka og Brodtkin viser vi, hvordan strukturelle og organisatoriske vilkår former frontmedarbejderes mulighed for at skabe anerkendende rum (Lipsky, 1980; Zacka, 2017; Brodtkin, 2015).

Herudover griber vi fat om Honneths anerkendelsesfæruer til at beskrive, i hvilke arenaer vores informanter oplever manglende anerkendelse og til at understrege, at anerkendelse fra omverden er afgørende for menneskers selvsvirkeliggørelse (Nørgaard, 2005).

Analysestrategi

I dette afsnit vil vi redegøre for vores plan for analyseprocessen herunder vores metodiske tilgang og vores fokuspunkter i analysestrukturen (Olesen & Monrad, 2018)

Analyseform

Analysen er forankret i hermeneutisk-fænomenologisk videnskabsteori ud fra Ricoeurs forståelse af menneskelig erfaring som noget, der både opleves og gives mening gennem fortælling (Ricoeur, 1983). Oplevelser forstås ikke som objektive fakta, men som meningsbårne og sprogligt formidlede. Vi arbejder med en narrativ analyseform, der er inspireret af Ricoeurs metodiske tilgang. Analyseformen sikrer autonomi til vores informanters egne oplevelser og belyser, hvordan fortællingerne spejler og udfordrer samfundsnormer (Olesen & Monrad, 2018). Den narrative analyseform er velegnet til vores studie, fordi

transpersoner netop lever i et spændingsfelt mellem deres egne oplevelser af at have en ikke-binær kønsforståelse og samfundets normative forestillinger om køn, krop og mangfoldighed. Narrativ analyse kan belyse, hvordan transpersoner bruger fortælling til at skabe mening i de måder, de oplever at blive mødt på i samfundet, og hvordan deres oplevelser er formet af samfundets anerkendelse og afvisning af woke. Med narrativ analyse kan vi få øje på, hvordan informanternes fortællinger bliver en måde at bryde med de identitetsrammer, samfundet pålægger dem og en måde at genforhandle deres identitet og position i verden på.

Analysen bygger på Ricoeurs tredelte forståelsesbevægelse, som beskriver, hvordan vi fortolker erfaringer gennem fortællinger i tre faser. Bevægelsen viser, hvordan oplevelser bliver til fortællinger, og hvordan fortællinger ændrer vores forståelse af os selv og verden.

Mimesis 1 (prefiguration) handler om at undersøge de sociale og kulturelle forudsætninger, der former informanternes erfaringer, før de italesætter dem, og som bestemmer hvilke fortællinger der ses som normative og ikke-normative. Mimesis 2 (configuration) undersøger, hvordan oplevelser skaber mening gennem *emplotment* – hvor temaer, sprog og fortællestruktur samler oplevelser til en narrativ fortælling. Mimesis 3 (refiguration) handler om, hvordan vi som forskere tager fortællingen på os gennem *appropriation* og udvider vores forståelse af verden, i dette tilfælde vores forståelse af tilhørsforhold, normativitet og inklusion (Ricoeur, 1983).

Arbejdet med empiri

De kvalitative interviews er blevet analyseret på baggrund af tematisk kodning, hvor vi har skabt overblik over de temaer, der går igen i informanternes fortællinger; stereotype forestillinger, hyperfokus på transidentitet, fastholdelse af tidligere identitet, individuel robusthed og modstandsdygtighed, støttestrukturer og brug af woke-begrebet. Vi har herefter foretaget en meningskondensering, hvor vi under hvert tema har samlet de vigtigste erfaringer. Analysen bygger på en abduktiv tilgang, hvor vi bevæger os frem og tilbage mellem empirien og de begreber og teorier, der kan hjælpe med at forstå det, vi ser. Vi har ikke brugt teorien til at lede analysen fra start, men undervejs inddrages begreber og teorier fortolkende som pejlemærker og værktøjer til at åbne for nye betydninger og perspektiver (Monrad & Olesen, 2018). Abduktion er særligt velegnet her, da transpersoners oplevelser af woke og tilhørende livsvilkår udgør et nyt og delvist uforstået fænomen i den offentlige debat, en anomali, der kalder på forståelse frem for kategorisering.

Analysens opbygning og vidensform

Analysetilgangen varierer i undersøgelsens tre delspørgsmål, da vi ønsker forskellige former for viden og bevæger os på forskellige niveauer i Blooms taksonomi. Det vil blive gennemgået nedenfor.

1. Hvilket syn har transpersoner på begrebet woke?

Her arbejdes både på et deskriptivt og analyserende niveau. For at kunne analysere transpersoners oplevelse af deres livsvilkår i en wokedid, er det nødvendigt først at kortlægge, hvilke betydninger deltagerne selv tillægger begrebet woke. Det deskriptive niveau muliggør en nuanceret analyse af de positive og negative konsekvenser af brugen af wokebegrebet.

2. Hvordan oplever transpersoner, at deres kønsidentitet påvirker måden, de bliver mødt på i samfundet?

Vi arbejder her analytisk med at forstå informanternes oplevelser og fortællinger af modstand i hverdagsinteraktioner og i institutionelle sammenhænge. Vi analyserer på, hvordan denne modstand har konsekvenser for deres selvforståelse og deres måde at agere på i samfundet.

I tråd med den narrative analysetilgang, analyserer vi i underspørgsmål 1 og 2 udvalgte centrale episoder, der er meningsskabende for informanternes fælles erfaringer med at være transperson i en wokedid, og som samtidig viser forskellighederne i deres perspektiver. Vi trækker primært på Antoft og Thomsens aktørorienteret narrative analyse, som lægger vægt på de subjektive oplevelser, og hvordan informanterne forstår sig selv og handler inden for de bredere sociale kontekster (Monrad & Olesen, 2018). Analysen undersøger, hvilke følelser fortællingerne vækker hos informanterne, hvordan de fremstiller sig selv som aktører, og hvordan de handler på deres livssituation. Inspireret af Cathrine Kohler Riessman er analysen tematisk struktureret, hvor vi har identificeret temaer på tværs af fortællinger, og hvor hovedfokus er på, hvad der bliver fortalt og ikke informanternes fortællestruktur (Järvinen & Mik-Meyer, 2017).

3. Hvilke muligheder har det sociale arbejde for at styrke transpersoners trivsel i en wokedid?

Denne del af analysen fokuserer ikke kun på informanternes fortællinger om deres livsvilkår, men på hvilke løsninger og forbedringer, de selv peger på, og hvordan disse kan vurderes og

være genstand for faglig handlen inden for det sociale arbejde. Dermed bevæger analysen sig op på et vurderende og diskuterende niveau, hvor empiri kombineres med faglig refleksion og kritisk stillingtagen fra os som forskere. Dette gør det muligt at vurdere eksisterende praksis og pege på nye eller styrkede støttestrukturer, der kan fremme trivsel og anerkendelse i praksisfeltet. Denne del af analysen er også struktureret tematisk, men benytter sig i mindre grad af den narrative tilgang.

Samlet set producerer analysen situationsbunden og fortolkende viden, der tager udgangspunkt i de konkrete erfaringer og livssituationer, informanterne befinder sig i. Viden er ikke generaliserbar i statistisk forstand, men er meningsbåren og kontekstuel forankret (Olesen & Monrad, 2018). Analysen bidrager med dyb indsigt i, hvordan transpersoner oplever deres livsvilkår og wokes betydning for deres livsvilkår. Selvom resultaterne er tæt knyttet til informanternes fortællinger, kan de samtidig være meningsfulde og genkendelige for andre transpersoner og minoriserede grupper, der møder lignende former for debat, misforståelse eller marginalisering.

Analyse

Underspørgsmål 1: Hvordan er transpersoners syn på woke?

I første underspørgsmål vil vi undersøge vores informanternes syn på woke. Det handler både om deres oplevelser af, hvad woke betyder, hvordan det bliver brugt, og hvilke konsekvenser woke har bragt med sig for transpersoner.

1.1 En fortælling om social bevidsthed

Fælles for informanterne er, at woke ikke er et ord, de aktivt bruger i hverdagen, men et ord de hører blive nævnt i samfundsdiskurser. For nogle har woke en personlig betydning, mens det for andre er et fjernt udtryk. Fælles er dog, at de i woke-begrebets rene essens forstår det som udtryk for social bevidsthed.

Freja sætter ord på woke således:

“På daværende tidspunkt, da jeg mødte begrebet, var det en form for kald på en kortlægning over, hvem er det, der har adgang til hvilke fordele og hvordan, og hvem er udfordret. Det var et forsøg på at kaste lys på eller klarlægge, hvordan de her strukturer påvirker, hvilke liv der kan blive levet af hvem. Hvem har adgang til samfundet, hvem har adgang til talen, hvem har adgang til rettighederne, hvem har adgang til hvilke jobs?” (Freja)

Freja taler om at kaste lys på strukturer, privilegier og adgang, og heri ligger et samfundskritisk blik og et behov for at synliggøre underliggende magtforhold. Freja refererer til, at det handler om, ‘hvilke liv der kan blive levet af hvem’, hvilket viser, at woke handler om eksistentielle livsvilkår for minoriteter. Woke har med andre ord været en måde for Freja at erkende verden på.

Alex beskriver også woke i positive vendinger:

“Ud fra definitionen handler det jo om at “stay awake”, at være vågen både på mine egne fejl og mangler, men også de problemer og fejl, som systemet har. På den måde, vi behandler hinanden, og folk der er anderledes end os selv” (Alex)

For Alex handler woke om at have en rummelig og respektfuld tilgang til mennesker, særligt de med anderledes livsformer. Han beskriver en dobbelthed, idet woke både handler om at udvise social bevidsthed i hverdagsmøder mellem mennesker, og om at ændre undertrykkende strukturer.

For andre informanter er woke nærmere et fjernt udtryk. Emil fortæller:

“Jeg var nødt til at google det en ekstra gang. Jeg ved godt, hvad woke dækker over (...) men det er ikke et begreb, min omgangskreds bruger, medmindre det er sådan lidt (...) en joke, du er ikke woke... altså hurtigt svinget ud, hvor det refererer til noget i medierne (...) Men det dækker jo nok for mig over det her moderne, at det kommer lidt mere frem, at man skal tage hensyn til minoriteter. Der er også en tendens til, at ting er blevet mere woke, uden at ordet nødvendigvis har stået der i sammenhæng. Så på den måde har jeg oplevet, at de ting ligger bag det begreb uden at have brugt begrebet eller hørt begrebet”
(Emil)

I citatet fremstår Emil distanceret til begrebet. Hans referenceramme for ordet er en google-søgning, og noget andre bruger i jokes eller skriver om i medierne. Emil beskriver woke som ‘moderne’. Det kan analyseres som om, at han ser woke som del af en tidsånd og noget mere flygtigt. Her adskiller hans forståelse sig fra Alex og Freja, der beskriver woke som et værdimæssigt standpunkt. Emil reflekterer også over, at hans tidligere erfaringer hænger sammen med principperne bag woke, men uden at han har hæftet sig ved begrebet. Det vidner om, at han anerkender den værdimæssige betydning af woke.

1.2 Et ændret mindset

Informanterne har en fælles oplevelse af, at woke har skabt en positiv udvikling i samfundet, som de har mærket på egen krop. Et fællestræk i deres fortællinger er, at der er tale om et før og et efter i måden, deres kønsidentiteter bliver anerkendt på. Der har været en positiv udvikling fra uvidenhed til øget forståelse, og woke som en oplysende kraft, der har banet vejen for udviklingen. Alex har ikke altid oplevet at blive taget seriøst af sin familie, men andres oplysningsarbejde – om det at være transkønnet – har hjulpet hans familie til at forstå ham bedre. Freja har både oplevet, hvordan den øgede forståelse har ændret noget ude i samfundet og inde i hende selv.

Freja beskriver sin indre rejse således:

“Den ændring, der er foregået, har gjort det muligt for mig at blive til mig. Det har været en ret positiv forandring, at det ikke længere føltes ulovligt inde i mit nervesystem (...), at der ikke var intensiv lovgivning omkring, at den her måde må du ikke optræde på i et samfund. Da det ligesom blev loosen up, kunne jeg spørge mig selv om, hvordan jeg havde det med min krop” (Freja)

Her fremhæver Freja overgangen fra at føle sig fanget, til at føle sig fri, til at forene sig med sin kønsidentitet. Hun påpeger, hvordan dansk lovgivning er blevet løsnet op på transområdet set i forhold til tidligere lovgivning, og at woke bliver et symbol på det vendepunkt. Et vendepunkt, der ikke blot er juridisk eller diskursivt, men opleves helt eksistentielt. Heri ligger en forståelse af, at ydre anerkendelse i dens *retslige sfære* bliver forudsætningen for indre anerkendelse (Nørgaard, 2005)

Når vi spørger Freja, hvordan hun har oplevet denne anerkendelse komme til udtryk i samfundet, svarer hun således:

“Jeg har undervist meget på højskole, hvor jeg kan se, at der sker nogle samtaler omkring, hvad er det for nogle mandeløgere, der er på den her højskole? Hvad er det, de gør ved strukturerne? Hvad er det for initiativer imellem eleverne, som der bliver brug for at snakke om? Det synes jeg helt sikkert har været nogle mega fede forbedringer. Og der er kommet meget større hensyn til sådan kropslig anatomi og en lyst til at snakke om samtykke ikke kun i et seksuelt rum, men også i et undervisningsrum. Det synes jeg er nogle små mikroeksempler på, at ting har foregået” (Freja)

Freja har altså bemærket, hvordan hendes daværende arbejdsplads, en højskole, talte højt om ‘mandeløgere’, ‘strukturer’ og ‘samtykke’, som peger på en kollektiv bevidsthed om forskelsbehandling og respekt, altså hvad ordet woke står for. Hun påpeger, at woke på den måde skabte grobund for mere inkluderende rum på hendes arbejdsplads.

Peter fremhæver også, hvordan samfundet har vist anerkendelse ved at give en større stemme til transpersoner:

“Noget af det, der gør woke mere synligt er, at nogle personer får noget taletid, hvor man er sådan; det her er et menneske ligesom mig, jeg er faktisk ikke alene i de her

følelser. (...) Woke har været med til at belyse forskellige facetter af, hvordan man kan leve. Vi får pludselig noget, vi faktisk kan spejle os i” (Peter)

Peter fortæller her, hvordan det bliver lettere for transpersoner at forstå sig selv, når de er eksponeret for andre, der minder om dem selv. Han antyder også et før og efter, hvor transpersoner er gået fra at være usynlige i samfundet til at blive repræsenteret i medierne. Når Peter bruger ordene ‘får taletid’, antyder de samtidig en magtdimension, hvor strukturer som medier fastslår, hvem der skal høres.

Emil har også en historie, der tydeligt viser, hvordan vi som samfund er blevet klogere. Han oplevede tidligere i sit liv, at de voksne på hans efterskole ikke anerkendte ham som dreng og afviste at kalde ham Emil samt at bruge pronominerne han/ham. De holdt fast på at bruge hans fødselstildelte navn – såkaldte deadname – Emma, og det var en lang kamp for anerkendelse for både Emil og hans familie. Men der er sket en udvikling. Emil fortæller:

“Efter jeg har været med i nogle programmer, så har flere lærere sagt undskyld for, at de ikke slog i bordet. Det var noget, de blev pålagt fra bestyrelsen, mere specifikt fra forstanderen (...) Hvis alle bare gør det uden at stille spørgsmålstejn, så tror jeg da også bare, det bliver en kultur. Det kan de jo så sige undskyld for nu, og så kan det jo være, de tænker over det en anden gang. Eller at de nu også tænker, at samfundet er et andet sted, så de godt ville kunne slå i bordet” (Emil)

Emil beskriver her, hvordan tavshed var en kultur blandt de voksne på efterskolen, som gjorde, at de ikke levede op til deres ansvar, men svigtede en ung efterskoleelev. Heri ligger en forståelse af, at normer skabes kollektivt, og at lærerne også har følt sig underlagt nogle strukturer, der ikke nødvendigvis stemte overens med deres egen overbevisning. Emil refererer til, at samfundet ‘nu er et andet sted’ med andre normer, som kan være forklaringen på, at lærerne tager initiativ til at rette op på deres fejl, og som bliver Emils håb om, at andre transkønnede elever ikke vil blive udsat for det samme.

Sammenfattende fortæller informanterne om woke som et begreb, de ikke anvender, men et begreb med nogle værdiprincipper, der har været katalysator for en kollektiv bevidsthed om at rumme forskelligheder både i vores samfundsstrukturer og i mødet med hinanden. En bevidsthed, der gennem synlighed og forøget accept har muliggjort en personlig udvikling hos informanterne.

1.3 En kontrollerende etikette

Som nævnt ovenfor mener vores informanter, at woke i sin rene betydning er et positivt begreb relateret til social retfærdighed. Deres opfattelse af, hvad begrebet kan, er dog ambivalent, da brugen af begrebet har ændret sig i en negativ retning over tid. Der tegner sig et billede af, at woke ikke længere bliver en åbning til snakken om bedre vilkår for minoriteter, men bliver et begreb, som skaber skel. Peter beskriver sin oplevelse af et nyt skifte i woke meget konkret vha. en episode på live tv, hvor de var inviteret til at fortælle deres historie, fordi de havde modtaget mange hadefulde beskeder på internettet, som følge af Trumps udtalelse om, at der kun findes to køn. Efter interviewet skrev Pia Kjærsgaard en Facebook-kommentar til Peter, som er nonbinær. Peter fortæller:

“Pia, hun skrev en kommentar. Hun skriver: Hold nu op. Vi gider ikke høre mere på det woke pjat. Vand er vådt. Solen er varm. Og der findes kun to køn. Kom videre.” (Peter)

Peter blev altså påduttet ‘woke pjat’ og får stjålet sit eget narrativ, på grund af sin nonbinære kønsidentitet. Her bliver det ganske tydeligt, at Pia Kjærsgaard bruger woke som en nedladende og marginaliserende etikette, hvor hun gør Peter til et *skræmmebillede* og selv bliver *moralsk entreprenør* (Cohen. 2011). Kigger vi tilbage på vores gennemgåede forskning, bliver dette et tydeligt eksempel på Bart Cammaerts forskning (2022) om den anti-woke kulturkrig, hvor højrefløjen approprierer woke, og gør det til et skældsord. Som Peter også siger:

“Lige så snart at de her autoritære personer, der er valgt ind. Personer som har en kæmpe skare af følgere efter sig. Lige så snart de siger hop. Så er der jo den her kæmpe gruppe mennesker, der siger hop. Og lige så snart de kommer ud med en synsning om vores liv. Og gør vores liv til et politisk spørgsmål. Så er der jo masser, der hopper med på det. Og som jeg også har sagt i en anden sammenhæng; det eneste menneske i verden, som ikke har en lovgivning presset over hovedet, det er, hvis du er en hvid ciskønnet heteroseksuel mand.” (Peter)

Peter positionerer sig selv som et offer i den politiske debat, som de skal stå på mål for ufrivilligt. Kjærsgaards udtalelse kan siges at være et eksempel på, at politiske aktører – særligt fra højrefløjen – bruger woke-begrebet til at fjerne Peters, og andre transpersoners, troværdighed i samfundsdebatten og reducere deres oplevelser til at være useriøse og Peter til at være for sensitiv. Kjærsgaard udøver altså *moralsk grænsedragning*, hvor hun dikterer, hvad

der er rigtigt og forkert (Cohen. 2011). Woke pjat' kan dertil læses som et verbalt angreb, hvorpå det siges, at Peters oplevelser ikke anerkendes som politisk legitime, og at Peters identitet i sig selv er noget pjat. Peter mister altså retten til selv at definere, hvordan deres identitet og person skal fremstilles i samfundet. Kjærsgaard er en magtfuld stemme og et godt eksempel på en *moralsk entreprenør*, der kan vinde mange over på sit synspunkt, ved at skabe moralsk panik, hvor transpersoner er en trussel for de traditionelle værdier, og de normer i samfundet de fleste kender (Cohen. 2011). Her bliver det særligt relevant at inddrage Foucaults begreb om magt, fordi sproget bliver brugt som en magtform (Foucault, 1994). Peter bliver kategoriseret som 'woke pjat', en karikatur eller symbolsk trussel. Deres identitet bliver latterliggjort, ved at Kjærsgaard approprierer 'woke'. Hun positionerer, gennem sin magt, Peter som en symbolsk trussel, der ikke må være med i den demokratiske samtale.

En central pointe i Peters fortælling bliver, at Peter og andre transpersoner ikke selv betegner sig som woke. Alligevel bliver de konfronteret med begrebet i negative sammenhænge, og Peter er derfor nødt til at forholde sig til det.

“Vi bruger det ikke selv – det er dem, der er imod woke, der bruger det mod os,” (Peter)

Det bliver altså brugt som stempel til at marginalisere og placere folk i kasser, fordi den moralske panik kan komme af frygt, for det vi ikke kender eller ikke forstår. Kjærsgaard ser Peter som repræsentant for en agenda, som hun ikke køber ind på eller anerkender. Og hun hiver dermed denne etikette ned over hovedet på dem i stedet for at se et individ med erfaringer og holdninger. Biomagten bliver her synlig: Peters krop, identitet og stemme reguleres gennem sproget, og 'woke' bliver et våben, som styrer, hvem der kan anerkendes, og hvem der kan afvises med en håndbevægelse. I Foucaults termer bliver Kjærsgaard suverænen, der udøver sin ret, ved at bringe sin ret til at underminere og reducere i anvendelse mod Peter (Foucault. 1994). Peter bliver ekskluderet fra samtalen, og deres meninger dømmes ude qua den etikette, der pålægges dem. Woke bliver et magtmiddel i højrefløjens hænder, i hvad Cammaerts kalder en kultur-krig, hvor der kæmpes om, hvem der må definere virkeligheden (Cammaerts, 2022). Peter er sig selv og prøver at deltage i et samfund, hvor ikke alle rummer dem. Den kontrollerende etikette; 'woke', bliver i samfundet en barriere for Peters deltagelse, fordi de allerede er dømt ude. Dette medfører, at Peter ser sig selv som netop et offer for samfundets kassetænkning. Peters fortælling er et eksempel på, hvordan individets – og særligt transpersoners – position i samfundsdebatten formes gennem eksterne narrativer. Det kan ses i

lyset af Ricoeurs begreb om *narrativ identitet*, som handler om, at menneskers selvforståelse skabes i fortællingerne om os, både vores selvfortælling og omverdens tolkning af os (Crowley, 2003). Når transpersoner som Peter påtvinges en fastlåst identitet som en trussel, så begrænser det identitetsdannelsen. Kjærsgaard prøver her at *refigurere* Peters narrative identitet i samfundet ved at tvinge ham ind i nogle sproglige rammer, han ikke selv har valgt (Ricoeur, 1983)

1.4 Et tabt begreb

Vores informanter peger altså på, at woke er gået fra at være et positivt begreb om social retfærdighed, til at begrebets betydning nu er tabt. Tabt til dem, som er påvirket af den moralske panik. Det fortæller Freja med frustration, når vi spørger, hvordan hun forstår skiftet i woke:

“Jeg tror, at det er et ord, der har betydet noget bestemt for mig på et tidspunkt, og som så betyder noget andet nu (...). Jeg tror, at begrebet de sidste 2-3 år er blevet brugt til at beskrive en form for militant polariserende bevægelse, som sætter sig selv i fokus, (...) som tager fokus væk fra ting om klasse og flygtninge og krige. Det bliver introduceret som en organiseret gruppering, som gerne vil undergrave en eksisterende struktur til deres egen fordel (...). Lige nu føles det som, at dem, for hvem det skulle være vedkommende, eller hjælpe eller give sprog til strukturelle udfordringer, ikke længere har adgang til det.” (Freja)

Freja fortæller her, hvordan hun oplever, at woke fejlagtigt nu ses som en truende ‘militant polariserende bevægelse’ frem for et redskab, som kunne bruges af dem, det kunne hjælpe. Frejas beskrivelse stammer ikke fra hendes egen holdning til begrebet, men det er hendes indtryk af, at det er sådan samfundet i dag ser woke, fordi det er sådan, det fremstilles. Freja ser altså en ændring i semantikken i begrebet og ser, at begrebet nu er et *skræmmebillede* om en bevægelse, som er radikalt venstreorienteret og ekstrem. En bevægelse, som personer som Freja bliver sat i forbindelse med, men som faktisk slet ikke eksisterer. Ordet bliver et udtryk for ekstremisme frem for social retfærdighed, fordi magthavere – som fx Kjærsgaard i ovenstående afsnit – misbruger ordet til egen fordel. Dét mener Freja er negativt og udtrykker, at begrebet er mistet ved at fortælle, at dem som begrebet kunne give sprog for strukturelle udfordringer ikke længere har adgang til det. Begrebet er tabt. Ikke som at det er væk, men som

i at woke nu er så misbrugt, at det har mistet sin oprindelige betydning. Det ville ikke give mening for dem at bruge det, fordi det er approprieret.

“Nu betyder det mere sådan en undergravende agenda af det eksisterende samfund. Det er dér betydningen er blevet båret hen. Og det er et betydningsskift, som har været helt organiseret” (Freja)

Freja fortæller videre, at hun ser det som en bevidst, organiseret handling af politiske aktører, at begrebet har skiftet hænder. Det er blevet en politisk skabt karikatur, som ikke er skabt af transpersoner, men som et produkt af moralsk panik. Det bliver en kamp om, hvem der må – eller har magten til – at definere virkeligheden. Kampen er dybere end spørgsmålet om at anerkende transidentiteten. Det handler om, hvilke livsformer der skal have plads og status som legitime i institutioner, sprog og praksis. Når woke er synonymt med ‘militant-polariserende bevægelse’, ser vi, at det muliggør at afvise krav om forandring, anerkendelse og adgang med begrundelsen om, at det er overdrevet og en trussel. Et eksempel på konkrete krav er Frejas forståelse af, hvem der har adgang til hvilke rettigheder og hvilke jobs, som nævnt tidligere i dette underspørgsmål. På den måde kan den moralske panik også være en strategisk måde, hvorpå magtelisten undgår at forholde sig til strukturelle forandringer, som vil kræve en omfordeling af magt og indflydelse. Den moralske panik påvirker altså til, at transpersoner ikke blot bliver ignoreret, men de bliver – vha. wokes skift i betydning – til trusselsbilleder mod samfundsordenen.

Frejas fortælling viser, at begrebets betydning altså er tabt. Dét som før var en fælles samfundsbevidsthed om solidaritet og social retfærdighed har skiftet hænder, og ligger nu under for magten af en bølge af aktører, som ifølge Cammaerts forskning (2022) kommer fra den politiske højrefløj, som også Peter oplever. Dem, som woke i dets oprindelse skulle støtte, har mistet kontrollen over eget narrativ, og bliver nu miskrediteret og stemplet med en etikette mod deres vilje. Emils refleksion fra tidligere afsnit viste, at woke i hans omgangskreds bruges som en joke, uden at han bevidst har taget stilling til det. Det vidner om, at approprieringen af begrebet også foregår i det subtile: woke-etiketten er blevet en del af en kulturel socialisering, et begreb man instinktivt tager afstand fra, før man tager stilling til begrebets betydning.

1.5 En samtale ude af proportioner

Flere informanter påpeger, i vores samtale om begrebet woke, at den gode samtale – om identitet og social retfærdighed – mister fodfæste til fordel for en accelererende mængde misinformation på internettet. Peter fortæller:

“Vi har nogle autoritære personer, som ikke sætter sig ind i tingene, før de udtaler sig. Og så også det her med, at teknologien udvikler sig hurtigere, end vi mennesker faktisk nok er klar til. Det bliver alt for nemt at finde misinformation på nettet. (...) Du kan finde en artikel om alt. Du kan finde artikler, der backer en hvilken som helst holdning op. Har du en holdning, vær sikker på, at der er skrevet en artikel om det.” (Peter)

Peter forklarer, at enhver holdning kan bekræftes på internettet, uanset hvor fejlinformeret den er. Peter oplever altså en tendens til, at folk danner stærke holdninger baseret på misinformation, som skaber fordomme og polarisering. Holdninger om transpersoner, som intet har med dem at gøre.

Samme oplevelse har Freja, som fortæller, hvordan hun oplever den offentlige debat som værende ude af proportioner gennem et konkret eksempel; debatten om kagepersoner:

“Det er det fokus, der har været på sådan nogle helt vilde niche initiativer, som sjældent, altså for eksempel det med kageperson, har ikke været et initiativ fra nogen transpersoner. (..) det er det enkelte bageri, altså det var bare en mulighed. Og så pludselig var det bare sådan, at alle transpersoner ville have, at der ikke måtte være kagemænd. Det bliver sådan skubbet helt ud af proportioner, det er ikke et initiativ fra nogen samlede gruppering af kønsminoriserede overhovedet.” (Freja)

Freja beskriver debatten som ‘ude af proportioner’, fordi den på ingen måde afspejler transpersoners faktiske liv eller sågar holdninger. Hun mener ikke, at transpersoner synes, at kagemænd ikke må eksistere, men netop den debat, fik det udtrykt sådan: Et enkelt bageri præsenterer endnu en kage på menuen; en kageperson, uden overhovedet at fjerne muligheden for at købe en kagekone eller en kagemand. Medierne tager historien, og gennem *overdrivelse* og *fordrejning* er der pludselig debat (Cohen. 2011). En debat, hvor transpersoner bliver centrum, på trods af at ingen transpersoner står bag initiativet. Dette eksempel er et af flere (se

problemfelt), hvor misforståelser og nichehistorier bliver blæst op, og Freja kritiserer medierne for at invitere til debat om irrelevante historier frem for virkelighedsnære problemstillinger:

“Det er derfor, jeg synes, at de der småbitte situationer, som skal være debatfunktionelle, som skal accelerere som en form for tornado, vildleder os fra samtaler omkring, hvordan vi reelt kunne lave bedre livsvilkår for rigtig mange mennesker.” (Freja)

Hun mener, at transpersoner ender med at stå på mål for debatter, som bliver en debat *om* dem i stedet for *med* dem. Freja ønsker i stedet, at transpersoners reelle problemstillinger belyses. Det siger noget om, hvem der råber højest og har magten til at blive hørt, og her kan igen inddrages moralsk panik. En enkelt butiks tiltag bliver et symbol på, at woke er gået for langt, og de mest banale initiativer bliver et tegn på samfundets forfald til fordel for noget fremmed og truende. Transpersoner bliver symbolet på det truende, og de tvinges derfor konstant til at forsvare deres ret til at være i verden på lige fod med andre, fordi de ikke tages alvorligt. Freja påpeger, for hende en uhyggelig tendens, hvor disse debatter kan ligne et produkt af andres forsøg på at dæmonisere netop kønsminoriteter, fordi hun flere gange understreger, at disse falske krav om fx kagepersoner ikke stammer fra netop kønsminoriserede. Den kontrollerende woke-etikette bliver igen et redskab, som skygger for de reelle problematikker – Freja nævner blandt andet diskrimination og lige adgang – og i stedet belyser falske antagelser om transpersoner. Transpersoner får ikke magt til at tale højt om deres virkelige vilkår, i stedet må de kæmpe for at få ordet til at afvise myter og fordomme. Og selv dét har de svært ved at opnå.

Delkonklusion

Vi kan ud fra analysen konkludere, at woke-begrebet for vores informanter er en fortælling om en samfundsmæssig øget opmærksomhed på minoriteter, der har rykket samfundet fra uvidenhed om transpersoner til øget forståelse – både i deres nære sociale kredse som familie og venner, men også på fx arbejdspladser. For dem har woke dertil givet større mulighed for at leve et autentisk liv. En fremgang, de nu oplever som sat tilbage af en afsporet debat og en højrefløj, der aktivt har approprieret woke, udløst moralsk panik og reduceret transpersoner til skræmmebilleder. Woke er et betændt begreb, der for informanterne er gået fra at have reel værdi og potentiale til at fremme inklusion til nu at være et udvasket og misbrugt begreb, de ikke selv længere har adgang til.

Underspørgsmål 2: Hvordan oplever transpersoner, at deres kønsidentitet har betydning for, hvordan de bliver mødt i samfundet?

Underspørgsmål 1 viser os, at wokes fremskridt for mangfoldighed er sat på pause af en antiwokeistisk diskurs, der bruger begrebet til at skabe moralsk panik i samfundet og ekskludere transpersoner fra samtalen. Med det i mente, har vi spurgt vores informanter om deres oplevelser af anerkendelse i hverdagsmøder med samfundet og dets systemer. Hvilken betydning har deres kønsidentitet for, hvordan de bliver set, mødt og behandlet? Det er en undersøgelse af, hvordan anerkendelse og ligebehandling ser ud for transpersoner i et samfund præget af modstand mod alt, der kan forbindes med woke. Eksisterende forskning tegner et billede af transpersoner som en gruppe, der oplever barrierer i forhold til åbenhed om kønsidentitet, anerkendelse fra omverden og adgang til velfærdsinstitutioner som sundhedsvæsenet (VIVE, 2022; Hughto et. al., 2015; ALS Research, 2019, 2020). Gennem informanternes fortællinger undersøger vi, hvorvidt wokebølgen, som vi beskrev i problemfeltet, har opnået tilstrækkelig positiv forandring i forhold til transpersoners trivsel, eller om de stadig oplever mangeltilstande, der kalder på fornyet fokus på deres livsvilkår. Vi fokuserer på fire gennemgående tematikker i informanternes fortællinger om mødet med samfundet; social mistænkeliggørelse, institutionel regulering, fastholdt i fortiden og bekymring.

2.1 Den mistænkelige transkrop

I underspørgsmål 1 så vi, hvordan antiwokeister fremstiller transpersoner som skræmmebilleder og lykkes med at udløse moralsk panik i samfundet. Moralsk panik kan både være et produkt af stereotyper og kan være med til at forstærke og reproducere selvsamme stereotyper (Cohen, 2011). Både i den offentlige debat og i hverdagsinteraktioner mellem mennesker lever vidtgående stereotyper om transpersoner – både bredt for transpersoner som gruppe og specifikke stereotyper for transkvinder og transmænd. Stereotyper, der truer transpersoners fortælling om, hvem de er, og deres ret til at optræde i det offentlige rum. Det har vores informanter Kristina og Alex oplevet.

“Der er masser af feminister, der synes, så nogle som mig er nogle forfærdelige nogen, fordi det er min største lyst, at jeg går og voldtager cis-kvinder på kvindetoiletter. Og det jeg plejer at gøre er, at jeg aftaler med dem, at de skal komme, og så er jeg der en

time før, fordi jeg skal tage sådan nogle små blå piller først. Og så hvis de er heldige, så kan det godt være, at det lykkes, ikke også?” (Kristina)

“Jeg har ofte oplevet, at de der er u-woke, altså skræmmende, putter idéer i deres egne hoveder og påtvinger ofte queer-mennesker en anden personlighed og identitet, end de egentlig har. Jeg har kæmpet, efter jeg har været i tv med folk på Facebook, der mener, at jeg går ind på badeværelser og rører små børn. De bliver ved med at sige, hold dig væk fra børnene. Og jeg er bare sådan, jeg vil ikke have noget med børn at gøre” (Alex)

Fælles for Kristina og Alex’ oplevelser er, at de bliver mødt med stereotyper, der positionerer transpersoner som forbryderiske og farlige. Cohens teori om moralsk panik kan bruges til at forklare, hvordan vi tolker transpersoners handlinger i lyset af deres stereotype status. I citaterne bliver kvinder og børn positioneret som uskyldige grupper, der skal beskyttes, hvorfor transpersoner ikke kan accepteres på kvindetoiletter og omkring børn. Der sker altså en aktivering af det *socialle kontrolapparat* (Cohen, 2011). For at forstå de underlæggende magtforhold, som er på spil her, bruger vi Ahmed og Foucaults teorier som supplement til hinanden: stereotyper om transpersoner udtrykker sig både som diskursive sandheder og affektive relationer. Med Foucaults termer oplever Kristina og Alex at blive reguleret gennem en diskursiv, normaliserende magt, hvor stereotypen om transpersoner som perverteret kommer til at fremstå som sandheden. Stereotypen kategoriserer dem som afvigere, fordi de ikke passer ind i normen for, hvad den acceptable krop er (Foucault, 1977). Ahmed kan supplere det magtspil, som Cohen beskrev som det sociale kontrolapparat, idet hun fremhæver, hvordan følelser regulerer sociale grænser. Ahmed betegner det *affektiv regulering*, når negative følelser allerede er klistret til bestemte kroppe, før disse handler. Stereotypen om ‘den farlige transkrop’ fremkalder affekter, der gør det legitimt at fremstille transpersoner som en gruppe, omverdenen ikke blot ønsker at regulere i sociale rum, men hvis tilstedeværelse omverdenen ønsker at ekskludere fra sociale rum (Ahmed, 2014). Med teorierne ser vi, hvordan skyld ikke placeres hos transpersoner, men hvordan transpersoner er underlagt stereotyper skabt gennem affektive strukturer, men som også reproduceres i hverdagsmøder. Netop den pointe bliver også tydeligt i Alex og Kristinas fortællinger. Alex fortæller om en konkret situation med Facebook-brugere, hvor stereotyper reproduceres, mens Kristina omtaler en generel følt oplevelse af, at hun qua sin kønsidentitet bliver set som en trussel i sociale rum. Kristinas oplevelse kan ses i lyset af Ahmeds begreb *affektiv økonomi*, som handler om, at følelser konstant cirkulerer mellem mennesker og skaber transpersoners kollektive identitet og opretholder hierarkier. Når Kristina

møder fordomme om, at transkvinder truer ciskvinders sikkerhed, så handler det netop om at være placeret i en *affektiv økonomi*. Den *affektive regulering* bliver ikke nødvendigvis italesat, men er noget, der lever i sociale rum i blikket fra den anden (Ahmed, 2014). Alex og Kristina taler begge ind i stereotypen, men deres copingstrategi er forskellig. Kristina dekonstruerer stereotypen ved at bruge den mod sig selv i en overdrevet og ironisk form og ved at vende affekten fra frygt til latter. På den måde tager hun ejerskab over sit eget narrativ og fremstår overlegen, samtidig med hun iscenesætter stereotypen om transkvinder som useriøs. Alex fremstår mere sårbar og afvæbnende. Han internaliserer stereotyperne som noget, der udfordrer hans selv billede og har behov for at forsvare sig selv og bevise, at han ikke vil have noget med børn at gøre.

Også Freja oplever ligesom Kristina, at negative følelser knyttes til transkvinder.

“Det er den tydelige femininitet eller tildelte femininitet, som fremstår provokerende og skal nedkæmpes. Det ser vi også i de initiativer på amerikansk college sport, hvor det ligesom er transkvinden, som bliver sådan annonceres som potentiel voldsforbrydere i omklædningsrummet. Ideen om, at transkvinder kan passere ind i nogle af kvindernes kønseksklusive rum og yde den vold. Og det er ligesom det, der lige nu i mange kredse bliver snakket om, og der bliver lavet lovgivning efter” (Freja)

Frejas udlægning af transkvinders position har både ligheder og forskelle med Kristina og Alex’ udlægning. Freja og Kristinas fortællinger, om at transkvinder bliver set som voldtægsforbrydere, går begge ud over deres individuelle oplevelser og bliver en kollektiv fortælling om, at transkvinder bliver gjort til *skræmmebilleder*. Men hvor Kristinas fortælling fokuserer på at reagere på mistænkeliggørelsen, fokuserer Freja på årsagerne til denne mistænkeliggørelse af transkvinder, og hvordan denne mistænkeliggørelse forankrer sig i lovgivning. Lovgivningen Freja taler om er bl.a. den tidligere omtalte afgørelse i England, der bestemmer, at transkvinder med juridisk kønsskifte ikke sidestilles med biologisk fødte kvinder i diskriminationsloven, og hermed kan transkvinder risikere at blive ekskluderet fra ‘single sex services’ som fx omklædningsrum (UK Supreme Court, 2025). Omklædningsrum er netop et af de eksempler Freja giver på ‘kønseksklusive rum’. For Freja bliver det her tydeligt, at samfundets vidtgående syn på transkvinder manifesterer sig i lovgivninger, der får direkte betydning for den adgang, transkvinder har i hverdagslivet. Freja påpeger direkte, at det ikke kun er transidentiteten, men den ‘tydelige eller tildelte femininitet’, som bliver opfattet som

truende ved transkvinder. Og netop det betegnes i forskningen som *transmisogyni*. Transmisogyni indebærer en dobbeltdiskrimination, fordi transkvinder både overtræder kønsgrænser ved at være trans, og så udtrykker de en femininitet, som samfundet strukturelt og historisk diskrediterer. Gill-Petersons udgivelse beskriver, at transkvinder bliver set som en trussel, fordi de afslører, at køn og seksualitet ikke er en fast, naturlig orden, og at mandighed ikke nødvendigvis er ønskværdig. De forstyrrer herved magtbalancen i det heteronormative patriarkat (Gill Peterson, 2024). Serano bruger i sit forfatterskab betegnelsen ‘the sexual predator’ til at beskrive, hvordan transkvinder fremstilles som en gruppe med en skjult dagsorden om at få adgang til at forgribe sig på ciskvinder i kønseksklusive rum (Serano, 2007). Det feminine skifter her betydning fra traditionelt at blive set som uskyldig til hos transkvinder at blive set som en maske, der gemmer på en farlig maskulinitet. Stereotyper om transkvinder fungerer som sociale mekanismer, der opretholder samfundets magtordener ved at ekskludere transkvinder (Serano, 2007). For Kristina udspiller stereotypen sig i hverdagsinteraktioner, mens Freja oplever det som en strukturel udelukkelse, der påvirker politisk samtale og lovgivning.

2.2 Et institutionaliseret narrativ

Mens forrige afsnit viste, hvordan stereotype forestillinger om transkønnethed former samfundsstemning og sociale møder, retter dette afsnit blikket mod, hvordan stereotyper institutionaliseres i behandlingssystemet som subtile normkrav. For vores informanter bliver det tydeligt, at de hos Center for Kønsidentitet skal navigere i et fast defineret narrativ om en ‘rigtig’ transperson i den udredning, der giver adgang til kønsbekræftende hormonbehandling og kirurgi. En af dem, der har oplevet det, er Freja, der fortæller:

“Der foregår en screening omkring, hvorvidt man ligesom taler sandt eller er utroværdig på grund af ens mentale tilstand. Der foregår ikke nogen screening omkring, om man f.eks har brug for hjælp, om hvorvidt man er selvmordstruet (...) Jeg skulle være enormt skråsikker derinde. På en eller anden måde er det et spil med den her store risiko for, at personen ikke vil give mig min behandling, og dermed er man faktisk i en form for spænde. (...) Jeg har ikke haft et rum med en professionel person, der kunne fortælle mig om de ting, jeg var i tvivl om” (Freja)

Freja påpeger her en kløft mellem hendes forventninger til CKI og deres praksis. Hun ser dem som støttepersoner, der er til for at guide og beskytte. Frejas oplevelse er imidlertid, at mødet hos CKI handler om, at hun skal bevise, at hun taler sandt om at være kvinde. Ved brug af Foucaults magtbegreb bliver det tydeligt, at screeningtilgangen er et eksempel på både *biopolitik* og *pastoral magt* (Foucault, 2008, Mik-Meyer & Villadsen, 2007). I Frejas oplevelse bliver det at få ret til kønsbekræftende behandling ikke baseret på egne behov eller trivsel, men om hun kan leve op til de bestemte kriterier, som systemet har bestemt som adgangsgivende. Biopolitik kommer til udtryk gennem screening som institutionaliseret praksis, hvor sundhedsfaglige kriterier bliver et rationelt middel til at bestemme, hvilke liv der ses som værdige til behandling. Pastoralmagten virker ved, at der i rummet sidder en autoritær, sundhedsfaglig person, der på den ene side yder omsorg ved at vejlede og hjælpe Freja ind til kernen af sin kønsidentitet. På den anden side er omsorgen betinget af, at hun fremstår troværdig, overlegen og som en 'ægte' kvinde. Pastoralmagten virker indefra gennem selvdisciplinering, hvor Frejas citat er udtryk for, at hun internaliserer systemets krav og regulerer sin adfærd til at fremstå skråsikker for at passe ind i det narrativ. Set med Ahmeds queerperspektiv, sker der en *desorientering* for Freja, fordi hun oplever ikke at blive accepteret i et rum, der ellers burde være for hende. Hun bruger metaforer som at kunne spille 'et spil' og at være i en form for 'spænde'. Vi kan forstå Frejas oplevelse gennem Ahmeds begreb om *diversity work*. Citatet viser, at Freja må på arbejde for at nå adgangskravene. Når Freja siger, at hun skal fremstå skråsikker, er det et tegn på *diversity work*, hvor hun må lægge låg på sine følelser og performe sin kønsidentitet strategisk for at blive set som behandlingsværdig.

Freja er også mistænkelig over for den logik, behandlingen foregår ud fra. Hun fortæller:

“Deres grundindstilling, inden for f.eks. CKI i København er, at der skal være færre, der får den gode behandling (...). På en eller anden måde følte jeg, at det har været den grundlæggende sundhedsfaglige argumentation bag at lave ret dårlige behandlingsformer for trans- og kønsminoriserede, fordi hvis nogle behandlinger er virkelig komplicerede, så findes de jo nok ikke. Det kan man jo sige, at det har de måske ret i, men det kommer an på, hvad for et menneskesyn man har, hvorvidt man ligesom har et grundargument omkring, at det er en rigtig dårlig idé, at folk selv må bestemme, hvordan de er” (Freja)

Freja beskriver her, hvordan den mistænkeliggørende behandling ikke er udtryk for et enkeltstående dårligt møde med en fagprofessionel, men snarere en systemlogik, der aktivt forsøger at begrænse mængden af transitioner. Hun forklarer, hvordan screeningsproceduren og kriterierne for kønsbekræftende behandling er strategisk fastsatte, så alle de personer, der afviger ved at fremstå for komplekse eller følelsesmæssige ustabile, ikke får adgang til behandling. Freja kritiserer CKI for ikke at respektere individets autonomi, og hendes udtalelse kan analyseres som om, at CKI har et paternalistisk menneskesyn, hvor fagprofessionelle ved bedst. Konsekvensen er ifølge Freja, at bestemte liv anerkendes, mens andre usynliggøres.

Emil har også stiftet bekendtskab med systemets narrativ, men han fortæller anderledes om sin oplevelse hos CKI:

“Da jeg skulle have diagnosen transkønnet, skulle jeg snakke med hende, for at hun kunne se, at jeg havde det godt, og at det var et vedholdende ønske. Det føltes nærmest som for meget, at jeg skulle tage statens ressourcer og køre fra Aalborg til København, for at hun kunne sidde med mig i 45 minutter og så sætte et kryds og sende mig hjem. Og så skulle jeg gøre det samme en måned efter. Jeg ved godt, man kan jo ikke tilpasse alting til den individuelle. Men jeg vil sige, der har været rigeligt støtte til mig. Det var næsten som om, jeg skulle opfinde nogle problemer, fordi der var så meget, hun ville have styr på. Og det var jo ikke hende, der ville det, men systemet” (Emil)

Emil oplever ligesom Freja en omstændig screening, og refererer til ‘at han skulle opfinde nogle problemer’ for at passe ind i systemets narrativ. Ligesom Freja henviser han til, at det ikke er en individualiseret praksis, men en institutionel praksis, der er på spil. Han kritiserer ikke processen for at være fjendtlig, men overreguleret og ineffektiv i hans situation. Emil forklarer den kontrollerende praksis som velmenende og beskyttende og positionerer sig selv som et subjekt, der tilpasser sig de bureaukratiske vilkår og som ikke grundlæggende er i konflikt med systemet. Det står i stor kontrast til Freja, der ikke forklarer systemets intention som beskyttende, men aktivt modarbejdende hendes eksistens. Freja indtager en narrativ position som marginaliseret og kritisk og strukturerer sin fortælling omkring modstand, mistillid og overlevelse. Fortællingerne viser, hvordan samme behandlingsform producerer forskellige subjektpositioner.

Deres fortællinger afspejler en bredere samfundsudvikling, nemlig det, lektorer Raun og Bissenbakker omtaler som en ‘transpositiv vending med nye bekymringer’. I deres

forskningsartikel forklarer de, hvordan behandlere i medierne fremstår lydhøre og fleksible over for transpersoner. Side om side med denne ‘transvenlige diskurs’ er der i behandlingssystemet en bekymring om, at transition er blevet for lettilgængeligt, hvorfor ønsket om transition i dag skal leve op til såkaldte ‘autencitetskrav’ (Bissenbakker & Raun, 2023). Ligesom i Freja og Emils fortællinger, forklarer Raun og Bissenbakker, at adgangen til kønsbekræftende behandling følger en narrativ skabelon. De identificerer en dobbelthed, idet transpersoner forventes at leve op til de narrative rammer, men samtidig mistroes, hvis de lever for godt op til narrativet. Behandlere er bekymret for det, de omtaler som ‘en forførelsesteori’, hvor særligt unge påvirkes af andre transpersoner og af online fællesskaber. Forskningsartiklen belyser, hvordan behandlingssystemet er præget af en forsigtighedsdiskurs, hvilket kan forklare den indgribende screening. De nye bekymringer, som Bissenbakker og Raun identificerer, kan analyseres som reaktion på transpersoners selvbestemmelse og kulturelle synliggørelse. Jo mere transkønnethed bliver tilgængeligt, desto stærkere bliver systemets bekymringer og behov for at regulere og begrænse muligheden. Denne reaktion kan igen være et udtryk for moralsk panik. En mistro til transpersoner, der for Freja skaber en mistillid til behandlere.

2.3 Fastholdt i fortiden

Når vi spørger vores informanter, hvornår de ikke føler sig inkluderede, kan vi se et gennemgående tema; en oplevelse af at være fastholdt i det køn, de blev tildelt ved fødslen. Liam har inden for de seneste år oplevet, at andre mennesker negligerer hans kønsidentitet og fastholder ham i fortiden. Fanny vælger lige nu, indtil hun påbegynder sit forløb hos CKI og får juridisk kønsskifte, at fastholde sig i sin tildelte kønsidentitet på sit arbejde i frygt for diskrimination. Hvilke magtdynamikker og normer der ligger bag denne fastholdelse, er netop det, afsnittet søger at afdække.

Liam fortæller om en episode i gymnasiet, hvor hans cheerleadingklub ville hjælpe ham med at få en studentervognstur, fordi Liam ikke var inkluderet i kørslen i hans egen gymnasieklasse. Dét som Liam lægger vægt på i denne fortælling, er ikke at han ikke var inviteret med til sin egen studenterkørsel, men at hans tidligere navn, hans deadname, bliver afsløret i et Facebook-opslag. Liam fortæller:

“De afholdte noget studenterkørselsarrangement-agtigt for mig (...). Og hende, som ligesom havde sat sig i spidsen for at afholde det her, hun havde postet på Facebook,

for det første, og brugt mit, du ved, deadname. Du ved; ‘Liam tidligere; Bip’. Øhm, ‘der er, du ved, transkønnet fra bla bla bla’. Hvor jeg sådan, hvornår har jeg givet dig tilladelse til at bruge det her?” (Liam)

Her bliver Liams frustration tydelig. Hans grænser er overskredet, og hans oplevelse belyser i høj grad, hvordan anerkendelsen også halter i de sociale arenaer. Pigen, som Liam fortæller om, lader til at have gode intentioner ved at skabe en festlig dag for Liam, men ender med at overskride Liams grænser massivt ved at afsløre hans tidligere identitet meget offentligt. Hun fastholder Liam i at være transkønnet, frem for en dreng, og skaber fokus på Liams tidligere køn.

Inddrager vi Ahmeds begreb om *orientering*, hvor normerne og det hun kalder *straight, white world* symboliserer den lige linje, vi alle forventes at gå på i livet, kan vi forstå, hvordan Liam ses som *queer*. Et begreb som Ahmed bruger til at beskrive alt det, som divergerer fra den lige linje, og i sin danske oversættelse bliver til ‘skæve’ i netop den *straight, white world* – altså den heteronormative, hvide verden. Ikke nødvendigvis queer, som LGBT+-person, men som i skæv frem for lige (Ahmed. 2006). Liam bliver mødt med et blik, der insisterer på, at hans kønsidentitet er ‘skæv’, og derfor skal personer som ham rettes tilbage på den lige linje, som vi alle bør følge. Hans omverden forsøger dermed at placere ham tilbage på den lige linje ved at fastholde ham i det køn, som han blev tildelt ved fødslen. Dertil er hans fortælling et eksempel på, hvordan subtil diskrimination kan foregå i hverdagshandlinger. Foucault ville kalde det subjektivering: en sproglig magt, der former, hvem mennesker må være – og hvornår (Foucault, 1994). Liam siger direkte: ‘Hvornår har jeg givet dig tilladelse?’. Det kan lyde som et retorisk spørgsmål, men det kan også siges at være et råb om selvbestemmelse. Om retten til selv at få lov til at definere, hvem han er, og hvordan han vil omtales. Det viser, hvordan identitet forhandles i relationer. Når omverden omtaler Liam som en pige, får han ikke lov til at være den dreng, han identificerer sig som. Liam subjektiveres gennem normer og magt, som dermed fastholder Liam i en transidentitet, som nu er mand, men som i hvert fald har været kvinde engang, og den fortælling får Liam ikke selv magten over.

Fannys oplevelse af at blive fastholdt i fortiden er anderledes end Liams, fordi Fanny lever i fastholdelsen på nuværende tidspunkt. Hun holder sin kønsidentitet hemmelig kun over for sin arbejdsplads, indtil hun er blevet godkendt til behandling hos CKI og har officielt papir på, at

hun er kvinde. Vi spørger derfor Fanny, om hun kun holder det hemmeligt på arbejdspladsen, fordi der netop dér er et særligt ikke-inkluderende miljø. Fanny svarer:

“Mere for sikkerheds skyld. Så længe det ikke er officielt, og jeg bliver fyret på grund af det, eller måske på grund af det, så har jeg ikke nogen offentlig redning til at sige, at jeg bliver diskrimineret. Når det bliver officielt, og jeg bliver fyret, efter jeg har fortalt dem det, så bliver det et problem, fordi så er det diskrimination.” (Fanny)

Her bliver det altså tydeligt, at årsagen til at Fanny holder det hemmeligt, er på grund af hendes opfattelse af egen jobsikkerhed og retslig beskyttelse. Fanny er altså bange for ikke at have en retslig sikkerhed, hvis hun bliver fyret, fordi hun er transkønnet. Det er et strategisk valg, som Fanny har truffet for at beskytte sig selv mod diskrimination, så længe hun venter på godkendelse til behandling. Fannys oplevelse af sin retlige beskyttelse mod diskrimination afviger dog fra den officielle lovgivning. I 2021 skete en ændring i ligestillings- og forskelsbehandlingslovgivningen, som netop tydeliggør, at det er forbudt at forskelsbehandle på baggrund af både kønsidentitet, kønsudtryk og kønskarakteristika. Lovgivningsændringen nævner ingen steder nogle krav til, at transpersoner skal fremvise officiel dokumentation på, at de er transkønnet (Dansk Erhverv, 2021). Det bliver tydeligt i vores samtale med Fanny, at hun ikke var klar over dette. Men det faktum at Fanny vælger at tie om sin kønsidentitet på arbejde siger noget om, at transpersoners oplevelse af retssikkerhed og anerkendelse ikke automatisk følger af lovgivning. Der er altså en ubalance mellem formel ligestilling og oplevet anerkendelse. Fannys usikkerhed omkring hvordan hendes arbejdsplads vil reagere på hendes kønsidentitet uden dokumentation, viser at hendes oplevelse af at blive anerkendt i praksis er betinget af institutionel legitimering gennem CKI. Fannys oplevelse peger på en problematik omkring en indlejret forståelse af, at hun først er helt gyldig kvinde, særligt over for omverdenen, når systemet har sagt god for det. Det kan ses i lyset af Foucaults begreb om *governmentality*, en styringsmekanisme hvor individer regulerer sig selv ud fra, hvad der opfattes som legitimt (Foucault, 1978). Ingen tvinger Fanny til at tie om sin kønsidentitet, og til trods for at hun juridisk er beskyttet mod forskelsbehandling, så internaliserer hun en logik hos CKI, hvor ens kønsidentitet skal legitimeres, før den kan føre til behandling. Godkendelsesprocessen bliver i Fannys forståelse herved både en begrænsning for hendes optræden på hendes arbejde, hvor hun skal lade bh og bryster blive derhjemme, men godkendelsen bliver også det, der støtter hende i en eventuel diskriminationssag. Fanny ser

CKI som legitimerende gatekeeper, og det gør, at hun selv kommer til at bidrage til en subjektivering af, at hun endnu ikke er en rigtig kvinde.

Netop her adskiller Liam og Fanny sig fra hinanden, fordi de reagerer vidt forskelligt på at blive subjektiveret (Foucault, 1994). Liam reagerer med frustration, når andre mennesker vil fastholde ham som en pige, der er blevet til en dreng. Fanny derimod er tilbageholdende og søger ikke at bryde ud af systemets logik, men tilpasser sig ved at vente på behandlingsgodkendelse, før hun kan definere sig selv på sin arbejdsplads. Forskellen ligger således i, at Liam udfordrer magten, mens Fanny reproducerer den. En forklarende faktor kan være, at Liams oplevelse handler om, hvordan han bliver set på i sociale sammenhænge, hvor det er et socialt vilkår, at den han er bliver forhandlet i mødet med andre (Ricoeur, 1983). På et arbejde er der andre magtforhold, og spørgsmålet om at optræde synligt og legitimt som kvinde handler ikke kun om at blive omfavnet socialt, men om rettigheder og jobsikkerhed.

De temaer, vi har belyst i de foregående afsnit – social mistænkeliggørelse, institutionel regulering og fastholdelse i fortiden – peger hver især på den samme overordnede problematik: at transpersoner, trods formel opbakning fra dansk lovgivning og politik, i praksis stadig møder institutionelle og sociale barrierer for anerkendelse. De oplever at blive underlagt et bestemt narrativ, og det vækker frustration og placerer transpersoner i en tilstand af konstant beredskab og følelsesmæssigt overarbejde. Det skyldes diskurser og sociale normer, som udspiller sig i institutioner som CKI og i hverdagskontekster som arbejdspladser, gymnasier, kvindetoiletter og på sociale medier. Vilkår, der set i forhold til eksisterende forskning kan skabe en særlig form for stress – *minoritetsstress* – som beskrives som en vedvarende og strukturelt forankret belastning, der er tæt knyttet til transpersoners kønsidentitet (Frost & Meyer, 2003; Khawaja, 2022). I næste afsnit vil vi kigge på en ny dimension af netop minoritetstress.

2.4 I bekymringens greb

Samtidig med ovenstående, er der en antiwokeistisk diskurs, der stormer frem i udlandet, som på en og samme tid fysisk er fjern, men som for vores informanter forankrer sig meget nært i hverdagen som et bekymringens greb, man ikke kan slippe ud af. Et vilkår der skaber eksistentiel uro i hverdagen, påvirker det mentale helbred og troen på en lys fremtid. Informanterne understregede således også i underspørgsmål 1, at grundstemningen omkring woke er skiftet til det negative. Det stemmer også overens med det, vi indledte dette studie

med, netop at flere medier hævder, at woke er død, og mangfoldighed er på tilbagegang. Flere store nationer skærper rettigheder for kønsminoriserede verden over. Pride-forbud i Ungarn, mindre beskyttelse til transkvinder i England, kun anerkendelse af to køn i USA og dansk lovforslag fra højrefløjen, der vil begrænse transpersoners adgang til juridisk kønsskifte. Det bliver tydeligt, at disse internationale udviklinger også får konsekvenser i Danmark. Som følge af udviklingen, har det danske Udenrigsministerium opdateret rejsevejledningen til de transpersoner, der har skiftet køn eller har et X i passet og vil søge visum til USA (Udenrigsministeriet, u.å.). En af dem, der får konsekvenser for er Freja, der har fremtidsdrømme om at arbejde i USA:

“Jeg har faktisk været vildt bange for, at jeg ikke kan få et amerikansk visa. Jeg vil helt vildt gerne kunne arbejde i USA sådan på længere sigt (...) Lige nu er der jo meget problematik omkring de amerikanske visumer udstedt til transpersoner med nogle ret vidtrækkende beføjelser til dem, der skal vurdere de her visumansøgninger, til at ransage folks livsstil og måden, de lever med deres køn på (Freja)

Det der foregår derovre, oplever Freja som en ransagning af transpersoner i forbindelse med deres visumansøgninger, som kan resultere i afslag, hvis deres udseende eller levemåde er anderledes, end myndighederne forventer ud fra det køn, der er angivet i deres pas. Freja fortæller, at hun er ‘helt vildt bange’ for netop denne afvisning, fordi det vil forhindre hende i at udleve sit liv som kunstner i USA. Derfor er hun nødt til at være årvågen og følge med i Udenrigsministeriets løbende opdateringer. Citatet vidner om, at udviklingerne skaber minoritetstress hos Freja, hvor hun må forholde sig til kontrolmekanismer, der ikke gælder cispersoner.

Minoritetsstress er også tydelig hos Peter, der møder stigende bekymring fra sine peers i sit frivilligjob hos AIDS-Fondet. Hans fortælling adskiller sig fra Frejas ved at fungere som vidnesbyrd om en kollektiv virkelighed blandt transpersoner:

“Vi ser rigtig meget inde ved Checkpoint, at flere nævner minoritetsstress, efter at Trump blev genvalgt. Der er mange flere, der frygter for deres liv (...) Det der med at skal gå og kigge sig over skulderen hele tiden. Altså. Det giver stress, fordi du går og bekymrer dig om ting, du slet ikke (...) burde bekymre dig om” (Peter)

Peters valg af ord som ‘minoritetstress’, ‘frygt’, ‘bekymringer’ viser, hvor alvorlig han oplever situationen, og hvordan politiske udviklinger opleves som livstruende for mange. For Peter lever transpersoner i alarmberedskab, hvor frygten ikke kun handler om en konkret her og nu trussel, men om det der kan ske i morgen. Denne stigende mentale belastning kan ses som faretruende set i lyset af VIVE rapporten om danske transpersoners livstilfredshed. En femtedel af transpersoner er ikke tilfredse med deres eget liv. De oplever ensomhed og manglende indflydelse på eget liv, og 42 % mener, at de har fortjent en bedre tilværelse (VIVE, 2022). En tendens, der ifølge vores informanter kan frygtes at vokse sig større og mere intens som følge af samfundsudviklingerne, som forstærker minoritetsstressen og skaber usikkerhed omkring fremtiden – også for transpersoner i Danmark.

Hos informanterne former der sig en kollektiv fortælling om modstand. En fortælling om, at deres kønsidentitet skaber udfordringer i mødet med samfundet. En modstand, der kommer til udtryk som vidtgående stereotyper, en mistænkeliggørelse hos behandlingssteder, en følelse af at performe sin kønsidentitet strategisk og en kamp for at kontrollere sit eget narrativ. Informanternes fortællinger viser os, at transpersoner oplever mangeltilstande, der påvirker muligheden for et værdigt liv (Ejrnæs, 2025). Set i lyset af Honneths anerkendelsesbegreb, peger fortællingerne på, at transpersoner særligt oplever mangel på anerkendelse i den *solidariske sfære*, som er anerkendelse af vores sociale bidrag til fællesskabet. Informanternes fortællinger viser, hvordan de bliver udsat for det, Honneth betegner *evaluativ degradering*; at informanternes sociale status krænkes og påvirker deres *selvværdsættelse* (Nørgaard, 2005). Netop informanternes oplevelse af at skulle generobre deres narrativ understreger deres tab af anerkendelse, og at de ikke har kulturel ligestilling med resten af den *straight, white world* (Ahmed, 2006).

Midt i transpersoners eksisterende marginalisering, fortæller vores informanter, hvordan den voksende antiwokeistiske diskurs er en ny truende kraft, der skaber usikkerhed. Set i et makroperspektiv er danske transpersoners juridiske rettigheder ikke under samme akutte pres sammenlignet med situationen for amerikanske transpersoner. Der er fortsat politisk opbakning i Danmark, og et forslag fra højrefløjen om at begrænse adgangen til juridisk kønsskifte blev forkastet. Alligevel hersker der en frygt for, at antiwokeistiske udviklinger kan smitte og svække deres anerkendelse i også den *retslige sfære* (Nørgaard, 2005). Til det danske lovforslag om begrænsning af juridisk kønsskifte, kommenterer Freja følgende:

“Det synes jeg bare var sådan 1-2-3 overtagelse af en amerikansk agenda” (Freja)

Forsøgene på at indskrænke transpersoners rettigheder ude i verden og herhjemme placerer altså transpersoner i en ny skrøbelig situation. De lever under livsbetingelser, der ikke lever op til de kriterier, som velfærdsstaten forpligter sig på. Fortællingerne viser os, at wokebølgen aldrig nåede langt nok i sit arbejde for at handle på social uretfærdighed over for minoriteter og fremme mangfoldighed. Stereotyper er ikke forsvundet, og transpersoner oplever stadig at blive behandlet ulige og skulle forhandle deres identitet i mødet med omverden.

I disse fortællinger om at blive udsat for uretfærdig modstand, opstår ofte et behov for handling, og i næste afsnit vil vi netop undersøge, hvordan vores informanter responderer på den oplevede modgang.

2.5 At miste og generobre eget narrativ

Ifølge Ricoeur er fortælling den måde, hvorpå vi forstår os selv som mennesker. Gennem fortælling skaber vi sammenhæng mellem vores erfaringer og vores identitet. Når vores informanter mødes af mistilid, stereotyper og institutionel subjektivering oplever de udefra forsøg på at *refigurere* deres narrative identitet – hvor samfundet forsøger at omskrive hvem de er ved at påtvinge dem fortællinger, de ikke selv har valgt (Ricoeur, 1983). I det følgende ser vi på, hvordan der i informanternes oplevelser af modstand opstår en styrke og en vilje til at insistere på at generobre eget narrativ. Det handler ikke om at skabe et nyt narrativ, men om at holde fast i deres egen fortælling om, hvem de er.

Som en reaktion på omverdens modstand forsøger flere informanter at tage kontrollen tilbage ved at tage handling. Flere informanter bruger deres stemme til at sætte fokus på transpersoners eget narrativ, nogle på mere aktivistisk vis end andre. Alex har været med til at starte en LGBT+ Danmark ungegruppe op i Kalundborg, og han er med i deres projekt QueertoPeer, hvor han er ude at undervise på skoler. Også Emil er ude på skoler, hvor han holder oplæg om hans historie. Kristina er foredragsholder, og inviteres ofte ud i forskellige kredse for at fortælle om sin transition. Freja har medvirket i en artikel om transpersoner, og Fanny har valgt at stille op til vores interview. Og så er Peter frivillig i Checkpoint, hvor der testes for seksuelt overførte sygdomme, mens han taler højt om forskellige strukturelle problematikker på sociale medier. Vi spørger dem alle, hvorfor de har valgt at tale højt. Alex forklarer:

“Jeg vil bare gerne have lov til at leve det liv, jeg har. Og det er en af de grunde til, at jeg laver aktivisme. Det er ikke fordi, jeg elsker det. Det gør jeg. Men det er også ud af ren og skær nødvendighed. Fordi hvem fanden skal ellers gøre det?” (Alex)

Det bliver for Alex nødvendigt med aktivisme, og det kan siges at være en måde at genvinde kontrollen på og definere sig selv på egne præmisser. Det bliver et modråb til den verden, som prøver at subjektivere ham. Lige præcis det beskriver Peter:

“Okay, nu tager jeg kraftedeme min historie til mig. Og så spurgte BT, om jeg ville lave en artikel med dem. Og så sagde jeg ja, fordi nu vil jeg gerne fortælle min historie. Det skal Ekstra Bladet ikke tage fra mig.” (Peter)

Peter følte altså et behov for selv at fortælle sin historie om et overgreb som følge af, at Ekstra Bladet udgav en artikel uden Peters samtykke. Og for dem blev det en måde at tage magten tilbage på. Kampen for eget narrativ opstår altså igen ikke kun i relation til andre mennesker, men også til samfundet og strukturer. At de begge to føler det nødvendigt viser også, at det at bruge sin stemme er på både godt og ondt. At noget er nødvendigt, kan i samme moment være en byrde, men en byrde, som skal bæres af nogen. En forpligtelse ikke kun for sig selv, men også for LGBT-miljøet. Ahmed bruger begrebet *diversity work* til at beskrive netop dét at eksistere i et rum, som ikke er bygget til dig. Informanterne gør altså et stykke arbejde, hvor de ikke kun kæmper for selv at få mulighed for at anerkendes i rum, men også for at åbne rummene for andre (Ahmed, 2012). Det bliver en kamp for ikke at underlægge sig normative kasser, og for at andre heller ikke skal underlægge sig disse. Som Fanny beskriver:

“Jeg er bekymret om andre transkønnede, ikke om mig selv. Jeg er kriger.” (Fanny)

Fannys ord fortæller om en styrke, der kommer indefra. Selvom Fanny på sit arbejde strategisk vælger at tilpasse sig nogle strukturer og hemmeligholde sin kønsidentitet for nu, så betyder det ikke, at hun ikke fremstår handlekraftig. Udsagnet kommer i forlængelse af samtalen om den stigende politiske modstand, og hendes betegnelse af sig selv som ‘kriger’ antyder, at hun er villig til at gå i kamp for sine rettigheder. Hun modsætter sig her en narrativ position som offer og fremviser sig selv som en, der tager styringen over egen fortælling. At italesætte sig selv som en kriger kan også læses som en overkompensation, hvor hun overdriver sin styrke for at dække over, at hun er i en sårbar situation. Hun fjerner her fokus fra sig selv og viser sin bekymring over for andre, og derfor kan hendes selvfortælling ses som et følelsesmæssigt

skjold. Ifølge Foucaults magtbegreb, bliver det tydeligt, at magten her producerer. Den producerer den krigermentalitet, som hjælper Fanny med at holde sammen på sig selv i en tid fuld af usikkerhed (Foucault, 1976).

Vi ser altså i dette underspørgsmål, hvordan informanterne kollektivt oplever, at deres narrativ udfordres, og at de må på arbejde for at generobre det. Sammenfattende ser vi, hvordan vores informanter følger forskellige narrative strukturer i deres fortællinger om at håndtere modstand. Freja, Alex, Kristina og Peter reagerer aktivt på at blive udfordret på deres identitet og reguleret udefra. De er kritiske over for makroperspektiver som politiske og historiske strukturer, de udfordrer stereotype forestillinger og insisterer på at definere deres eget narrativ. Emil, Fanny og Liam er mere tilbageholdende og tilpasser sig i højere grad tilgangen i CKI, en afventende arbejdssituation og sociale situationer, hvor andre bruger deres deadname. Deres narrative struktur handler mere om personlige erfaringer i det nære hverdagsliv frem for kritisable samfundsstrukturer. Måden de forsøger at fastholde deres narrative identitet adskiller sig også. For nogle handler det om at oplyse og gøre deres fortælling synlig, mens det for andre handler om at holde fast indeni. Det bliver tydeligt, hvordan vores informanter har forskellige copingmekanismer, og hvordan de retter et forskelligt blik på samme type marginaliserende møder.

Delkonklusion

Analysen viser, at transpersoners kønsidentitet har afgørende betydning for, hvordan de bliver behandlet i samfundet – på et mellemmenneskeligt niveau i hverdagsinteraktioner og i institutionelle kontekster. Denne betydning kommer til udtryk som minoritetsstress i deres fortællinger om stereotype forestillinger og at blive deadnamet i hverdagsmøder. I institutionelle kontekster handler det om at blive mistænkeliggjort og vurderet ud fra normative kriterier i behandlingsmøder hos CKI. Vi kan fra analysen konkludere, at minoritetsstressen stiger, når antiwokeistiske, politiske diskurser fra udlandet påvirker danske politikere til at ønske begrænsede rettigheder for transpersoner. Danske transpersoner har lige nu politisk opbakning, men i praksis opleves anerkendelsen anderledes, og politiske og diskursive udviklinger i ind- og udland skaber bekymring for vores informanter. Informanternes eksempler viser, at wokes gode hensigt om mangfoldighed ikke nåede helt i mål, og måske endda er sat tilbage, da særligt politiske tilstande viser, at vi ikke er ved status quo.

Transpersoner befinder sig altså i en situation, hvor de konstant skal kæmpe for deres eget narrativ, hvilket udløser forskellige copingmekanismer.

Underspørgsmål 3: Hvordan kan det sociale arbejde styrke transpersoners trivsel i en woketid?

Dette studie har vist, at vores informanter på forskellig vis oplever, at deres kønsidentitet bliver negligeret, mistænkeliggjort og reguleret i mødet med samfundet. En udfordret anerkendelse i den *solidariske sfære* (Nørgaard, 2005), der kommer til udtryk i hverdagsinteraktioner med jævnaldrende og Facebook-brugere, i arbejdssammenhæng og institutionelle strukturer som CKI. Disse er påvirket af større samfundsstrukturer som politik, diskurser og medier.

Det sociale arbejde må sætte ind og fremme transpersoners trivsel ved at styrke mulighederne for anerkendelse – for som Honneth viser, er den sociale anerkendelse afgørende for menneskers *selvværdsættelse*, der muliggør *selvvirkeliggørelse* (Nørgaard, 2005). Det sociale arbejde må derfor bidrage til at udfordre undertrykkende og cisnormative diskurser og strukturer vha. anerkendende rum, rettighedsarbejde og kritisk refleksion og dialog omkring, hvordan kultur kan krænke menneskers værdighed. For i dette spændingsfelt mellem respekt for forskellighed og modstand mod det, der udfordrer den eksisterende orden, så siger socialarbejderes etik, at transpersoners rettigheder skal respekteres mere end kulturelle værdier (Dansk Socialrådgiverforening, u.å).

På tværs af informanternes fortællinger tegner sig et samlet billede af, at den sociale forandring skal ske strukturelt. I dette afsnit sætter vi fokus på de institutioner, som vores informanter peger på har en central mulighed for at fremme deres livsvilkår, og som har stor indflydelse på offentlighedens forståelse af transpersoner. De peger på skoler, Center for Kønsidentitet og interesseorganisationer som normsættende og trivselsbærende aktører i kampen for bedre livsvilkår. Vi udforsker disse som mulige forandringsarenaer, med henblik på at diskutere, hvordan antiwokeistiske diskurser påvirker disse institutioner, samt hvordan det sociale arbejde kan bidrage til at forbedre vilkår for transpersoner.

3.1 Mere menneske, mindre system

Første arena vi undersøger, er CKI – som vi fra underspørgsmål 2 ved – er en samfundsaktør, der har stor betydning for informanternes transition og deres oplevelse af anerkendelse. Flere af vores informanter har enten været i behandlingsforløb hos CKI eller planlægger det. De efterspørger flere specialister til at følge med de stigende henvendelser, så den svære venteperiode bliver kortere. Og så viste analysen i underspørgsmål 2, at flere informanter oplever krævende udrednings- og behandlingsforløb præget af transskepsis og et overreguleret narrativ om den behandlingsværdige transperson. De har brug for større anerkendelse af individuelle behov og efterspørger mere terapeutisk støtte og rum for samtale og tvivl i den store forandringsproces, de gennemgår. I det følgende vil vi derfor kigge på, hvordan wokedebatten bliver en faktor i behandlingen af transpersoner i CKI.

Tidligere analyse viste, at vores informanter oplever CKI som en vurderingspraksis, der giver oplevelsen af at blive testet og mistroet. Flere lektorer sætter i artikler fokus på, hvordan den omtalte behandlingspraksis er påvirket af diskursive spændinger og institutionelle krav udefra. I Ugeskrift for Læger skriver cheflæge og klinisk lektor Astrid Højgaard:

“Behandlere befinder sig således i et hastigt skiftende kampområde mellem transaktivisme kontra konservative strømninger i samfundet, som har en antiwoke dagsorden” (Astrid Højgaard, 2024)

Bissenbakker og Raun supplerer denne pointe, idet de i artiklen, nævnt i underspørgsmål 2, omtaler en institutionel skrøbelighed:

“Denne [risiko-modstand] siger Dietz [forsker], må forstås som en respons til den risiko for materielle og sociale sanktioner, som behandlingsinstitutionerne står i” (Bissenbakker & Raun, 2023)

De to forskningsartikler belyser, hvordan behandlingsstederne står i et krydspres. Højgaard fortæller, hvordan behandlere på den ene side oplever, at aktivister og transpersoner presser på med, at systemet skal anerkende transpersoners selvbestemmelse. På den anden side presser antiwokeister på med en holdning om, at behandlere bør tage aktiv del i at begrænse behandling af transpersoner, såvel som deres synlighed. Raun og Bissenbakker beskriver, hvordan CKI er præget af risikomodstand; en tilbageholdenhed over for at gøre kønsbekræftende behandling

for tilgængelig. Det stemmer overens med den tidligere omtalte forsigtighedsdiskurs i underspørgsmål 2. Dietz forklarer, hvordan denne risikomodstand ikke kun bunder i årsager relateret til faglighed og patientsikkerhed, men fungerer som en copingmekanisme, hvor behandlere laver strategisk tilpasning for at undgå konsekvenser. Netop negativ opmærksomhed har floreret i mediesager om overrepræsentation af transdrenge, fortrydelse og fejlbehandling, hvor enkelte lægers faglighed er blevet betvivlet (Raun & Bissenbakker, 2023). Den negative opmærksomhed på fortrydelse af transition kan siges at være en styrkelse af den antiwokeistiske agenda, da kun 1 % af personer som får kønsbekræftende behandling fortryder (Bustos et al. 2021). Denne opmærksomhed på fortrydelse bliver altså igen en måde at frame transkønnethed på negativ vis og en måde at skabe et misvisende narrativ, som undergraver legitimitet af transpersoner. Højgaard uddyber førnævnte konsekvenser således:

“Der har gennem årene været trusler mod behandlere. Vrede pårørende til patienter, der henholdsvis behandles eller ikke behandles, patienter selv og desværre også lejlighedsvist kolleger klager over og til de tre centre. Styrelsen for Patientsikkerhed beder med jævne mellemrum om redegørelser for, hvilke behandlingskriterier der er lagt til grund for en behandling. Heraf følger en risiko for udbrændthed, som man i Aalborg forsøger at modvirke gennem supervision og tætte personalemøder. Der er desuden på nationalt plan fælles drøftelser af forløb og fortolkninger af guidelines” (Astrid Højgaard, 2024)

Højgaard beskriver, hvordan behandlere er udsat for kritik fra flere kanter, og at CKI er underlagt dokumentationskrav fra Styrelsen for Patientsikkerhed. Netop dette dokumentationskrav er et eksempel på det, der i behandlermødet påvirker transpersonernes autonomi. Risikoen for kritik fra både sundhedsmyndigheder, patienter, pårørende og den brede offentlighed kan ses gennem Foucaults lense om *panoptisme*. Panoptismens magt virker ved, at den indgribende screening fungerer som selvforsvar i tilfælde af, at behandlingsstederne bliver overvåget udefra (Foucault, 1977). Den regulerende logik kan bero på, at når transpersoner vurderes i alle spørgekategorier, så har behandleren levet op til alle krav og kan ikke blive pålagt skyld og ansvar, hvis der senere skulle ytres kritik. Det kan dog diskuteres, hvem der gavner af denne disciplinerende magtudøvelse? Højgaard beskriver, hvordan behandlere føler følelsesmæssig belastning og faglig usikkerhed. Samtidig har analysen af CKI vist os, hvordan behandlingsformen skaber mistillid hos transpersoner. Informanternes oplevelse af at blive reguleret af CKI, og behandleres oplevelse af at blive påvirket af diskurser

kan pege på, at mødet mellem de to parter er præget af *deservingness*, som forklarer, hvordan nogle mennesker – af systemet – vurderes som mere berettiget til hjælp end andre (van Oorschot. 2006). Vi ser altså, at behandlerne i CKI også er modtagelige over for de diskurser, som forhindrer transpersoners eget narrativ. I stedet for et åbent blik på den transkønnedes *levede erfaringer* – som giver mulighed for en mere menneskelig og etisk orienteret praksis (Wright. 2018) – ser vi, hvordan panoptisme påvirker til en behandlingsproces, som er styret af frygt for at være ukritisk over for transaktivisme, og hvor sårbarhed hos patienten forveksles med usikkerhed. Det understreger et behov for, at socialarbejdere i CKI og andre dele af velfærdsstaten, der møder transpersoner, tager et fagligt og etisk ansvar. Socialarbejdere skal insistere på anerkendelse af transpersoners autonomi og modvirke en praksis, hvor konservative diskurser påvirker denne behandling. Det fører os til spørgsmålet: Hvordan opnår vi en praksis, hvor det ikke er diskurser, men levede liv, som danner vejen for behandling?

En måde at forbedre nuværende praksis kan være at forbedre arbejdsvilkår for behandlere. Højgaard fortæller, hvordan de i Aalborg bruger supervision og personalemøder til at dele erfaringer. En praksis, der kan siges at fremme refleksion, dømmekraft og relationel kompetence i behandleres møde med transpersoner. En sådan praksis kan være påvirket af den *institutionelle kultur* på det pågældende CKI, da denne kan have stor betydning for, om der er et miljø, hvor behandlere tør tage etisk komplekse beslutninger i mødet med transpersoner. Denne faktor kan derfor påvirke, om netop disse praksisser kan overføres til andre institutioner (Schein. 1994). Initiativer som supervision kan også sende et signal om, at behandlingspraksis funderes i faglighed og etik, og at ændringer i behandling skal ske efter disse principper, ikke i politisk affekt som følge af en antiwokeistisk diskurs. Et sådant værn kan give behandlere en institutionel tryghed, som transpersonerne forhåbentlig vil kunne mærke i mødet med behandlerne. Der kan være en sammenhæng mellem den etablerede praksis i Aalborg og den tendens til, at flere af vores informanter og andre transpersoner i Facebook-grupper fremhæver CKI i Aalborg som det mest humane behandlingssted. Der er potentiale i at forsøge samme praksis på de andre CKI-afdelinger, som forhåbentlig vil bedre behandlerens vilkår og i sidste ende tilbyde transpersoner en mere ensartet behandling. Aalborgs praksis og gode ry blandt patienter, fortæller os dermed at det sociale arbejde netop her har fundet en behandlingsmetode, som ikke lader sig påvirke af samfundsmæssige diskurser. Patientens autonomi er i højsædet, hvilket viser os, at det sociale arbejde godt kan finde en vej i en tid påvirket af transrettigheders tilbagegang, og at der derfor ikke i alle sammenhænge er behov for bølger, som taler kønsminoriseredes sag.

3.2 Mangfoldighed på skemaet

Flere af vores informanter udtrykker behov for tidlig opmærksomhed på kønsnormer og mangfoldighed. De peger på uddannelsesinstitutioner, for netop her har deres kønsidentitet været en udfordring for dem. Alex er blevet mobbet i folkeskolen og har hemmeligholdt sin kønsidentitet i gymnasiet. Emil oplevede at blive fastholdt i fortidens navn og pronominer af lærere på sin efterskole, og Liam blev udsat for lignende situationer af elever på hans gymnasium. På gymnasiet havde Liam flere gode oplevelser med lærere, der rummede ham, men i folkeskolen var oplevelsen anderledes. Liam fortæller:

“Mit synspunkt er, at der skal ske noget i selve strukturen... Særligt når du vælger at blive uddannet lærer, så bliver du også nødt til at blive undervist i, at du vil møde alle mulige forskellige elever. Og du skal kunne rumme de forskelligheder, i hvert fald prøve at gøre dit bedste for at hjælpe dem på vej til eventuelt at trives bedre. Jeg tror, det jeg især har manglet i forhold til, at min trivsel ikke har været så god, er nogen, der kunne have været i stand til at være sådan... Jeg vil gerne foreslå, at du prøver det her. Lad mig se, om jeg kan hjælpe dig til at trives bedre. (...) Så egentlig mere, at der er et moralsk ansvar, som folk i den position bør tage.” (Liam)

Liams citat er udtryk for et retrospektivt blik på hans skoleliv, som har været præget af dårlig trivsel. Han fortæller, at han dengang manglede støtte fra sine lærere, og at hans dårlige trivsel i skolen burde have været håndteret af de voksne. Liams historie om fortiden bliver baggrunden for hans ønske om forbedring i fremtiden. Dette så andre transkønnede elever ikke skal opleve samme mistrivsel. Løsningen bliver for Liam at klæde lærere bedre på til at rumme mangfoldighed. Den positionering af skolerne som forandringsarena stemmer overens med Ahmeds begreb om *orientering* og *rum*. Liam fortæller om skolen som institutionelt rum, der skal have voksne med ressourcer til at støtte dig, når du divergerer fra normen. Han fokuserer også på lærerne som dem, eleverne orienterer sig mod. Han bruger ordene ‘morsalsk ansvar’, og det indikerer en forventning om, at lærere skal være i stand til at formidle mangfoldighed og skabe en inkluderende klassekultur. Set med Ahmeds begreb er skolen et af de rum, vi vokser op i, og hvorfra vi lærer at bevæge os i verden. Vores normer og værdier er et produkt af rum, og formes rummene med formål om at udfordre orienteringen mod det heteronormative, kan rummene gøres trygge for dem, som ikke passer ind i netop de heteronormative rum (Ahmed, 2006). Det bliver et perspektiv, som kalder på tidlige løsninger, og som viser at skolen

– i Liams narrativ – bliver et sted, hvor normer kan udfordres. Hans fortælling peger også på, at det ikke skal være barnet, som skal stå for at undervise de voksne og deres jævnaldrende i det at være transperson. Der er altså behov for strukturelle løsninger, i måden vi klæder lærere på til arbejdet med børn og unge.

Liams fortælling er ikke enestående. Der har de seneste år været diskussion af folkeskolens binære kønsopfattelser (Medom, 2018). Fra eksisterende forskning, ved vi, at flere LGBT+ børn og unge oplever mobning pga. deres kønsidentitet og seksuelle orientering, og at skoler har mangelfulde regler ift. god opførsel, mens de regler der allerede er, ofte ikke bliver overholdt (VIVE, 2024). Det danner et billede af, at lærerne forsømmer deres ansvar over for disse børn, og Liams ønske om bedre håndtering fra lærere bliver essentielt for at fremme trivslen for transkønnede elever.

Undervisning i køn, krop og seksualitet er folkeskolerne allerede forpligtet til. Jævnfør Folkeskoleloven §7 er det obligatorisk for folkeskoler at undervise i ‘Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab’ (SSF) fra 0. til 9. klasse med fastlagte kompetencemål (Retsinformation, 2020). Som den eksisterende forskning viste, så har en række skoler deltaget i en evalueringsrapport af SSF, hvor blot 45 % af eleverne angiver at have lært om diversitet i seksualitet, krop og køn. Rapporten viser, at lærere har svært ved at integrere emner som køn og krop i undervisningen (ALS Research, 2019). Undervisning, som vores empiri ellers peger på, at der er brug for til at bryde med den mistænkeliggørelse af transkroppen, der lever som stereotyper. En del af forklaringen er, at blandt de lærere, der varetager SSF undervisning, har kun et mindretal taget netop det kursus på læreruddannelsen. Andre barrierer handler om, at der i loven ikke er fastsat et bestemt timetal til undervisningen, og at der eksisterer en oplevelse af, at kommunen ikke prioriterer SSF og guider skolerne i, hvordan undervisningen kan implementeres (ALS Research, 2019). Der kan være en potentiel konflikt i, at institutioner og organisationer udvikler undervisningsmateriale om mangfoldige måder at være i verden på, som kun i begrænset grad bliver brugt ude på skolerne. På Børne- og Undervisningsministeriets læringsplatform ‘Emu’ findes undervisningsmaterialer om køn, identitet og seksualitet. Også LGBT+ Danmark tilbyder undervisningsmateriale til børn og til opkvalificering af lærere (Emu, u.å.). Der findes altså tilgængelige metoder, hvorpå skolerne kan tage aktiv del i at udfordre de gængse blikke på køn. Evalueringsrapporten påpeger, at der mangler dokumentation for, hvordan skolerne i praksis forvalter SSF (ALS Research, 2019). Derfor kan det være svært at få overblik over, om

disse velmenende undervisningsmaterialer bliver brugt. Når så mange elever i evalueringsrapporten svarer, at de ikke har lært om diversitet i bl.a. køn, så antyder det dog, at undervisningsmaterialerne kun bliver brugt i beskeden grad, eller at materialet ikke er tilstrækkeligt, når det kommer til netop diversitet og køn. Det er derudover muligt, at dele af det materiale, der bruges i undervisningen, reproducerer normer eller ikke bryder normer i tilstrækkelig grad. Den mangelfulde læring om køn, krop og seksualitet tyder på et muligt implementeringsgab mellem politiske intentioner og levet praksis i frontlinjen hos lærerne. Lipsky, Zackas og Brodkins teorier inden for street level bureaucracy kan bruges til at forstå, hvorfor undervisningsmateriale om køn og krop ikke nødvendigvis kommer ud at leve i klasselokalerne. Når Undervisningsministeriet ikke fastlægger et bestemt timetal til undervisning i SSF, og mange kommuner og skoler ikke implementerer retningslinjer, vil det ifølge Lipsky betyde, at det er op til lærernes faglige skøn at vurdere, hvordan SSF-undervisningen skal implementeres (Lipsky, 1980). Når kravene opleves som store, og ressourcerne som små, bliver det at reducere eller forenkle opgaver en copingmekanisme, som over tid kan føre til en fælles forståelse af 'SSF-undervisning er ikke en prioritet på vores skole'. Netop betydning af organisatorisk kontekst og ledelsesstøtte er noget, Zacka fremhæver (Zacka, 2017). Evalueringsrapporten viser eksempelvis, at SSF-undervisning prioriteres højere på friskoler, hvor lærere føler sig bedre klædt på til opgaven og i større grad tilbydes efteruddannelse til sammenligning med folkeskolelærere (ALS Research, 2019). Det skaber ulige udgangspunkter for lærere, og på de skoler hvor opbakning og retningslinjer er mangelfulde, vil det være op til de enkelte lærers formåen at implementere undervisningsmateriale. Konsekvensen bliver *systemisk bias*, hvor transkønnede elever overses, fordi deres behov opleves som for komplekse til at passe ind i skolens praksis (Brodkin, 2015). Evalueringsrapporten viste, at både friskoler og folkeskoler har større fokus på 'sundhed og trivsel' end 'køn, krop og seksualitet' (ALS Research, 2019). Det kan diskuteres, at emner som sundhed og trivsel kan opleves som mindre kontroversielle og lettere at gå til for lærerne. Det taler ind i, at lærere handler ud fra, hvordan de opfatter deres muligheder, snarere end hvad de ønsker (Brodkin, 2015). Transkønnede børn og unge har brug for viden og anerkendelse, men de ender med ikke at føle sig set, hørt og spejlet i skolens normative undervisningsmateriale. Set i lyset af Liams fortælling om mobning i folkeskolen og VIVE's rapport om manglende accept af LGBT+ elever, fremstår den manglende undervisning i køn og krop ikke kun som et spørgsmål om repræsentation – men som et strukturelt svigt. Det handler om, at det rum, hvor anerkendelse af forskellighed kunne finde

sted, i praksis forbliver lukket. Og så bliver det svært at skabe en mangfoldig kultur i klasselokalerne. Man bør derfor se ind i muligheden for at gøre det lovpligtigt for kommuner at udarbejde handleplaner for SSF undervisning herunder i emner som krop, køn og seksualitet, så de kan støtte skolerne i at forankre undervisningen lokalt på deres skoler. For at sikre, at kommunens handleplaner kommer ud at leve på skolerne, bør hver skole også omsætte en sådan handleplan til en konkret plan for SSF-underviserne, som bliver frontlinjemedarbejdere i denne sammenhæng.

Som nævnt i afsnittet ovenfor, har skolerne større fokus på 'sundhed og trivsel' end 'køn, krop og seksualitet' i SSF-undervisningen. En årsag kan som nævnt være, at netop køn, krop og seksualitet opleves som mere kontroversielle emner, som derfor kræver mere af den enkelte lærer. En civilsamfundsaktør, som vil bryde med normerne og skabe rum for kønsminoriteter i skolerne – og som dertil er blevet opfattet som netop kontroversiel – er Normstormerne, som vi har beskrevet i dette studies problemfelt. På samme vis som LGBT+ Danmark tilbyder undervisningsmateriale til skoler, tilbyder Normstormerne også undervisningsmateriale. Normstormerne er dog eksplicitte i, at deres materiale er normkritisk og løb ind i en regulær shitstorm. Deres normkritiske metode modtog kritik for at være 'indoktrinerende' og 'hjernevask' af særligt højreorienterede partier (Fahrendorff & Pedersen, 2022). Det skabte medieoverskrifter herunder hos Berlingske, der sammenlignede Normstormerne med den kinesiske kommunistorganisation Rødgardisterne, som de selv beskriver som 'en af det 20. århundredes værste terrorbevægelser' (Damm, 2022). Normstormerne mistede deres kommunale støtte, og må nu drives udelukkende af frivillige. Dette kan forstås gennem tidligere nævnte pointer om moralsk panik og Cammaerts forskning, som begge viser, at netop moralsk panik kan forankre sig i politiske beslutninger (Cammaert, 2022; Cohen, 2011). Det normkritiske materiale, som måske kunne have været et godt supplement i SSF-undervisningen, blev i stedet fremstillet som en trussel mod de eksisterende normer og værdier. Dette viser, at antiwokeistiske diskurser ikke kun trænger ind i velfærden i CKI, men også i politiske beslutninger, der begrænser muligheden for normkritik i skolerne.

3.3 Hvem er der for mig?

Informanternes oplevelser rummer en fortælling om en skrøbelig gruppe og en erkendelse af at stå alene. Transpersoner er – alene på grund af deres kønsidentitet – på overarbejde for at håndtere offentlig stigmatisering og diskriminerende strukturer og for at beskytte deres eget narrativ. På tværs af informanterne tegner sig et billede af, at socialt netværk og individuel robusthed har stor betydning for mulighederne for at leve et godt liv som transkønnet. Informanterne fortæller om forskellige oplevelser af støtte hjemmefra. Hvor Emil havde en støttende familie, der forsøgte at omfavne ham, så har Fanny brudt kontakten til sin diskriminerende far, og Alex, Liam og Kristina har måtte kæmpe længe med deres familie for at blive taget alvorlige. Netop det, at transpersoner er en mangfoldig gruppe, der har vidt forskellige kapitaler med sig og derved forskellig mulighed for at navigere i deres transition og samfundets reaktioner, er noget systemet etisk set bør kunne imødekomme. Freja beskriver dog støttestrukturerne anderledes:

“Hvis ikke man bor i København, eller ved hvem man skal spørge, så vil jeg sige, at hjælpen og støtten og den support man ellers har adgang til gennem det offentlige er ikke eksisterende (...) Det har været meget betinget af min egen kapacitet til at opsøge ekstern assistance eller hjælp, eller om de venner, jeg tilfældigvis lige havde. Og det er i hvert fald ikke noget, som er demografisk bæredygtigt” (Freja)

Freja beskriver her en oplevelse af, at adgangen til offentlige støttetilbud i praksis ikke er for alle, og at ansvaret for at få støtte er meget individualiseret. Det kan være et problem, fordi der i transgruppen er stor forskel på deres individuelle robusthed. Selvom vores informanter har gennemgået diskriminerende oplevelser, så ser vi, at de alligevel har opbygget en robusthed, der gør, at de deltager i woke-debatter og laver aktivisme. I analysen fandt vi dog, at flere af vores ellers robuste informanter er præget af en udbrændthed over at skulle forklare og forsvare deres kønsidentitet og kæmpe for transpersoners rettigheder. Vi så, hvordan de gjorde det af nødvendighed, og fordi de ikke har tiltro til, at andre vil kæmpe deres sag. En aktør bliver dog fremhævet gang på gang som et støttende organ, nemlig LGBT+ Danmark. Efter 47 år med dobbeltliv var det hos LGBT+ Danmark, Kristina for første gang oplevede at blive rummet. Emil oplevede at kunne se sig selv i andre transkønnede, og han opsøgte LGBT+ Danmark sammen med sine forældre forud for sit udredningsforløb. Det at spejle sig i andre transpersoner er noget informanterne har længtes efter forud for og i den første tid efter deres

transition, hvor LGBT+ Danmark har været et fællesskab, de har opsøgt til netop det. Der tegner sig et billede af, at LGBT+ Danmark tager et stort ansvar for transpersoners trivsel. Efterspørgslen på fællesskab og støtte kan tænkes kun at være stigende i takt med, at anti-woke diskurser, nye internationale love og lovforslag på dansk jord skaber bekymring for transpersoners fremtid. Med stort ansvar følger store ressourcebehov. Noget Freja belyser som værende problematisk hos LGBT+ Danmark:

“Der er ikke nogen inde hos dem, medmindre det er tilfældigt, som har mulighed for at rådgive transpersoner på en sundhedsfaglig basis. Det kan de ikke. Det skal de heller ikke. Samtidig har de nogle ret fine, men få initiativer med nogle meget lange ventelister. Blandt andet har de det, der hedder Transit [gruppesamtaleforløb] og Transitionstanker [individuel rådgivning]. Begge er gode initiativer (...), men der er slet ikke nok terapeuter tilknyttet. De kan ikke tilbyde mere end 3-8 sessioner, hvilket jeg synes er meget lidt til at være klædt på til de udfordringer, der er gennem en transition. De er ligesom bare sådan helt tydeligt overbebyrdede. Og de initiativer, de giver, er helt sikkert nogen, som man 1-2-3 kunne se oversat ind i et velfungerende sundhedssystem”
(Freja)

Freja fremlægger her, hvordan støttetilbud er isoleret hos LGBT+ Danmark. Det har den konsekvens, at de af ressourcemæssige årsager ikke kan leve op til transpersoners behov for længerevarende terapeutiske forløb uden lange ventelister. Freja påpeger en vigtig pointe i, at transpersoners trivsel ikke kun handler om behandling, men løbende relationel støtte. Derudover påpeger Freja et tilbagevendende problem: LGBT+ Danmark har ikke sundhedsfaglig kompetence, og hun pointerede tidligere, hvordan CKI, som har sundhedsfaglig kompetence, ikke har fokus på individuel sundhedsfaglig rådgivning, men gennemgribende vurderingspraksisser. Freja kommer selv med et forslag om at overføre tilbuddene fra LGBT+ Danmark til et bredere sundhedssystem og indikerer herved, at gode løsninger allerede findes. Det kan diskuteres, om LGBT+ Danmarks centrale position i transpersoners støtte er positiv eller negativ. Det gode ved at støttetilbuddene er centreret omkring organisationer som LGBT+ Danmark og Foreningen for Støtte til Transkønnede Børn (FSTB) er, at de er specialiserede i målgruppen. Freja fortæller dog, at det er en sårbar strukturering, hvor kun transpersoner i de store byer kan nyde godt af LGBT+ Danmarks tilbud. Vi kan dog se, at de tilbyder online individuel rådgivning til transpersoner i hele landet. Men Freja har ret i, at gruppesamtaleforløb kun udbydes i København. Her kan man pege på et behov for politisk prioritering, så transområdet får tildelt flere ressourcer, og gode tilbud bliver udbredt, så de er tilgængelige for

alle transpersoner. En anden grund til, at den centraliserede støttestruktur er skrøbelig, er den betændte woke-debat, hvor antiwokeister hurtigt kan afvise LGBT+ Danmarks støtteinitiativer som en venstreorienteret, aktivistisk agenda. Hvis interesseorganisationer i stedet tager kollektivt ansvar for transpersoners trivsel, så vil det fremstå som et mere legitimt fokusområde både politisk og i den bredere befolkning. Børns Vilkår har fx været ude at bakke op om regeringens lovforslag om, at børn skal kunne få juridisk kønsskifte uanset alder, og her viser de deres ståsted (BT, 2022). Det er et ståsted, antiwokeister og andre ikke kan afskrive som en aktivistisk selvfølgelighed på samme måde, som det er tilfældet, når LGBT+ Danmark er afsender. Forskellen er, at Børns Vilkår ikke er et queeraktivistisk organ og er bredt anerkendt for at fremme børns trivsel. Derfor kan der siges at være en tiltro til, at deres vurdering bunder i solid erfaring med børn fx fra deres rådgivningssamtaler om kønsidentitet på Børnetelefonen. Fra informanternes synspunkt er det heller ikke lige ønskværdigt at være del af LGBT+ fællesskaber. Liam har meldt sig ud af LGBT+ Danmark. Ikke fordi fællesskabet ikke er givende, men fordi han ikke vil have den slags fokus på sin kønsidentitet. For personer som Liam kan det være med til at styrke en følelse af at føle sig andetgjort, at han skal træde ind i et tilbud særskilt fra det offentlige system for at få adgang til støtte. På et samfundsmæssigt plan er det også med til at fastholde, at transpersoners trivsel ikke er et kollektivt ansvar, men et ansvar der må løftes af specifikke interesseorganisationer. En bredere forankring af støtte til transpersoner i den generelle velfærd, i sundhedssystemet, interesseorganisationer og skolerne, vil sikre mere lige adgang til støttetilbud, mere viden hos fagprofessionelle og en stigende normalisering af, at transpersoners trivsel er en del af det generelle sociale arbejde.

3.4 Hvad så nu?

Ovenstående giver os anledning til en større diskussion af, hvordan vi kan skabe nye rammer for at forstå og forbedre transpersoners livsvilkår. Vi ser, at kampen for transpersoners anerkendelse lige nu befinder sig i en sårbar fase i dansk kontekst. Woke har siden 2017 forsøgt at etablere transpersoners livsvilkår som et legitimt socialt problem og nåede et punkt, hvor både velfærdsinstitutioner, virksomheder og interesseorganisationer i nogen grad begyndte at reagere med opmærksomhed, anbefalinger, understøttelsesmateriale og justeringer i lov og praksis. Transpersoners krav om rettigheder og anerkendelse havde vundet offentlig genklang i dele af samfundet, og deres historier blev skildret på nationalt tv. Men hvor #metoo-bølgen bevægede sig hurtigt gennem claimsmakingprocessen og formåede at skabe bred politisk og kulturel konsensus, nåede woke agendaen aldrig lige så langt. Den er blevet mødt af modstand

og sat tilbage af en voksende antiwokeistisk diskurs – både politisk og mediemæssigt – som har skabt en ny fortælling, hvor transpersoners krav om anerkendelse ses som radikale og ekstremt venstreorienterede. Fokus er flyttet fra at finde løsninger til at forsvare problematikken. Der diskuteres ikke længere, *hvordan* vi bedst understøtter trivsel, men medier og politikere diskuterer, *om* der overhovedet skal gives plads til det. Vi står et sted, hvor det sociale arbejde må insistere på, at ligebehandling af transpersoner ikke er en særinteresse for interesseorganisationer, men et legitimt samfundsanliggende og en grundlæggende opgave i et demokratisk velfærdssamfund. At transpersoner trods formel ligestilling oplever vedvarende marginalisering og manglende anerkendelse taler for, at der er behov for en ny claimsmakingsproces, der ikke handler om woke, men om transpersoners ret til anerkendelse. Lykkes det, kan det skabe forøget politisk vilje og offentlig opbakning til *diversity work*; at synliggøre kønsidentitet i det sociale arbejde, at skabe inkluderede tilbud for transpersoner i sundhedssystemet og i civilsamfundet, og åbne rum for mangfoldighed på skoler og arbejdspladser. For at denne claimsmakingproces kan styrkes, må kampen for transpersoners anerkendelse professionaliseres og bredes ud. Der er behov for koalitionsbygning mellem transmiljøer og større civilsamfundsaktører som fx Børns Vilkår, Kvininfo og Sex og Samfund, som kan være med til at løfte transpersoners trivsel væk fra den – for nogen – aktivistiske niche og ind i det brede sociale ansvar. Samtidig må socialarbejdere lytte til transpersoners erfaringer som gyldig viden og oversætte denne viden til praksisnære redskaber, som fagprofessionelle i sundhed, undervisning og socialt arbejde kan implementere uden frygt for at blive mistænkeliggjort og anklaget for indoktrinering. Det kræver også, at der udvikles inkluderende fortællinger om transpersoners trivsel, som kan skabe resonans hos en bredere befolkning – på samme måde som #metoo formåede at gøre seksuelle krænkelser til et kollektivt ansvar. Og hvordan gør vi så? Måske er der i wokes død en mulighed for at ændre samtalen. Måske er første skridt at begrave det woke begreb, der er blevet så betændt i dagens samfund? Det kigger vi nærmere på i dette studies diskussion.

Delkonklusion

Analysen har vist, at vores informanter oplever at stå alene i deres problemer, og at der er behov for strukturelle ændringer. Vi fandt, at folkeskoler har mangelfuld fokus på undervisning i køn, krop og seksualitet. Samtidig med det bliver alternativt, normkritisk undervisningsmateriale forkastet for at være indoktrinerende. Dertil viser analysen, at behandlere hos CKI står i et krydspres mellem forsigtighedsprincipper og en anerkendende patienttilgang på grund af transaktivitetske og antiwokeistiske diskurser. Endnu et fund er, hvordan LGBT+ Danmark bliver ansigtet på dem, der tager det største ansvar for transpersoners trivsel, og netop derfor bliver ansigtet, anti-woke kritikken rettes mod. Vi påpeger i analysen, hvordan der i velfærden skal være fokus på at fremme transpersoners eget narrativ og ikke lade antiwokeistiske diskurser diktere praksis. Det sociale arbejde kan stå imod disse antiwokeistiske diskurser ved at give frontlinjemedarbejderne institutionel støtte til at navigere i diskurserne og skabe anerkendende rum, ligesom vi har set hos CKI i Aalborg. Der ligger også en mulighed for det sociale arbejde i at styrke en claimsmakingproces ved at lytte til transpersoners erfaringer, omsætte til faglig handling og organisere sig i langsigtede og brede alliancer med magtfulde samfundsaktører. En claimsmakingprocess, der kun vil gøre det nemmere for det sociale arbejde at fremme trivsel. Vi fandt altså, at det sociale arbejde ikke blot skal se transpersoner som en sårbar gruppe, men som offer for negative diskurser, der kan bremse skabelsen af trygge rum. Derfor må det sociale arbejde ikke negligere diskursernes påvirkning af transpersoners tryghed og trivsel i samfundets arenaer.

Konklusion

Transpersoner er en udsat gruppe, der lige nu oplever ny modstand ifm. wokes påståede død. Derfor har dette speciale undersøgt transpersoners oplevelser af egne livsvilkår i en wokedid. Med en Ricoeur inspireret hermeneutisk-fænomenologisk tilgang, anlægger vi et dobbelt blik på deres narrative fortællinger ved at undersøge levede erfaringer og sætte dem i dansk kontekst af wokediskurser. Vi har med enkeltinterviews og fokusgruppe interviewet syv transpersoner med forskellige kønsidentiteter.

I første delanalyse undersøgte vi informanternes syn på woke og fandt, at woke har skiftet betydning. For dem betød woke oprindeligt social bevidsthed om minoriteter, og woke fremmede forståelse og mangfoldighedsinitiativer og belyste undertrykkende strukturer. De oplever nu woke som et tabt begreb, der bruges i afsporede debatter og af en antiwokistisk diskurs, der skaber splittelse og går til angreb mod deres eksistens. Derfor undersøgte vi i anden delanalyse, hvilken betydning informanternes kønsidentitet har i mødet med samfundet. Dette også for at undersøge, om wokes formål om øget anerkendelse har påvirket deres trivsel positivt. Vi fandt, at informanterne trods formel politisk ligestilling stadig på et mellemmenneskeligt niveau oplever manglende anerkendelse og et udfordret narrativ. De oplever i sociale rum at blive stereotypificeret og fastholdt i fortiden, de oplever diskriminerende regulering hos CKI, og de oplever nye bekymringer som følge af antiwokistiske udviklinger, der indvirker i dansk kontekst. Oplevelser, der skaber minoritetsstress og udløser forskellige copingmekanismer i forsøget på at generobre eget narrativ. Woke kom ikke langt nok, og der er behov for fornyet fokus på social retfærdighed. Derfor undersøger vi i tredje delanalyse det sociale arbejdes muligheder for at fremme transpersoners trivsel. Vi fandt, at antiwokeistiske diskurser påvirker velfærden; behandlere i CKI står i et krydspres, lærere har svært ved at integrere undervisning i køn, krop og seksualitet, og LGBT+ Danmark bærer et stort ansvar for transpersoners trivsel, men er nu ansigtet på det, antiwokeismen kæmper imod. Vi påpeger, at det sociale arbejde skal anerkende, hvordan samfundsudviklingerne påvirker transpersoners trivsel. Det sociale arbejde skal lære at navigere i antiwokeistiske diskurser ved at give frontlinjemedarbejdere institutionel støtte. Vi fremhæver, at en styrket claimsmaking, hvor civilsamfundsaktører går sammen, og hvor vi lytter til transpersoners fortællinger, vil hjælpe det sociale arbejde med at skabe rum, der anerkender transpersoner for, hvem de er.

Diskussion

I dette studie blev det tydeligt, hvordan woke har bragt gode mangfoldighedsinitiativer og øget forståelse med sig, men at begrebet ikke længere giver adgang til denne kamp for social retfærdighed, fordi begrebet er blevet approprieret og symbol på alt det, der truer den eksisterende orden. Specialet lægger op til spørgsmålet om, hvordan vi undgår at gøre transpersoner til symbolske trusler og karikaturer, så vi dermed slipper for den – i dette studie så omtalte – moralske panik, som skaber polarisering. I denne diskussion vil vi derfor kigge nærmere på, hvordan sprog og retorik bliver en barriere – og en mulighed.

Sprog som samler og ikke polariserer

Ord som normkritik, ved vi, er sprogbrug man kan slå sig på. Normstormerne slog sig, fordi højrefløjen blev udfordret på, at deres traditionelle værdier nu skulle kritiseres og forkastes til fordel for alternative familieformer og flere end to køn. På samme måde fandt vi i analysens første del, at woke blev en titel på alt, der brød med traditionelle normer, og derfor måtte højrefløjen appropriere ordet og gøre det til et skældsord, som når Pia Kjærsgaard råber højt om ‘woke pjat’. Dertil kan ordet woke ses som en nem måde at kritisere minoriteter på, da det kan ses som et dække, der tillader kritik – af i dette tilfælde transpersoner – uden at bruge direkte diskriminerende sprog, som åbenlyst er nedsættende. I forsøget på at skabe inkluderende rum for alle bliver begreber som ‘normkritik’, ‘woke’, ‘særregler’ og ‘kønsinkluderende sprog’ opfattet som radikale trusler af højrefløjen og af alle andre grupper, som ser sig selv som en del af traditionelle værdier, der skal forsvares. Hvis vi derfor skal undgå polarisering, når vi skaber inkluderende rum, må vi overveje, hvordan retorikken omkring køn og identitet formes, så vi åbner dialoger frem for ophedede diskussioner og negligerer af kønsminoriteter. Sproget bliver en mulighed for at skabe inklusion ved at italesætte alternative måder at være i verden på frem for at kritisere og gøre op med eksisterende normer, som ordet ‘normkritik’ kan symbolisere. Kan vi arbejde med begreber, som udvider normen gennem norm-alternativer, så transpersoner og andre kønsminoriteter ikke affejes, men i alles bevidsthed også bliver anerkendte, fordi vi skaber en ny norm, der ikke kun inkluderer den heteronormative, hvide befolkning? Det bliver altså et spørgsmål om, hvordan begreber og intentioner bliver modtaget og et spørgsmål om at skabe retorik, som kan være sværere for modstandere at afvise, fordi demokratiet bygger på, at alle skal kunne være her. Omvendt vil nogle fortalere for transrettigheder mene, at en udvidelse af normen ikke er nok

for at sikre ligebehandling af transpersoner. Italesætter vi i stedet transidentiteten som noget, der skal mainstreames frem for at være noget særligt, og kræver vi at institutioner skal ændre sig, så transpersoner får samme plads i samfundet som ciskønnede og heteroseksuelle, så kan det læses som et budskab om en grundlæggende normændring. Det budskab kan for modstandere hurtigere afvises, fordi det vil rykke ved det velkendte og indebære tab af privilegier, præcis som vi så i analysen af brugen af woke i første underspørgsmål. Der er altså mange interesser, holdninger og hensyn på spil, når det kommer til at fremme mangfoldighed og inklusion af kønsminoriserede. For at skabe inkluderende rum, må der tænkes strategisk og sprogligt, der må altså skabes retorisk *diversity work* (Ahmed. 2012). Dette så transpersoners erfaringer høres og tages alvorligt, så ikke kun mangfoldighed får plads, men også så viden, baseret på netop disse erfaringer, anerkendes. Det rejser spørgsmålet om, hvis ansvar det er, og hvem der skal gå forrest? Et bud kunne være LGBT+ Danmark, der allerede opfordrer til, at vi i stedet for at sige ‘woke’ bruger tingenes rette navne (LGBT+ Danmark, 2025). Det kunne eksempelvis være ved at tale om ‘transrettigheder’, så det sproglige fokus bliver på konkrete livsvilkår frem for den symbolpolitik, woke kan referere til. Også netop i velfærdsinstitutioner bliver sprog til struktur, og derfor bliver det også her afgørende, at kompleksitet er noget, vi forventer, og ikke noget vi afviger fra. En forståelse af, at en mand kan have bryster, og at det ikke skal være noget, der skal forklares eller forsvares, kan netop være en af flere måder, hvorpå der kan laves retorisk *diversity work* og skabe normalalternativer. Et skridt, der forhåbentlig kan sprede sig som ringe i vandet til den bredere offentlighed.

Farvel til woke... Og stereotype karikaturer?

Når vi skal kigge i retning af muligheder for bedre vilkår for transpersoner, kan vi igen vende tilbage til woke. Wokes påståede død kan ses som endegyldig og skræmmende, når den bliver overskrift for politiske strømninger, der som fx Trump modarbejder social retfærdighed. I forbindelse med tidligere beskrivelser af netop disse politiske strømninger, virker påstanden tilmed sand. For hvor er woke – eller den sociale retfærdighed og opmærksomhed på forskelsbehandling – når vi usynliggør minoriteter og styrker ‘The Straight White World’, som Ahmed ville kalde den. Hvis vi går med på denne præmis om, at woke er død, kan denne så skabe muligheder? Hvis vi ikke begraver social retfærdighed, og alt hvad woke i realiteten betyder, men i stedet begraver begrebet, som kunne skabe rummelighed, men som endte med at skabe polarisering. Hvis vi begraver den term, som Freja beskriver som tabt, og som hun alligevel ikke længere har adgang til, kan der så åbnes for et nyt sprog og ny praksis?

“Jeg ville have ønsket, at der var bare sådan en helt saglig journalistisk gennemgang af, hvad der sker. For eksempel lige nu har vi sådan nogle helt, altså på verdensplan, helt vilde, uhyggelige initiativer imod minoriteters rettigheder. Og så for eksempel den serie, Zetland laver med Tidevand, der vælger man at lave en debat om det. Hvor de har taget fat i nogle lidt tilfældige personers impulsive holdninger, hvor de lige bliver trykket lidt på maven og skal sige et eller andet om deres mavefornemmelse omkring køn. Hvor i alle mulige andre situationer, alle mulige andre politiske og apolitiske ting, der ville journalister gå ind og sådan sagligt fortælle, det her er det initiativ, der er taget. Det her er, hvad der foregår lige nu. I stedet for bliver det ligesom konsekvent lagt op til en form for debat, hvor nogen skal have en eller anden holdning om, hvorvidt noget er gået for vidt.” (Freja)

Ved at udtrykke et ønske om en mere saglig journalistisk tilgang, peger Freja på, at der mangler en konkret respekt for dem som mennesker. Hun undrer sig over journalisters behandling af emner, der vedrører kønsidentitet, da det bliver en anledning til debat eller rettere konflikt frem for en kilde til oplysning. En søgning på Infomedia viser da også, at woke-begrebet er gået fra at blive nævnt 203 gange i 2018 til 2.963 i 2024. Medier vælger at lægge platform til disse debatter frem for at præsentere de menneskelige realiteter som viden. Den generelle befolkning knyttes sammen af frygt i offentlige debatter eller på online medier mod kønsminoriserede, som bliver genstand og symbol for frykten. Transpersoners erfaringer og livsvilkår reduceres til emner, der kan diskuteres og tolkes, og dét ser Freja som et stort problem.

Hvad så, hvis vi erstatter woke – som er død – med en saglig tilgang? Kan alle så være med? Transpersoners livsvilkår og erfaringer må i medierne gennemgås nøgternt for at kunne skabe en ny retning. På den måde kan essensen af wokes betydning bruges igen vha. metoder, der ikke skaber moralsk panik. Hvis vi forkaster politiske symboler og karikaturer og erstatter dem med ansvars- og respektfuld praksis, kan der skabes et nyt narrativ, som kønsminoriteter selv kan få mulighed for at forme. Frejas ønske om mere saglig journalistik bliver altså et essentielt bud på, hvordan medier kan påtage deres ansvar som fjerde statsmagt og skabe plads til et narrativ, som kommer fra transpersoner selv, frem for at vi taler om kagepersoner og andet, der lægger op til debat. Vi stiller dog spørgsmålstegn ved, hvor realistisk en sådan journalistisk ændring er i de brede nyhedsmedier, der laver historier ud fra, hvor mange klik, de kan få, og som ofte er forankret i politiske ståsteder. Det kræver redaktionel vilje og strukturelle ændringer i prioritering og formidling af nyheder.

Men hvis vi lykkes med at gøre denne form for journalistik til virkelighed – hvis vi faktisk kommer igennem med Frejas tilgang: ‘Det her er, hvad der foregår lige nu’ – hvad vil det så betyde? Kan vi da fjerne byrden fra netop transpersoner, og placere den hos strukturer i stedet? Og kan vi dermed skabe et grundlag for inklusion, der tager udgangspunkt i levede liv og ikke opstillede karikaturer?

Måske begynder forandringen netop dér. I det stille retoriske skifte fra konfliktoptrappende ‘woke’ begreber til inviterende normalalternativer, der rummer alle – også de traditionelle værdier. I det stille journalistiske skifte fra ‘er woke gået for vidt?’ til ‘det her er, hvad der foregår for transpersoner i verden lige nu’. Måske.

Litteratur

Bøger

Ahmed, S. (2006). *Queer Phenomenology*. USA: Duke University Press

Ahmed, S. (2012). *On being included*. USA: Duke University

Ahmed, S. (2014). *Cultural Politics of Emotions* . Edinburgh University Press Ltd

Brinkmann, S. (2014). *Det kvalitative interview*. København: Hans reitzels Forlag

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2025) *Kvalitative Metoder - en grundbog*. København: Hans reitzels Forlag

Borup, J. (2024). *Woke : opvågningen til en ny verden*. København: Multivers

Brodin, E. (2015) *Understanding Street-Level Bureaucracy*. Bristol University Press

Cohen, S. (2011). *Folk Devils and Moral Panics. The creation of the Mods and Rockers*. London & New York: Routledge Classics

Drejer, C. (2023). *Litteratursøgning for samfundsvidenskaberne*. Samfundslitteratur.

Foucault, M. (1994). *Viljen til viden*. Frederiksberg: DET lille FORLAG

Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.

Foucault, M. (2008). *The Birth of Biopolitics*. Lectures at the Collège de France 1978–1979. Palgrave Macmillan.

Gill-Peterson, J. (2024). *A Short History of Trans Misogyny*. United Kingdom: Verso Books

Hansen, K. M. & Stubager, R. (2024). *Partiledernes kamp om midten : Folketingsvalget 2022*. København: Djøf Forlag

Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse - syv traditioner*. Hans Reitzels Forlag.

Lipsky, M. (1980). *Street level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation

Mik Meyer, N & Villadsen, K. (2007). *Magtens Former*. Hans Reitzels Forlag.

Olesen, S. P. & Monrad, M. (2018). *Forskningsmetode i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag

Ricouer, P. (1983). *Time and Narrative Volume 1*. The University of Chicago Press

Schein, E. (1994). *Organisationskultur og ledelse*. Valmuen

Serano, J. (2007) *Trans-misogyny primer*. The SAGE Encyclopedia of Trans Studies

Zacka, Bernardo (2017). *When the state meets the street: Public service and moral agency*. Cambridge: Harvard University Press

Forskning

ALS Research, 2019: *EVALUERING AF SUNDHEDS- OG SEKSUALUNDERVISNING OG FAMILIEKUNDSKAB (SSF)* Als research

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf-19/190107-als-research-evaluering-af-ssf.pdf>

Als Research (2020). *Undersøgelse af udfordringer og stigma i forhold til at have en LGBTI-identitet i Danmark*. Als Research

<https://alsresearch.dk/wp-content/uploads/2020/08/Udfordringer-og-stigma-LGBT.pdf>

Als Research (2019). *LGBT-personers trivsel på arbejdsmarkedet*. Als Research
https://alsresearch.dk/wp-content/uploads/2019/08/Rapport_LGBT-Arbejdsmarkedet.pdf

Analyse & Tal, OS & DATA, TrykFonden (2025). *Angreb og had i den offentlige debat på Facebook*.
<https://www.ogtal.dk/assets/files/Angreb-og-had-i-den-offentlige-debat-paa-Facebook.pdf>

Askholm, A., Boldrup, L. & Evron L. 2020. *Upassende nysgerrighed i mødet med transpersoner: En mixed-method undersøgelse om mødet mellem transpersoner og sygeplejersker i det danske sundhedsvæsen*. UC Viden
<https://www.ucviden.dk/da/publications/upassende-nysgerrighed-i-m%C3%B8det-med-transpersoner-en-mixed-method->

Bissenbakker, M. Raun, T. (2023). *Transbekymringens cisnormative økonomi Nye grænser for køn i diskurser om behandling af trans-børn*. Roskilde Universitet
https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/100730136/877-Article_Text-1618-2-10-20230816.pdf

Bustos, V., Bustos, S., Mascaro, A. m.fl. (2021). *Regret after Gender-affirmation Surgery: A Systematic Review and Meta-analysis of Prevalence*
https://journals.lww.com/prsgo/fulltext/2021/03000/regret_after_gender_affirmation_surgery_a.22.aspx

Børns Vilkår. (2021). *En stigende andel af samtaler på BørneTelefonen handler om kønsidentitet og seksuel orientering*
<https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2022/06/Samtaler-paa-BoerneTelefonen-om-koensidentitet.pdf>

Cammaerts, B. (2022). *The abnormalisation of social justice: The 'anti-woke culture war' discourse in the UK*.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/09579265221095407>

Crowley, P. (2003). *Paul Ricœur: the Concept of Narrative Identity, the Trace of Autobiography*. Edinburgh University Press
<https://www.jstor.org/stable/43263868?seq=1>

Dansk Erhverv. (December, 2021). *Ny lov styrker og synliggør beskyttelsen af LGBTI-personer*.
<https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/2021/december/ny-lov-styrker-og-synliggor-beskyttelsen-af-lgbti-personer/>

Erlangsen, A., Jacobsen, A. & Ranning, A. (2023): *Transgender Identity and Suicide Attempts and Mortality in Denmark*
<https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2806531>

Fahrendorff, R & Pedersen, E. (2022). *Hård kritik af nyopdaget materiale: Normstormerne "hjernevasker" og "indoktrinerer"*. Kristeligt Dagblad
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/haard-kritik-af-nyopdaget-materiale-normstormerne-hjernevasker-og-indoktrinerer>

Frost, D. & Meyer, I. (2023). *Minority stress theory: Application, critique, and continued relevance*. Science Direct
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352250X23000246?via%3Dihub>

Hughto, J., Reisner, S. L. & Pachankis, J. E. (2015). *Transgender Stigma and Health: A Critical Review of Stigma Determinants, Mechanisms, and Interventions*. Department of Health and Human Services USA.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4689648/pdf/nihms739646.pdf>

Højgaard, A. (2024) *De nye kønsidentiteter og udfordringer i mødet med sundhedsprofessionelle*. <https://ugeskriftet.dk/bfl/de-nye-koensidentiteter-og-udfordringer-i-moedet-med-sundhedsprofessionelle>

Institut for Menneskerettigheder (2024). *Transpersoners beskyttelse mod diskrimination*.
<https://menneskeret.dk/viden/udgivelser/transpersoners-beskyttelse-diskrimination>

Jakobsen, S., Jessen, S., Raabjerg, D., & Thiesen, M. (November, 2024). *B 47: Forslag til folketingsbeslutning om begrænsning af retten til juridisk kønsskifte*. Folketinget.
https://www.ft.dk/samling/20241/beslutningsforslag/b47/20241_b47_som_fremsat.htm

Khawaja, I. (2022). *Minoritetsstress –begrebet, dets anvendelighed og potentiale*. Kvinder, køn og forskning: <https://tidsskrift.dk/KKF/article/view/130488/180765>

Kinsella, E. A. (2010). The art of reflective practice in health and social care: Reflections on the legacy of Donald Schön. *Reflective Practice*, 11(4), 565–575.
https://www.scribd.com/document/460324925/RP-2010-Kinsella-LegacyofSchon?utm_source=chatgpt.com

Medom (2018). *Folkeskolens usynlige sexliv*

Newall, M. & Rollason, C. (2023). *Americans divided on whether "woke" is a compliment or insult*
<https://www.ipsos.com/en-us/americans-divided-whether-woke-compliment-or-insult>

Nørgaard, B. (2005) *Axel Honneth og en teori om anerkendelse*. Tidsskrift for socialpædagogik
https://socialpaedagogik.dk/udvalgte_artikler/britta_noergaard_axel_honneth_og_en_teori_om Anerkendelse.pdf

Oorschot, W. (2006) *Deservingness: Making the difference in social Europe*. Tilburg University, The Netherlands
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0958928706059829>

Sobande, F., Kanai, A., & Zeng, N. (2022). *The hypervisibility and discourses of “wokeness” in digital culture*. Sage Journals
<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/01634437221117490>

Sundhedstilsynet & Sexologisk Forskningscenter AAU (2019). *Danske LGBT-personers møde med almen praksis – udfordringer og muligheder*. Sexologisk Forskningscenter, Klinisk

Institut, Aalborg Universitet: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2019/LGBT-personer-og-almen-praksis.ashx?la=da>

Tran, M. (2023). *“Wokebølgen smadrer alt på sin vej” Et kritisk diskursstudie.* (Kandidatspeciale)

Transportministeriet (2022). *Plads til forskellighed i fællesskabet. LGBT+ Handlingsplan 2022-2025.*

<https://www.trm.dk/media/c0xf3lbv/plads-til-forskellighed-i-faellesskabet-lgbtplus-handlingsplan-2022-2025.pdf>

UK Supreme Court. (April, 2025). *For Women Scotland Ltd v The Scottish Ministers* https://supremecourt.uk/uploads/uksc_2024_0042_judgment_updated_16f5d72e76.pdf

VIVE (2022). *Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse*

<https://www.vive.dk/da/udgivelser/kortlaegning-af-homo-og-biseksuelles-samt-transpersoners-levevilkaar-og-samfundsdeltagelse-0xgel1vk/>

VIVE (2024). *LGBT+-elevers trivsel og mentale sundhed samt oplevelser af mobning, vold, chikane og diskrimination.* VIVE: <https://www.vive.dk/media/pure/yvrqymox/25674002>

Wright, S. (2018). *Exploring what the Notion of ‘Lived Experience’ Offers for Social Policy Analysis.* Cambridge University Press

<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/F948F8A5882164CFC4D4706C57C57294/S0047279418000570a.pdf/exploring-what-the-notion-of-lived-experience-offers-for-social-policy-analysis.pdf>

Artikler

BT. (2022) *Børns Vilkår bakker op om børns ret til juridisk kønsskifte.*

https://www.bt.dk/politik/boerns-vilkaar-bakker-op-om-boerns-ret-til-juridisk-koensskifte?gaa_at=eafs&gaa_n=ASWzDAgBEW90_NhGIq_RKLehRGcWCzXTMM9bErif5c_4EGjhtTlsUdrI6RsUGM-zKtU%3D&gaa_ts=68360820&gaa_sig=WSObn9trIDn-5W6aUIB_gagu_Qm-E54CgmAv0Z73lJnhBssRMv9Ayw61bwWqlVPKq7hZs3VNDqCDukHygG0Z2w%3D%3D

DR (ingen forfatter angivet). (2017). *Nu slettes transkønnede fra liste med psykiske sygdomme*

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/nu-slettes-transkoennede-fra-liste-med-psykiske-sygdomme>

Gede, C & Tjaerandsen, T. (2025). *'LGBTQ' og 'diversitet' er forsvundet fra Legos årsrapport.* DR

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/lgbtq-og-diversitet-er-forsvundet-fra-legos-aarsrapport>

Hansen, L. & Poulsen, R. (2025) *Ny USA-anbefaling får kritik for at være "en ret vild udmelding".*TV2

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2025-03-20-n>

Korsgaard, L. (2025): *Woke er død. Men især én ting vil overleve hos mig (og det er ikke gravid mand-emoji).* Zetland

<https://www.zetland.dk/historie/stBnDLHx-a8DEYXaM-86366>

LGBT+ Danmark (2022). *Stor sejr for lige rettigheder: Folketinget vedtager ny lov om forældreskab og navneændring.* LGBT+ Danmark

<https://lgbt.dk/stor-sejr-for-lige-rettigheder-folketinget-vedtager-ny-lov-om-foraeldreskab-og-navneaendring/>

LGBT+ Danmark, (2025). *Er woke død?* LGBT+ Danmark

<https://lgbt.dk/er-woke-doed/>

Meressa, J. (2022). *"Woke" er nyt i Danmark. På få år har ordet ændret betydning.* Jyllands Posten

<https://jyllands-posten.dk/kultur/ECE14205432/woke-er-nyt-i-danmark-paa-faa-aar-har-ordet-aendret-betydning/>

Nikolajsen, L. (2022). *Den tolerance, som Dansk Regnbueråd siger, at de kæmper for, er ganske selektiv*. Information: <https://www.information.dk/kultur/leder/2022/06/tolerance-dansk-regnbueraad-siger-kaemper-ganske-selektiv>

Outze, M. (2022). *Ny kritik af Lagkagehusets »kageperson«: »Det er et misforstået hensyn«*. Berlingske

https://www.berlingske.dk/kultur/ny-kritik-af-lagkagehusets-kageperson-det-er-et-misforstaaet-hensyn?gaa_at=eafs&gaa_n=ASWzDAj-zsviDIVZydmzthEcFjyFX5IWTbmMHcL9V4iO6gGwGv-Z5fn9MN2ZYGcowo%3D&gaa_ts=6835e5fd&gaa_sig=jFbqhJMtQyhlAhBPlZFBbujoti0FJioFH0351jBSTzJvWiudLoY1sEzWHZ-ADk1xDsL1n7XDkmFYJwPMplVUEA%3D%3D

Pedersen, K. (2020). *2020: Året vi blev woke*. K Forum: <https://kforum.dk/article195265k.ece>

Rohde, T (2022). *Lagkagehuset ændrer navnet på populært bagværk: Fremover skal det hedde en kageperson*. Berlingske: [https://www.berlingske.dk/kultur/lagkagehuset-aendrer-navnet-paa-populaert-bagvaerk-fremover-skal-det-hedde?fbclid=IwAR0XNZip9hhhYVpLy4ZJufYYSJ-VBBI1gFqsWgs8Ps3BmH7C09FLHr_Y-jA&gaa_at=eafs&gaa_n=ASWzDAg3s2zW-eYyyO-](https://www.berlingske.dk/kultur/lagkagehuset-aendrer-navnet-paa-populaert-bagvaerk-fremover-skal-det-hedde?fbclid=IwAR0XNZip9hhhYVpLy4ZJufYYSJ-VBBI1gFqsWgs8Ps3BmH7C09FLHr_Y-jA&gaa_at=eafs&gaa_n=ASWzDAg3s2zW-eYyyO-ZAnovyxaxZG_bis5XI494845Ya_ywV9BWpQBBPEkbWfLwND0%3D&gaa_ts=6835e5ab&gaa_sig=Ppji6Iv9NLkmheppjesCt8iO52p5TAH8Vo9cz69hDd4CzS2IYmnRLUx8LajHLZOtoMclRgaliELVbXROs4TXHA%3D%3D)

[ZAnovyxaxZG_bis5XI494845Ya_ywV9BWpQBBPEkbWfLwND0%3D&gaa_ts=6835e5ab&gaa_sig=Ppji6Iv9NLkmheppjesCt8iO52p5TAH8Vo9cz69hDd4CzS2IYmnRLUx8LajHLZOtoMclRgaliELVbXROs4TXHA%3D%3D](https://www.berlingske.dk/kultur/lagkagehuset-aendrer-navnet-paa-populaert-bagvaerk-fremover-skal-det-hedde?fbclid=IwAR0XNZip9hhhYVpLy4ZJufYYSJ-VBBI1gFqsWgs8Ps3BmH7C09FLHr_Y-jA&gaa_at=eafs&gaa_n=ASWzDAg3s2zW-eYyyO-ZAnovyxaxZG_bis5XI494845Ya_ywV9BWpQBBPEkbWfLwND0%3D&gaa_ts=6835e5ab&gaa_sig=Ppji6Iv9NLkmheppjesCt8iO52p5TAH8Vo9cz69hDd4CzS2IYmnRLUx8LajHLZOtoMclRgaliELVbXROs4TXHA%3D%3D)

Sigurdsson, J. (2025). *Dansk Industri med ny vejledning til danske virksomheder: Pas på med at tale for højt om mangfoldighed*. Kristeligt Dagblad: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/dansk-industri-med-ny-vejledning-til-danske-virksomheder-pas-paa-med-tale-hoejt-om>

Websider

Dansk Erhverv: *Ny vejledning: Sådan bør danske virksomheder forholde sig til Trumps kamp mod DEI.* (27. maj 2025): <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/2025/april/ny-vejledning-sadan-bor-danske-virksomheder-forholde-sig-til-trumps-kamp-mod-dei/>

Dansk Industri: *Knap 400.000 medarbejdere i dansk erhvervsliv er nu omfattet af DI's Diversitetsløfte* (27. maj 2025): <https://www.danskindustri.dk/diversitetsloeftet/Artikler/2024/dis-diversitetslofte-narmer-sig-400.000-medarbejdere---vejen-til-at-tiltrække-talenter-og-fremme-ligestilling>

Dansk Socialrådgiverforening. (u.å.). *IFSW – International Federation of Social Workers.* (27. maj 2025): <https://socialraadgiverne.dk/om-dansk-socialraadgiverforening/internationalt-samarbejde/ifsw-international-federation-of-social-workers/>.

Damm, S. (2022). *Normstormere har flere forhold til fælles med en af det 20. århundredes værste terrorbevægelser.* Berlingske: <https://www.berlingske.dk/kulturkommentar/normstormere-har-flere-forhold-til-faelles-med-en-af-det-20?ref=cybernauterne>

Den Danske Ordbog (27. maj 2025)
<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=woke>

Den Danske Ordbog (27. maj 2025)
<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=politisk%20korrekt>

Den Danske Ordbog (27. maj 2025)
<https://ordnet.dk/ddo>

EMU: *Materialer og ressourcer om LGBT+ til grundskolen* (27. maj 2025)
<https://emu.dk/grundskole/sundheds-og-seksualundervisning-og-familiekundskab/koen-krop-og-seksualitet/materialer>

European Parliamentary Research Service: *Hungary's Ban on Pride*. European Parliament. (27. maj 2025)

www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/769565/EPRS_ATA%282025%29769565_EN.pdf

Institut for Menneskerettigheder: *LGBT+ Hvad og hvor mange?* (27. maj 2025)
<https://menneskeret.dk/lgbt-barometer/lgbt-hvad-hvor-mange>

LGBT+ Danmarks ordbog (27. maj 2025)
<https://lgbt.dk/ordbog/>

Merriam-Webster Dictionary. *Woke meaning*. (27. maj 2025):
<https://www.merriam-webster.com/wordplay/woke-meaning-origin>

Normstormerne. *Om os*. (27. maj 2025)
<https://www.normstormerne.dk/om-os>

Region Hovedstaden: *Nyt center for kønsidentitet åbner på Rigshospitalet* (27. maj 2025)
<https://www.regionh.dk/presse-og-nyt/pressemeddelelser-og-nyheder/Sider/Nyt-center-for-k%C3%B8nsidentitet-%C3%A5bner-p%C3%A5-Rigshospitalet.aspx>

Retsinformation: *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*. (27. maj 2025)
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1217>

Retsinformation: *Lov om ændring af sundhedsloven (Den nye abortlovgivning)* (27. maj 2025)
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/404>

The White House. (Januar, 2025) *Defending women from gender ideology extremism and restoring biological truth to the federal government* (Executive Order No. 14168). (27. maj 2025)
<https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/defending-women-from-gender-ideology-extremism-and-restoring-biological-truth-to-the-federal-government/>

Transportministeriet: *Danmark får topplacering på årets Rainbow Map*. (27. maj 2025)
<https://www.trm.dk/nyheder/2022/danmark-faar-topplacering-paa-aarets-rainbow-map>

TV2 Østjylland (27. maj 2025) *Beslutning deler vandene: Dropper betalt træning til transkønnede*

<https://www.tv2ostjylland.dk/aarhus/transkonnede-kan-ikke-fa-betalt-stemmetraening-c8276>

Udenrigsministeriet: USA (27. maj 2025)

<https://um.dk/rejse-og-ophold/rejse-til-udlandet/pas-og-visum/usa>

Podcasts

P1: Begravelsen af woke, 2025:

<https://www.dr.dk/lyd/p1/p1-debat/p1-debat-2025/begravelsen-af-woke-11162501164>

DR: Brinkmanns briks. Debatten, der splitter verden - hvad må vi sige i dag?

<https://www.dr.dk/lyd/p1/brinkmanns-briks/brinkmanns-briks-2025/debatten-der-splitter-verden-hvad-maa-vi-sige-i-dag-11032521063>

Normann, E. 2025. Det føles, som om vi var ved at give mere plads til folk som mig.

<https://www.zetland.dk/historie/sSYRMcW0-aeWlKAnJ-486f2>